

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Ανάλυση λόγου και εναλλακτικές λογοτεχνικές
αναπαραστάσεις για την παιδική ηλικία»

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: Μανιώτη Ευσταθία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Ιωάννης Πεχτελίδης

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 10961/1
Ημερ. Εισ.: 05-10-2012
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2012
ΜΑΝ

*Η παρούσα μελέτη αφιερώνεται στη μητέρα μου
για τα όσα μου έχει διδάξει όλα αυτά τα χρόνια, αλλά και για την ανυπολόγιστη
στήριξη και αγάπη της.*

*Την αφιερώνω όμως και στην μνήμη του πατέρα μου, ο οποίος αν και έχει φύγει από
τη ζωή, είμαι σίγουρη ότι κάπου βρίσκεται και με βλέπει ικανοποιημένος...*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
----------------	---

Α' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

A) Η έννοια της Παιδικής Ηλικίας.....	7
B) Θεωρία του Λόγου.....	11
Γ) Μεθοδολογία Ανάλυσης	13

Β' ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ

«Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων».....	15
A1) Άξονας Αντικειμένων.....	17
A2) Άξονας Εκφοράς του Λόγου	
α) Εξωτερικές συνθήκες εκφοράς.....	26
β) Εσωτερικές συνθήκες εκφοράς.....	28
A3) Άξονας Εννοιών.....	49
A4) Άξονας Θεματικών.....	59

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ

«Γενιά X-net».....	81
B1) Άξονας Αντικειμένων.....	82
B2) Άξονας Εκφοράς του Λόγου	
α) Εξωτερικές συνθήκες εκφοράς.....	86
β) Εσωτερικές συνθήκες εκφοράς.....	89
B3) Άξονας Εννοιών.....	98
B4) Άξονας Θεματικών.....	106

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	113

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως τον καθηγητή και επιβλέποντα κ. Γιάννη Πεχτελίδη για την συνεχή καθοδήγηση και εμπιστοσύνη που έδειξε προς εμένα, χωρίς την βοήθεια του οποίου η ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης θα ήταν αδύνατη. Επίσης θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για τις ευκαιρίες που μου έχει δώσει και για όλα αυτά που μου έχει διδάξει καθ' όλη τη διάρκεια των ακαδημαϊκών μου χρόνων. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω και την δεύτερη επιβλέπουσα καθηγήτρια της παρούσας πτυχιακής εργασίας κα. Υβόν Κοσμά, για τον χρόνο που αφιέρωσε στην αξιολόγηση αυτής της πτυχιακής.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένειά μου και τους φίλους μου Φίλιππο Ταμπούρη, Πηνελόπη Δελάκου και Χαρούλα Τατάκου, για την ανυπολόγιστη ηθική υποστήριξη, συμπαράσταση αλλά και κατανόηση όλων αυτών τον καιρό.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη συνιστά μία κοινωνιολογική απόπειρα συγκρότησης της παιδικής ηλικίας ως κοινωνικού φαινομένου, μέσα από την ανάλυση δύο μυθοπλαστικών αφηγημάτων, με κύριους πρωταγωνιστές παιδιά. Η λογοτεχνία με ήρωες παιδιά ή/και εφήβους, συγκροτεί ένα καθεστώς λόγων, το οποίο αποτελεί μέρος της κατασκευής της παιδικής ηλικίας, ενώ συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής της αλήθειας με την ετικέτα του μυθοπλαστικού λόγου.¹

Στόχος της εργασίας είναι η συμβολή της στην έρευνα του πως μέσα από τη μυθοπλασία αναπαριστάται η παιδική ηλικία και αν τελικά αυτό το μικρό δείγμα πολιτισμού μπορεί να προβάλλει εναλλακτικούς λόγους, δηλαδή μία διαφορετική «αλήθεια» απ' αυτή που έχει κυριαρχήσει στον κόσμο των ενηλίκων για την παιδική ηλικία. Η σημασία της εργασίας αυτής έγκειται στο γεγονός, όπως αναφέρει και ο Πεχτελίδης Γ.(2009), ότι έχει εξεταστεί ελάχιστα η θέση του μυθοπλαστικού αφηγήματος στην ιστορία της κατασκευής της παιδικής ηλικίας.²

Κρίνεται όμως αναγκαίο να επισημάνουμε, ότι η ανάλυση αυτή σε καμία περίπτωση δεν βασίζεται στην πεποίθηση ότι τα μυθιστορήματα αυτά, αντανακλούν την κοινωνική πραγματικότητα όπως έχει. Ο λόγος επιλογής τους αφορά την θέση ότι οι μυθοπλαστικοί λόγοι παράγουν, επικαλούνται ή και προβάλλουν σύμβολα, μύθους και αξίες. Κατ' αυτό τον τρόπο μπορούν να αποκαλύψουν τις κυρίαρχες εικόνες και πρότυπα που έχουμε για τον κόσμο ή για μια επιμέρους διάσταση του κόσμου, όπως είναι η παιδική ηλικία.³

¹ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

² Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας, Υποκειμενικότητα και εξουσία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας. Σελ. 7.

³ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Τα αφηγήματα που θα αναλυθούν είναι: «*Η Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*»⁴ του Μισέλ Γκενασιά και το «*Γενιά X-net*»⁵ του Κόρου Ντόκτορου. Τα κριτήρια βάση των οποίων επιλέχθηκαν προς ανάλυση τα συγκεκριμένα αφηγήματα, είναι ότι και τα δύο έχουν ήρωες παιδιά και συγκεκριμένα έφηβους, έχουν ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό δηλαδή απευθύνονται και σε ενήλικες, ενώ παράλληλα αποτελούν βραβευμένα και εμπορικά επιτυχημένα μυθιστορήματα.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τρία κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχει το θεωρητικό κεφάλαιο το οποίο παρουσιάζει α) Την έννοια της Παιδικής Ηλικίας, β) τη Θεωρία του Λόγου και γ) τη Μεθοδολογία Ανάλυσης, και σκοπός του κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει, καθώς και να εισάγει τον αναγνώστη στη θεωρία πάνω στην οποία δομείται αυτή η ανάλυση λόγου.

Στο δεύτερο αλλά και στο τρίτο μέρος, γίνεται η ανάλυση των κειμένων «*Η Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*» και του «*Γενιά X-net*» αντίστοιχα. Η μεθοδολογία ανάλυσης στηρίζεται στις θεωρητικές θέσεις του Foucault, όπως αναλύονται στο έργο του «*Η αρχαιολογία της Γνώσης*», με τον τρόπο ωστόσο που τις συστηματοποιεί ο Κ. Δοξιάδης⁶. Έτσι στην αρχή του κάθε μέρους υπάρχει η περίληψη του κειμένου που επρόκειτο να αναλυθεί και έπεται η ανάλυση του στους εξής τέσσερις άξονες: α) Άξονας Αντικειμένων, β) Άξονας Τρόπων Εκφοράς, γ) Άξονας Εννοιών και δ) Άξονας Θεματικών. (Οι άξονες αυτοί αναλύονται εκτενέστερα στην μεθοδολογία ανάλυσης του πρώτου μέρους.)

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας όπου καταλήγουμε στο αν τελικά αυτά τα κείμενα φανερώνουν εναλλακτικούς λόγους για την Παιδική Ηλικία, ασκώντας έτσι κριτική στις Κλασσικές Θεωρίες Κοινωνικοποίησης, και τέλος γίνεται η παρουσίαση της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

⁴ Γκενασιά Μ.(2011). *Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*. Αθήνα: Πόλις.(πρώτη έκδοση στα γαλλικά, 2009).

⁵ Ντόκτορου Κ. (2008). *Γενιά X-net*, Αθήνα: Πατάκη (πρώτη έκδοση στα αγγλικά, 2008).

⁶ Δοξιάδης Κ. (2008). *Ανάλυση λόγου. Κοινωνικο-φιλοσοφική θεμελίωση*. Αθήνα: Πλέθρον.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Α) Η έννοια της Παιδικής Ηλικίας

Η παιδική ηλικία ως άμεσο και αυτόνομο αντικείμενο μελέτης συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των κοινωνιολόγων τα τελευταία χρόνια. Όπως δείχνουν οι έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με την ιστορία και την προέλευση της έννοιας «παιδική ηλικία», όλα συντείνουν στο συμπέρασμα ότι η παιδική ηλικία είναι μία επινόηση-κατασκευή του 19^{ου} αιώνα.⁷ Αφετηρία του ενδιαφέροντος αποτέλεσε το έργο του Phillip Aries «Αιώνες παιδικής ηλικίας», το οποίο συνιστά μία θεωρητική πρωτοτυπία, που σημασιοδοτεί την έννοια της παιδικής ηλικίας και τις απαρχές της. Ο Aries είχε εντυπωσιαστεί ιδιαίτερα από την απεικόνιση παιδιών στην πρώιμη μεσαιωνική τέχνη ως μικρογραφία των ενηλίκων, υποδηλώνοντας ότι σε εκείνη την περίοδο της ιστορίας οι άνθρωποι δεν είχαν επίγνωση της παιδικής ηλικίας ή ότι δεν υπήρχε λόγος σχετικά με αυτή.⁸ Επομένως όπως αναφέρει η Μακρυνιώτη Δ. (1987)(όπ. αναφ. στις σημειώσεις του μαθήματος *Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας: Υποκειμενικότητα και εξουσία*, 2009) δεν υπήρχε σαφώς ηλικιακό φάσμα της παιδικής ηλικίας που διακρίνονταν από την υπόλοιπη ηλικιακή κλίμακα, δηλαδή των ενηλίκων. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι οι κοινωνίες της εποχής του Μεσαίωνα αδιαφορούσαν για τα παιδιά. Αντίθετα μόλις έδειχναν σημάδια αυτονομίας αυτόματα αναλάμβαναν τους ρόλους των ενηλίκων.

Ωστόσο, ο θεωρητικός λόγος για το παιδί και την παιδική ηλικία επηρεάστηκαν επί πολλές δεκαετίες από την κλασική θεωρία κοινωνικοποίησης (Parsons) και την αναπτυξιακή ψυχολογία (Piaget).⁹ Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές, το παιδί παρίσταται ως φυσικός οργανισμός, η πορεία ανάπτυξής του σκιαγραφείται με μια σειρά προδιαγεγραμμένων σταδίων με φυσικούς και απαραβίαστους νόμους, με τελικό στάδιο ανάπτυξής του τη λογική συμπεριφορά του ενηλίκου.¹⁰ Οι έννοιες λοιπόν της *φυσικότητας* και της

⁷ Βλέπε σχετικά: Aries P. (1990). *Αιώνες παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Γλάρος.

⁸ Qvortrup J. (2003). *Παιδική ηλικία και κοινωνικές μακροδομές*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

⁹ Βλέπε σχετικά: Δ. Μακρυνιώτη (2003). *Ζητήματα διαχείρισης της παιδικής ηλικίας*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

¹⁰ Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Εισαγωγή*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

ορθολογικότητας αποτέλεσαν τις βασικές έννοιες πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η διαδικασία ανάπτυξης του παιδιού. Κατ' αναλογία, οι θεωρίες κοινωνικοποίησης αντιμετώπιζαν το παιδί, ως ατελές και μη κοινωνικό ον, τοποθετώντας το στο περιθώριο και παρομοιάζοντας το πολλές φορές με τον απολίτιστο, τον άγριο και πρωτόγονο άνθρωπο.¹¹ Η παιδική ηλικία, συνεπώς, ορίστηκε με έναν καθολικό και ομοιογενή τρόπο, που ενέχει τη δυνατότητα εκπολιτισμού ώστε να εισαχθεί βαθμιαία στον κόσμο των ενηλίκων.

Συνεπώς έρχεται στο προσκήνιο, η έννοια της κοινωνικοποίησης και οι θεωρίες που τη συνοδεύουν. Όπως αναφέρει η Μακρυνιώτη Δ.(2001) «οι θεωρίες κοινωνικοποίησης αποτελούν την πλέον παγιωμένη και διαδεδομένη αναφορά στην παιδική ηλικία».¹² Μέσα απ' αυτές, το παιδί εκφράζεται με όρους βιολογικούς, που όλα τα γνωρίσματα του ανάγονται σε μία υποτυπώδη άγρια φύση. Επίσης, θεωρείται το παιδί ως ένα άβουλο και παθητικό ον με αδυναμία κρίσης και γι' αυτό χρειάζεται την προστασία και φροντίδα των ενηλίκων, κλπ.

Παρ' όλα αυτά από τη δεκαετία του 1970 και μετά, αναπτύσσεται μία συστηματική κριτική στη θεωρίες αυτές από ερευνητές που εντάσσονται στο ρεύμα του *κοινωνικού κονστρουκτιβισμού*. Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζεται ότι η ανάπτυξη του παιδιού δεν αποτελεί απλώς μια βιολογική διαδικασία, αλλά διαμορφώνεται σημαντικά από τοπικές και πολιτισμικές συνθήκες.¹³ Οι προβληματισμοί αυτοί συνιστούν δύο διαφορετικά πεδία έρευνας. Το πρώτο έχει να κάνει με τη φύση και το φυσικό, το οποίο καθορίζει τα όρια του παιδιού για δράση, το όριο των ικανοτήτων του, τις καταστάσεις στις οποίες μπορεί να αντεπεξέλθει, αλλά και τα δεδομένα φυσικά γνωρίσματά σύμφωνα με τα οποία το παιδί σηματοδοτείται ως κατεχοχόν αγνό και αθώο, άρα ευάλωτο και εξαρτώμενο.¹⁴ Και το δεύτερο πεδίο έρευνας τείνει να απομυθοποιήσει τη φυσικοποιημένη θεώρηση της παιδικής ηλικίας και τις διαδικασίες αντικειμενικοποίησης του παιδιού, ανοίγοντας το δρόμο για τη μελέτη της παιδικής ηλικίας τόσο στο επίπεδο της κοινωνίας όσο και στο επίπεδο του

¹¹ Βλέπε σχετικά: Parsons T. (1951). *The social system*. Routledge.

¹² Μακρυνιώτη Δ. (επιμ)(2001). *Παιδική Ηλικία*. Αθήνα: Νήσος. Σελ. 13.

¹³ Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Εισαγωγή*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

¹⁴ Βλέπε σχετικά: Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Ζητήματα διαχείρισης της παιδικής ηλικίας*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

παιδιού ως δρώντος υποκειμένου.¹⁵ Εκεί, στηρίζονται οι θέσεις της Νέας Κοινωνιολογίας της Παιδικής Ηλικίας, οι οποίες αντίθετα με τις Κλασσικές Θεωρίες Κοινωνικοποίησης, υποστηρίζουν την ενεργητικότητα του παιδιού, την δυνατότητα να αναπτύσσει αντιστάσεις και χώρους κυριαρχίας και την ικανότητά του να επηρεάζει τον κοινωνικό κόσμο που το περιβάλλει, τονίζοντας έτσι την αυτονομία και τη κριτική σκέψη που το χαρακτηρίζει.¹⁶

Επίσης είναι σημαντικό να προσθέσουμε, ότι οι Κλασσικές θεωρίες κοινωνικοποίησης αναπόφευκτα οδήγησαν στον διαχωρισμό της παιδικής ηλικίας από την ενηλικότητα και ύψωσε διαχωριστικά όρια μεταξύ αυτών των αυθαίρετων ηλικιακών στάτους, ορίζοντας έτσι ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα σε ενήλικους και παιδιά. Στη βάση αυτών, η Νέα Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας, θέτει υπό αμφισβήτηση τους δύο μύθους για την παιδική ηλικία. Όπως: ότι «η παιδική ηλικία είναι η χρυσή εποχή στη ζωή του ατόμου» και ότι «η στάση των ενηλίκων προς τα παιδιά στηρίζεται στο σεβασμό των δικαιωμάτων τους».¹⁷

Επιπλέον, με την νεωτερικότητα και τις ιδέες που πρόβαλλε για την παιδική ηλικία, ένα πλήθος λόγων, κοινωνικών πρακτικών, θεσμών και οργανώσεων ήρθαν στο προσκήνιο της κοινωνίας για την προστασία και φροντίδα των παιδιών.¹⁸ Αυτά τα πρότυπα διαχείρισης της παιδικής ηλικίας, κυριάρχησαν στον Δυτικό κόσμο, και παγίωσαν κατ' επέκταση την εικόνα αυτού που θεωρούμε κανονικό/φυσιολογικό παιδί και αποκλίνων. Όσα παιδιά δεν μπορούν να συμβιβαστούν με αυτά τα πρότυπα στιγματίζονται ή καθίστανται αόρατα.¹⁹ Αυτά τα παιδιά, προέρχονται κατά κύριο λόγο, από τον Τρίτο Κόσμο και τις υπανάπτυκτες χώρες, όπου τα εργαζόμενα παιδιά, τα παιδιά στρατιώτες, τα παιδιά του δρόμου και τα παιδιά θύτες, συνιστούν μια ειδική κατηγορία παιδιών. Επομένως όπως πολύ σωστά αναφέρει η Μακρυγιώτη Δ.(2003), αυτές οι κατηγορίες επιφέρουν ρωγμές στο οικοδόμημα της ενιαίας και ομοιογενούς

¹⁵ Στο ίδιο. Σελ. 28.

¹⁶ Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

¹⁷ Στο ίδιο.

¹⁸ Βλέπε σχετικά: Μακρυγιώτη Δ. (2003). *Ζητήματα διαχείρισης της παιδικής ηλικίας*. Στο Δ. Μακρυγιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

¹⁹ Στο ίδιο. Σελ 32.

παιδικής ηλικίας και αποτελούν απειλή για την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων.²⁰ Αυτό ευνόησε τη χρήση ενός λόγου συναισθηματικά και ηθικά φορτισμένου, με αποτέλεσμα η διαφορά να μεταφράζεται σε στερεότυπα της «χαμένης» ή «κλεμμένης παιδικής ηλικίας» και έτσι να υποθάλπεται η εξαφάνιση της παιδικής αθωότητας. Αντίθετα όμως αυτά τα παιδιά, μετέχουν ενεργά στην καθημερινή πραγματικότητά τους, και τους αναγνωρίζεται η δυνατότητα να υιοθετούν συγκεκριμένες μορφές δράσης ώστε να διαμορφώνουν την κοινωνική τους υπόσταση στον χώρο και στον χρόνο.²¹

Συνεπώς, η παιδική ηλικία δεν αποτελεί μια μοναδική και απaráλλαχτη εμπειρία. Μεταβάλλεται ιστορικά και κοινωνικά. Η ύπαρξη μόνο μιας θεώρησης-εικόνας της παιδικής ηλικίας θεωρείται προβληματική και έτσι ο «Ενικός Αριθμός» παραχωρεί τη θέση του στον «Πληθυντικό», προβάλλοντας την ύπαρξη και άλλων μορφών παιδικής ηλικίας.

²⁰ Στο ίδιο. Σελ 37.

²¹ Στο ίδιο. Σελ 38.

Β) Θεωρία του λόγου

Ο ακριβής ορισμός του όρου *λόγος* δεν είναι συχνά δυνατός, καθώς η σημασία του είναι αρκετά ασαφής. Οι Louise Phillips και Marianne W. Jorgensen, στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν την έννοια αυτή, θα πουν πώς συνιστά «τον ιδιαίτερο τρόπο να μιλάει κανείς για τον κόσμο (ή για μια διάσταση του κόσμου) και να κατανοεί τον κόσμο (ή μια διάστασή του)». ²² Επεκτείνοντας αυτόν τον ορισμό προσθέτουν ότι η ομιλία των ανθρώπων οργανώνεται γύρω από διαφορετικά γλωσσικά συστήματα ή λόγους, καθώς αυτοί συμμετέχουν σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής. Υπάρχει, λοιπόν, ο πολιτικός λόγος, ο ιατρικός, ο μυθοπλαστικός και άλλοι, και έτσι μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αναπτύχθηκαν διαφορετικές θεωρίες και μέθοδοι ανάλυσης λόγου. ²³

Ο λόγος (*discourse*) δεν πρέπει να συγχέεται με τη ομιλία αυτή κάθε αυτή. Απεναντίας, θα πρέπει να αντιμετωπίζουμε τον λόγο είτε ως ένα εννοιολογικό σχήμα είτε ως μία καλά οριοθετημένη περιοχή της κοινωνικής γνώσης. ²⁴ Με άλλα λόγια, οι λόγοι λειτουργούν ως σύνολα κανόνων που παράγουν γνώση για ένα ή και περισσότερα θέματα διαμέσου της γλώσσας, και άρα προσδιορίζουν το τι είναι δυνατό να ειπωθεί και να γίνει, σε μία δεδομένη στιγμή. ²⁵ Συνεπώς η έννοια του λόγου, συνδέει της σκέψη, τη γλώσσα, και τη πράξη και κατασκευάζει ένα «καθεστώς αλήθειας». ²⁶ Όπως υποστήριξε ο Foucault, ακολουθώντας την γενική αρχή του κοινωνικού κονστρουξιονισμού (ότι η γνώση δεν αποτελεί μία απλή αντανάκλαση της πραγματικότητας), το τί θεωρείται αληθές και τί ψεύδές, καθορίζεται από αυτά τα καθεστώτα γνώσης. Επομένως η αλήθεια είναι μία κατασκευή του λόγου. ²⁷

Κύριος στόχος όμως της ανάλυσης λόγου δεν είναι να δείξει ποιοι από αυτούς τους λόγους είναι ψευδείς ή αληθείς, αλλά να φανερώσει πως μέσα από

²² Phillips L. & Jorgensen M. (2009). *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Μέθοδος*. Αθήνα: Παπαζήση. Σελ. 18.

²³ Στο ίδιο. σελ 17.

²⁴ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Αγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ.49.

²⁵ Στο ίδιο.

²⁶ Στο ίδιο.

²⁷ Βλέπε σχετικά: Foucault M.(1987). *Η αρχαιολογία της γνώσης*. μτφ: Κ. Παπαγιώργης, Αθήνα: Εξάντας.

αυτούς τους λόγους κατασκευάζεται η πραγματικότητα, της οποίας μέρος είναι και η παιδική ηλικία. Οι Hull S., Gieben B. (2003), (όπ. αναφ. στο «Άγρια Παιδιά, Οριοθετήσεις της παιδικής ηλικίας στο λόγο», 2012), υποστήριξαν πως η έννοια του λόγου εκτοπίζει το πρόβλημα «αλήθεια-ψεύδος» που θέτει παραδοσιακά η έννοια της ιδεολογίας, ενώ δεν αποφεύγει το ζήτημα της εξουσίας, εφόσον είναι η εξουσία αυτή που κάνει τα πράγματα «αληθή», και όχι ή ίδια η πραγματικότητα. Αυτό μας οδηγεί στην άποψη του Foucault, ότι η αλήθεια παράγεται από την εξουσία και με τη σειρά της παράγει αποτελέσματα εξουσίας.²⁸ Η εξουσία αυτή των λόγων, η οποία έχει προκύψει από την πάλη μεταξύ τους για την ηγεμονία, διαμορφώνει και κατ' επέκταση τα άτομα τα οποία γίνονται υποκείμενα του εκάστοτε ηγεμονικού λόγου. Για παράδειγμα ο κυρίαρχος λόγος των ενηλίκων για την παιδική ηλικία διέπει την πρακτική, δηλαδή το πώς συμπεριφέρονται απέναντι στα παιδιά οι ενήλικες. Ωστόσο έχουν ενδιαφέρον όλοι οι λόγοι που εμπλέκονται σε αυτή την πάλη, καθώς ο καθένας τους μπορεί να παράγει έναν ιδιαίτερο τρόπο έκφρασης και κατανόησης πάνω σε ένα θέμα, όπως εν προκειμένω για την παιδική ηλικία, τον οποίο προσπαθούν έμμεσα να επιβάλλουν στα άτομα διαμέσου πειστικών επιχειρημάτων, κλπ.²⁹ Επομένως «η λειτουργία του λόγου αποτελεί μία κοινωνική πρακτική που διαμορφώνει τον κοινωνικό κόσμο».³⁰

²⁸ Foucault M.(1987). *Η αρχαιολογία της γνώσης*. μτφ: Κ. Παπαγιώργης. Αθήνα: Εξάντας.

²⁹ Πεχτελίδης Γ. - Κοσμά Υ. (2012). *Άγρια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας" στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ.50.

³⁰ Phillips L. & Jorgensen M. (2009). *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Μέθοδος*. Αθήνα: Παπαζήση. Σελ.48.

Γ)Μεθοδολογία ανάλυσης

Η μεθοδολογία που θα χρησιμοποιήσουμε στηρίζεται στις θεωρητικές θέσεις του Foucault, οι οποίες αναλύονται στο έργο του «Η αρχαιολογία της Γνώσης», με τον τρόπο ωστόσο που συστηματοποιεί ο Δοξιάδης³¹. Αυτό που πρόκειται πρακτικά να κάνουμε είναι να «χαρτογραφήσουμε» με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια το αντικείμενο ανάλυσης στη βάση συγκεκριμένων αναλυτικών αξόνων.³² Με άλλα λόγια χρησιμοποιούμε την «αρχαιολογική μέθοδο» προκειμένου να αποκαλύψουμε τους κανόνες σχηματισμού ενός συνόλου αποφάνσεων. Όπως αναφέρει ο Foucault (1987) «Η αρχαιολογία εκδηλώνει τον τρόπο που μια διαδοχή συμβάντων μπορεί, και μάλιστα μέσα στην τάξη στην οποία παρουσιάζεται να καταστεί αντικείμενο λόγου, να καταγραφεί, να περιγραφεί, να εξηγηθεί, να δουλευτεί εννοιολογικά και να προσφέρει την ευκαιρία μιας θεωρητικής επιλογής.»³³

Συνεπώς όπως επισημαίνουν οι Πεχτελίδης Γ. και Κοσμά Υ. (2012), «στην ανάλυση λόγου αυτό που ενδιαφέρει πρωτίστως είναι οι κανόνες σχηματισμού ενός λόγου (discourse). Μας απασχολεί, το πώς επιλέχθηκαν να αναπαρασταθούν ορισμένα αντικείμενα και αποκλείστηκαν κάποια άλλα, με ποιόν τρόπο έγινε η εκφορά των λεγομένων, πάνω σε ποιες έννοιες στηρίχθηκε η οργάνωση του λόγου και τέλος ποιές θεματικές επιλέχθηκαν ως ιδεολογικά στρατηγικά σημεία αιχμής του.»³⁴ Γι αυτό, οι άξονες βάση των οποίων θα γίνει η ανάλυση λόγου είναι οι ακόλουθοι:

Αρχικά, υπάρχει ο άξονας *αντικειμένων*, στον οποίο περιγράφονται όλα εκείνα τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο λογοτεχνικό κείμενο και υπάρχουν και στην πραγματικότητα. Έξω δηλαδή από την μυθοπλαστική αφήγηση, όπως ο χώρος της ιστορίας, ο χρόνος, τα κοινωνικο-πολιτισμικά στοιχεία, κλπ.

³¹ Δοξιάδης Κ. (2008). *Ανάλυση λόγου. Κοινωνικο-φιλοσοφική θεμελίωση*. Αθήνα: Πλέθρον.

³² Πεχτελίδης Γ. (2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας. Υποκειμενικότητα και εξουσία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Σελ. 5.

³³ Foucault M. (1987). *Η αρχαιολογία της γνώσης*. Αθήνα: Εξάντας. Σελ. 251.

³⁴ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ.(2012). *Αγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας" στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ. 53.

Δεύτερον, υπάρχει ο *άξονας τρόπων εκφοράς*, ο οποίος αφορά τις υλικές (εξωτερικές) συνθήκες εκφοράς του κειμένου, όπως πληροφορίες για τον συγγραφέα, από πού άντλησε αυτά που αναφέρει αλλά και τί απήχηση είχε στο κοινό κλπ. Επίσης σε αυτό τον άξονα συμπεριλαμβάνονται και (οι εσωτερικές) συνθήκες εκφοράς του λόγου, όπως η περιγραφή των ηρώων, ο τρόπος αφήγησης της ιστορίας, όπου εμπεριέχεται το είδος του αφηγητή, ο χρόνος της αφήγησης και η γλώσσα που χρησιμοποιείται.

Στη συνέχεια υπάρχει ο *τρίτος άξονας των εννοιών*, με την βοήθεια του οποίου θα έρθουν στην επιφάνεια οι θεμελιώδεις έννοιες του κειμένου, στη βάση των οποίων αναπτύσσεται ο λόγος και παράγεται η γνώση.

Και τέλος, ακολουθεί ο *τέταρτος άξονας των θεματικών*, μέσα από την ανάλυση του οποίου θα αναφερθούμε σε ζητήματα προβληματισμού που θέτουν τα υπό μελέτη κείμενα, και υπό αυτή την έννοια

Και τέλος υπάρχει ο *τέταρτος άξονας των θεματικών*, ο οποίος αναφέρεται στα ζητήματα προβληματισμού που θέτει το υπό μελέτη κείμενο, και υπό αυτή την έννοια αποτελεί τον πιο άμεσα ιδεολογικό άξονα μιας ανάλυσης.

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μεθοδολογία και θεωρία συνοδεύουν μαζί την ανάλυση λόγου, ενώ οι παραπάνω άξονες προσδίδουν αληθοφάνεια σε όλα αυτά που περιγράφονται παρακάτω.

A' ΜΕΡΟΣ

«Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μυθιστόρημα, «Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων», περιγράφει την ιστορία ενός δωδεκάχρονου αγοριού, του Μισέλ, που μεγαλώνει στο Παρίσι της δεκαετίας του '60. Η εποχή αυτή έχει φόντο την προεδρία του Ντε-Γκωλ, τον πόλεμο της Αλγερίας, το τείχος του Βερολίνου, το rock and roll, τη Σιτροέν DS, τον Καμύ και τη Σαγκάν, τον κινηματογράφο, την απόδραση του Νουρέγιεφ στη Δύση, τη λογοτεχνία, την ταυτότητα του μετανάστη. Ο Μισέλ προέρχεται από μία οικογένεια όπου συγκρούονται ιδεολογικά δύο κόσμοι (των γονέων του και των οικογενειών τους). Η οικογένεια του πατέρα του είναι κομμουνιστές ενώ η οικογένεια της μητέρας του είναι δεξιόι. Οι διαξιφισμοί που συχνά ανταλλάσσουν μεταξύ τους, έχουν μάρτυρα τον έφηβο Μισέλ, ο οποίος ακούει αλλά και διαμορφώνει συγχρόνως την εικόνα της πολιτικής ζωής της κοινωνίας στην οποία ζει. Τον παρακολουθούμε όμως να παίζει ποδοσφαιράκι μαζί με τον φίλο του Νικολά στα γειτονικά Μπιστρό, μακριά από τις σκοτούρες του σχολείου και του σπιτιού. Επίσης, παρουσιάζεται να είναι ερασιτέχνης φωτογράφος και να διαβάζει μανιωδώς λογοτεχνικά βιβλία, συνήθεια η οποία δεν σταματά ακόμη και όταν περπατάει στον δρόμο. Όσο όμως του αρέσουν τα λογοτεχνικά βιβλία, τόσο δεν του αρέσει το σχολείο, το οποίο το θεωρεί χάσιμο χρόνου ενώ φροντίζει να περνάει τα μαθήματα "διανθίζοντας" αυτά που αντιγράφει από τον φίλο του Νικολά. Επίσης όπως φαίνεται από την πλοκή ο ήρωας δεν έχει πολλούς φίλους. Η καλύτερη του φίλη είναι η Σεσίλ, η κοπέλα του αδερφού του Φράνκ, με την οποία περνά τον ελεύθερο του χρόνο μαζί της, τρέχουν στον Κηπο του Λουξεμβούργου, διαβάζουν μαζί ενώ της συμπαραστέκεται καθόσον ο αδερφός του, επιστρατεύεται στον πόλεμο της Αλγερίας αφήνοντας την ίδια πίσω. Εν συνεχεία ο Μισέλ, εκτός από τη Σεσίλ και τον Νικολά, έχει για φίλους τα μέλη μιας Λέσχης Σκακιστών, την οποία ανακάλυψε στην πίσω αίθουσα του Μπιστρό «Balto», όπου συχνάζει να παίζει ποδοσφαιράκι με τους φίλους του. Τα μέλη της είναι πολιτικοί πρόσφυγες από τις κομμουνιστικές χώρες, θύματα κυρίως του Σταλινισμού, οι οποίοι εγκατέλειψαν τις οικογένειες και τα αγαπημένα τους πρόσωπα, με μοναδική τους έγνοια πλέον την επιβίωση. Εκεί

γνωρίζει τον Ίγκορ, τον Βέρνερ, τον Λεονίντ, τον Ίμρε κ.ά. Ενώ βλέπει ανάμεσα σε αυτούς τον Ζοσέφ Κεσέλ και τον Ζαν-Πωλ Σαρτρ. Πολύ γρήγορα γίνεται το νεαρότερο μέλος της Λέσχης, ενώ του μαθαίνουν σκάκι, και μοιράζονται μαζί του τις εμπειρίες και τις ιδέες τους για την ζωή, οι οποίες επηρεάζουν μετέπειτα και την οπτική του ήρωα για τον κόσμο. Ταυτόχρονα, η οικογενειακή του ζωή αναταράσσεται, όταν έρχονται οι συγγενείς της μητέρας του από το Αλγέρι(εμπόλεμη ζώνη) και εγκαθίσταντο στο σπίτι τους. Ο γάμος των γονιών του κλονίζεται και τελικώς διαλύεται από τις αγεφύρωτες ταξικές αντιθέσεις που την ταλανίζουν, ενώ ο μεγάλος του αδελφός ο Φρανκ, τελικά λιποτακτεί από το αλγερινό μέτωπο, προκαλώντας και άλλα προβλήματα στην οικογένεια και στις μεταξύ τους σχέσεις. Ο ήρωας μεταξύ αυτών των δύο κόσμων προσπαθεί να κρατήσει τις ισορροπίες, ενώ οδηγείται έτσι σε μία συναισθηματική ενηλικίωση. Επίσης, καθώς κυλά ο χρόνος ο Μισέλ παρατηρεί ότι ένας ρακένδυτος αλλά καλλιεργημένος άνδρας, ο Σάσα, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός στη Λέσχη. Ο λόγος παραμένει άγνωστος για τον ήρωα, ενώ τα μέλη δεν είναι πρόθυμοι να του εξηγήσουν. Παρ' όλα αυτά, ο Μισέλ προσεγγίζει τον άγνωστο, αλλά κρυφά από τους άλλους, με σκοπό να μάθει το λόγο της απόρριψής του. Μέχρι όμως να το ανακαλύψει, ο ήρωας ήδη έχει γίνει φίλος με τον Σάσα, με τον οποίο μοιράζονται σκέψεις και συμβουλές για τα πρώτα του ερωτικά σκιρτήματα με την Καμίγ, ενώ ο Σάσα είναι ο πρώτος που αναγνωρίζει το ταλέντο του για τη φωτογραφία και τον βοηθά να εξελιχθεί. Αργότερα όμως, όταν ο Σάσα αποφασίζει να αυτοκτονήσει κλείνοντας έτσι την ιστορία, γράφει ένα γράμμα απευθυνόμενος στον ήρωα, που του εξηγεί μεταξύ άλλων γιατί δεν τον θέλουν στην λέσχη. Εκεί αποκαλύπτεται το μεγάλο μυστικό του βιβλίου, δηλαδή ότι ο Ίγκορ και ο Σάσα τελικά είναι αδέρφια και ότι το ανώνυμο τηλεφώνημα που έγινε στον Ίγκορ για να τον προειδοποιήσει για την επικείμενη δίωξή του, ήταν του Σάσα, ο οποίος εν τέλει είναι αυτός που του έσωσε τη ζωή. Εκεί κλείνει το βιβλίο, αποκαθιστώντας έτσι την μνήμη του Σάσα μεταξύ των μελών, και λύνοντας την περιέργεια του αναγνώστη για το πρόσωπό του.

A1) ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στον άξονα αντικειμένων, περιγράφονται όλα εκείνα τα στοιχεία του λογοτεχνικού κειμένου που υπάρχουν και στην πραγματικότητα, έξω δηλαδή από την μυθοπλαστική αφήγηση. Αυτά είναι τα ιστορικά, τα κοινωνικο-πολιτισμικά, και τα γεωγραφικά στοιχεία. Τα συγκεκριμένα πραγματολογικά δεδομένα, μπορούν να μας καταστήσουν φανερή την επιλεκτική σχέση της αφήγησης με την υλική, κοινωνικό-πολιτισμική πραγματικότητα, και να προσδιορίσουν το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία. Κατά αυτόν τον τρόπο προσδίδεται αληθοφάνεια στο περιεχόμενο του βιβλίου και είναι πιο εύκολη η ταύτιση και εμπλοκή των αναγνωστών, σε αυτά που συμβαίνουν.

i. Αναφορικός Χρόνος

Ο αναφορικός χρόνος, μέσα στον οποίο εκτυλίσσεται η πλοκή της ιστορίας, είναι ο 20^{ος} αιώνας, και συγκεκριμένα τη δεκαετία του '60. Υπάρχουν πολλά σημεία τα οποία άμεσα και έμμεσα, συνηγορούν στην παραπάνω διαπίστωση. Πιο συγκεκριμένα, η συνολική δομή του βιβλίου και τα γεγονότα, εξελίσσονται πάνω σε μία χρονολογική βάση διάρκειας 5 ετών. Κάθε κεφαλαίο στην αρχή του, οριοθετείται χρονολογικά, σε ένα διάστημα περίπου ενός έτους π.χ. «από τον Οκτώβριο του 1959 έως τον Δεκέμβριο του 1960», «από τον Ιανουάριο έως τον Δεκέμβριο του 1961» κλπ. Ενώ υπάρχουν και δύο κεφάλαια στο υπό ανάλυση βιβλίο, τα οποία αναφέρονται μεμονωμένα στα έτη 1980 και 1952,

π.χ. «Απρίλιος 1980, Λένινγκραντ 1952». Επιπρόσθετα, η ακριβής ηλικία του ήρωα της ιστορίας(Μισέλ),από την αρχή του βιβλίου, δεν είναι άμεσα αντιληπτή από τον αναγνώστη. Ωστόσο, στο απόσπασμα της σελίδας 32 «Με τον Φρανκ έχουμε εφτά χρόνια διαφορά . Γεννήθηκε το 1940», μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο Μισέλ, γεννήθηκε το 1947 και άρα ζει στον 20^ο αιώνα. Επίσης, ο Μισέλ, αλλά και οι υπόλοιποι ήρωες της ιστορίας, ζουν στη Γαλλία της εποχής του Τσαρλς Ντε Γκώλ, ο οποίος τον 20^ο αιώνα, διετέλεσε πρόεδρος της πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας από το 1958 ως το 1969. Στο κείμενο, υπάρχουν σημεία όπου οι

ήρωες αναφέρονται σε αυτόν τον πολιτικό και στις δράσεις του σε χρόνο παροντικό, όπως στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο εκτός του ότι τοποθετεί την αφήγηση χρονολογικά στο διάστημα «Οκτώβριος 1959 -Δεκέμβριος 1960», γίνεται λόγος και γι' αυτή την πολιτική προσωπικότητα εκείνης της εποχής. Όπως:

«Ο Ντε Γκώλ , μετά την προσωρινή, μακρόχρονη αποχή του, είχε επανέλθει στο πολιτικό προσκήνιο για να σώσει τη γαλλική Αλγερία από την απειλή των αλγερινών τρομοκρατών». Σελ.36

Τέλος, υπάρχουν αναφορές στο κείμενο και για τον πόλεμο της Αλγερίας, ο οποίος διήρκησε από το 1954 έως το 1962 και συντάραξε πολιτικά και κοινωνικά την Γαλλία εκείνης της εποχής(20^{ος} αιώνας). Στη σελίδα 37 ο ήρωας σχολιάζει το πολιτικό προσκήνιο, αναφέροντας ότι:

«Την παραδοσιακή κόντρα δεξιάς και αριστεράς υποδαύλιζε η φρίκη του πολέμου της Αλγερίας».

ii. Αναφορικός Χώρος

Ο χώρος όπου εκτυλίσσεται το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας, είναι το Παρίσι της δεκαετίας του 60'. Υπάρχουν ποικίλες αναφορές σε μέρη και χώρους του Παρισιού, όπου οι ήρωες συχνάζουν, αλληλεπιδρούν και εκτυλίσσονται πολλά γεγονότα της ιστορίας σε αυτά. Όπως για παράδειγμα, το μπιστρό "Balto" της πλατείας Ντανφερ-Ροσρώ στο Παρίσι, φιλοξενεί τη Λέσχη των Αθεράπευτα Αισιόδοξων και είναι το στέκι του ήρωα Μισέλ και των φίλων του. Επίσης αναφέρονται διάφοροι οδοί του Παρισιού, στις οποίες κινείται ο ήρωας αλλά και συναντιέται με τα πρόσωπα της ιστορίας, όπως είναι η οδός Ούλμ, Βαλέτ, Σουφλώ, Σαιν-Ζακ .Επιπρόσθετα αναφέρονται στην ιστορία μέσα από τις αφηγήσεις των ηρώων, γνωστά αξιοθέατα του Παρισιού όπως είναι ο κήπος του Λουξεμβούργου και η Κρήνη των Μεδίκων. Για παράδειγμα, ο ήρωας Μισέλ αναφέρει ότι δίνει ραντεβού σε αυτά τα αξιοθέατα για να δει κάποια φιλικά του πρόσωπα:

«Με τον Νικολά, περνούσαμε τον καιρό μας στον Κήπο του Λουξεμβούργου, διαβάζοντας, κόβοντας βόλτες ή επισκευάζοντας τα χαλασμένα καραβάκια που επέπλεαν στην λίμνη» και «Θα συναντιόμασταν στην Κρήνη των Μεδίκων για να τρέξουμε στον Κήπο του Λουξεμβούργου». (σελ 72, 318)

Όμως πέρα από τόποι συνάντησης και ξεκούρασης, αυτά τα γνωστά σε όλο τον κόσμο αξιοθέατα, είναι για τον ήρωα της ιστορίας πηγή έμπνευσης και δημιουργίας, καθώς εκεί κάνει τα πρώτα του σκιρτήματα στη φωτογραφία και ανακαλύπτει το ταλέντο του σε αυτό. Συγκεκριμένα, όπως περιγράφει και ο ήρωας σε κάποια σημεία:

«Κουβαλούσα μαζί μου την Brownie και τραβούσα φωτογραφίες για να εξασκηθώ» «Φωτογράφισα το σιντριβάνι. Από κοντά και μακριά. Τις λεπτομέρειες. Τους κίονες. Τα γλυπτά.» «Ο κήπος ήταν αστείρευτη πηγή έμπνευσης... Είχα φωτογραφίσει ονειροπόλους, περαστικούς, αναγνώστες καθισμένους σε καρέκλες, φοιτητές, συνταξιούχους, κηπουρούς, αστυφύλακες» (σελ 45,105, 430-431)

Ωστόσο γίνονται αναφορές και σε άλλες χώρες και πόλεις, μέσα από τα λεγόμενα των ηρώων, που ανακαλούν μνήμες και βοηθούν τον αναγνώστη να συνδέσει και να κατανοήσει τα γεγονότα που συμβαίνουν στην ιστορία. Όπως τα γεγονότα που εξιστορούνται στο κεφάλαιο «Λένινγκραντ 1952», τα οποία αφορούν αυτά που συνέβησαν εκεί κατά την περίοδο του Στάλιν στους δύο πρόσφυγες, τον Ίγκορ και τον Σάσα.

iii. Πολιτισμικά Γεγονότα

Σε αυτόν τον μυθοπλαστικό λόγο, παρατηρούμε τον ήρωα Μισέλ, τον συνομήλικό φίλο του Νικολά, την Καμίγ αλλά και πολλές δευτερεύουσες φιγούρες, όπως την Ζυλιέτ και τα ξαδέρφια της οικογένειας Μαρινί, να φοιτούν σε Γυμνάσια και Λύκεια του Παρισιού. Αυτό το σημείο, ως ένα πολιτισμικό γεγονός δείχνει ότι ισχύει ο θεσμός του υποχρεωτικού σχολείου, όπως ορίζεται στις δυτικές κοινωνίες και κατ' επέκταση μας δίνεται μία εικόνα του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος της εποχής εκείνης. Τα παιδιά πηγαίνουν

υποχρεωτικά στο σχολείο καθημερινά, ενώ υπάρχουν κυρώσεις και αποβολές, αν αδικαιολογήτως λείψουν από το σχολείο έστω και για μία ώρα.

«Δεν είχε νόημα να εμφανιστώ στο σχολείο χωρίς δικαιολογητικό. Αναρωτιόμουν τι παραμύθι θα μπορούσα να ξεφουρνίσω στον Σέρλοκ γι' αυτή την απουσία. Μην έχοντας χαρτί από τον πατέρα μου, χρειαζόμουν κάποια πρωτότυπη δικαιολογία ή ιατρικό πιστοποιητικό.» σελ 348

Επίσης επιτηρητές κάνουν την εμφάνισή τους για τον έλεγχο των μαθητών και την διατήρηση της τάξης εντός του σχολικού χώρου, όπως ο επιτηρητής Σέρλοκ, στο σχολείο του ήρωα.

«Ο Σέρλοκ μου ζήτησε την κάρτα εξόδου από το σχολείο. Την εξέτασε με καχύποπτο ύφος. Μπροστά του είχε ανοιχτό τον σχολικό μου φάκελο... Έσκισε την κίτρινη κάρτα και την αντικατέστησε με μίαν άλλη, σε ανοιχτό πράσινο χρώμα. Η πράσινη κάρτα σήμαινε: Ελεύθερη αποχώρηση μετά το τελευταίο μάθημα. Μου έτεινε το «διαβατήριό» μου.» σελ. 68-69

Την εποχή που ο ήρωας της ιστορίας είναι 13 χρονών(περίπου το 1959), γίνεται γνωστό στην Ευρώπη ένα νέο μουσικό είδος, «το rock and roll³⁵». Η Γαλλική νεολαία της εποχής, παρασύρεται από τους ήχους του και δεν αργούν να την βάλουν στην καθημερινότητά τους. Ο ήρωας περιγράφει στο κείμενο, τις πρώτες στιγμές που άκουσε στο ραδιόφωνο τους νέους ήχους του rock and roll και τα συναισθήματα που του προκάλεσε.

«Ακούγαμε αφηρημένοι ραδιόφωνο... Διάβαζα αραγμένος στην πολυθρόνα. Ο Φρανκ μελετούσε. Σηκώσαμε ταυτόχρονα το κεφάλι και κοιταχτήκαμε, μη μπορώντας να πιστέψουμε στα αυτιά μας. Μία άγνωστη μουσική ξεχύθηκε απ' τη συσκευή... Απ' τη μία μέρα στην άλλη έγινε η αγαπημένη μας μουσική, παραμερίζοντας όλα τα' άλλα είδη.» Σελ 36.

Μάλιστα η μουσική και ο ρυθμός του rock and roll, εκτός από την υπόλοιπη νεολαία, είχε επίδραση και στη ζωή του ήρωα και του φίλου του

³⁵ Το "rock and roll" είναι είδος μουσικής που αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής περί τα τέλη της δεκαετίας του 1940 και γνώρισε μεγαλύτερη άνθιση κατά τη δεκαετία του 1950.

Νικολά, καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μισέλ ήταν ζωτικής σημασίας γι' αυτούς.

«Ήταν μία ανάσα οξυγόνου σ' ένα μοναστηριακό σύμπαν.» Σελ.81.

Επιπρόσθετα, στα πολιτισμικά στοιχεία αυτού του μυθοπλαστικού κειμένου, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε τα παιχνίδια με τα οποία φαίνονται οι ήρωες να παίζουν και να περνάνε ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο τους. Αρχικά, από τις πρώτες σελίδες ο ήρωας εκφράζει την αγάπη του για το ποδοσφαιράκι αλλά και τις άριστες επιδόσεις του σε αυτό.

«Με τον Νικολά ήμασταν αχτύπητο δίδυμο στο ποδοσφαιράκι. Εκείνος στην άμυνα, εγώ στην επίθεση. Ήμασταν σχεδόν αήττητοι.» Σελ 40

Επίσης, λόγω της πρωτοφανούς επίδοσής τους στο ποδοσφαιράκι θεωρούν τους εαυτούς τους επαγγελματίες, και έτσι πολλές φορές χαρακτηρίζουν τους αντιπάλους τους ως ερασιτέχνες.

«Οι περισσότεροι ήτανε ερασιτέχνες και, όποτε έχαναν, έπρεπε να περιμένουν για ώρα μέχρι να ξαναρθεί η σειρά τους... Μόλις η απόδοσή τους έπεφτε, τους πετάγαμε έξω από το παιχνίδι, με ένα σαρδόνιο χαμόγελο, που έδειχνε ποιος είχε το πάνω χέρι.» Σελ 40

Εν συνεχεία, το «χειροκίνητο» ποδοσφαιράκι, εκτός το ότι αποτελεί το πιο ευχάριστο παιχνίδι των εφήβων της ιστορίας, πιθανώς και αρκετών αναγνωστών, οι ήρωες βρίσκουν σε αυτό διέξοδο από την καθημερινή ρουτίνα του σχολείου. Πηγαίνουν να παίξουν σε διάφορα μπιστρό, αμέσως μετά το σχόλασμα αλλά και κατά τη διάρκεια της ημέρας. Όπως αφηγείται και ο Μισέλ:

«Στο τέλος της ημέρας, καταλήγαμε στο «Balto» για το καθιερωμένο ποδοσφαιράκι,» σελ. 73 και «Ποδοσφαιράκι παίζαμε και στο «Narval», ένα μπιστρό στη Μωμπέρ. Πηγαίναμε αμέσως μετά το σχόλασμα». Σελ. 50

Τέλος, ανάμεσα στα παιχνίδια που παίζουν οι ήρωες είναι και το σκάκι. Το σκάκι ως μία μορφή πνευματικού παιχνιδιού, που απαιτεί σκέψη, στρατηγική και ωριμότητα, παρουσιάζεται να παίζεται κυρίως από τα μέλη της Λέσχης, οι

οποίοι είναι ενήλικες, ενώ δειλά δειλά φαίνεται ο Μισέλ να κάνει την προσπάθεια να παίζει, μπαίνοντας κατ' αυτό τον τρόπο, εν μέρει στο κόσμο των ενηλίκων.

Η ευκατάστατη κοινωνική και οικονομική θέση που διακρίνει τον ήρωα, συνιστά ένα πολιτισμικό στοιχείο, που βοηθά τον αναγνώστη να τοποθετήσει τον ήρωα στο αντίστοιχο κοινωνικό πλαίσιο και να σχηματίσει ή να ανακαλέσει μία εικόνα για την ταξική διαστρωμάτωση της γαλλικής κοινωνίας της συγκεκριμένης εποχής και τις συνήθειες των ανθρώπων αυτού του κοινωνικού στρώματος όπου ανήκει το αφηγηματικό υποκείμενο. Συγκεκριμένα το ευκατάστατο υπόβαθρο του ήρωα φαίνεται αρχικά από την επαγγελματική απασχόληση των γονιών του. Και οι δύο γονείς είναι επιχειρηματίες, καθώς έχουν μία μεγάλη επιχείρηση με είδη υγιεινής στο Παρίσι, η οποία όπως φαίνεται και από τα λεγόμενα του Μισέλ αποφέρει πολλά κέρδη. Επίσης παρατηρούμε ότι η οικονομική δυνατότητα της οικογένειας επιτρέπει στον πατέρα του ήρωα, τον κύριο Πωλ Μαρινί, να αγοράσει ένα πολυτελές αμάξι για την εποχή εκείνη, μία Citroen DS19, το οποίο ξεχώριζε ανάμεσα στα υπόλοιπα αμάξια, όπως αναφέρει και ο ίδιος:

«Έμοιαζε ολοζώντανο με το αστραφτερό μαύρο χρώμα του, που το έκανε να γυαλίζει σαν καθρέπτης, και την εμφάνιση αιλουροειδούς. Κάναμε μια βόλτα γύρω από το αμάξι για να πιστέψουμε ότι ήταν δικό μας, δίχως να τολμάμε να το αγγίξουμε... Τελικά βρήκε το κόλπο και η DS ξεκίνησε. Το ίδιο αυτοκίνητο οδηγούσε, επιτάχυνε, φρέναρε, προσπερνούσε... Οι περαστικοί γύριζαν το κεφάλι για να δουν την Σιτροέν.» σελ. 97

Εν συνεχεία, η οικεία του ήρωα διαθέτει υπηρετικό προσωπικό, το οποίο βοηθά στις καθημερινές δουλειές του σπιτιού. Καθώς οι γονείς και κυρίως η μητέρα του Μισέλ, δουλεύει πολλές ώρες στην επιχείρηση και δεν προλαβαίνει να φροντίσει το σπίτι. Μάλιστα είναι τόσο σημαντική η δουλειά της υπηρέτριας, που όταν έφυγε απ' αυτό:

«Το διαμέρισμα ήταν σκέτο αχούρι. Τα πιάτα στοιβάζονταν στον νεροχύτη, κανείς δεν σκούπιζε, δεν ξεσκόνιζε.» σελ 436

iv. Ιστορικά Στοιχεία

Το μυθιστόρημα αυτό σκιαγραφεί το ιστορικό κλίμα της εποχής μέσα από την οπτική και τα λεγόμενα του μικρού πρωταγωνιστή Μισέλ.

Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στον πόλεμο της Αλγερίας³⁶, ο οποίος διήρκησε από το 1954 έως 1962. Ο πόλεμος αυτός αποτελεί το φόντο του μυθιστορηματικού λόγου του Γκενασιά και επηρεάζει καθοριστικά την τροπή των γεγονότων της ιστορίας και κυρίως την οικογενειακή ζωή του ήρωα. Όπως, με τον επαναπατρισμό των ξαδέλφων του στη Γαλλία και την εγκατάστασή τους στο σπίτι του.

«Οι Ντελωναί κουβαλήθηκαν από την Αλγερία και μπορείς να φανταστείς τι γίνεται στο σπίτι – Μπάχαλο.» σελ.418

Επιπρόσθετα η ιστορία εκτυλίσσεται την εποχή, της προεδρίας της πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας από τον Ντε Γκώλ (1958 ως το 1969). Την εποχή εκείνη, ο πόλεμος της Αλγερίας, αποτελούσε μείζων πολιτικό ζήτημα και είχε επηρεάσει όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής της Γαλλίας. Πολλοί Γάλλοι πολιτικοί αλλά και πολίτες, τάσσονταν είτε υπέρ είτε κατά της ανεξαρτησίας της Γαλλικής Αλγερίας.

«Πλέον ήμασταν υπέρ ή κατά της Γαλλικής Αλγερίας. Πολλοί σοσιαλιστές ήταν υπέρ, πολλοί δεξιοί ήταν κατά και πολλοί άλλαξαν γνώμη, και προς τις δύο κατευθύνσεις.» Σελ. 37

Η άνοδος του Ντε Γκώλ στη πολιτική, ήταν για πολλούς η ελπίδα ότι η Αλγερία θα παρέμενε Γαλλική. Συγκεκριμένα, στον μυθοπλαστικό αυτόν λόγο, τα μέλη της οικογένειας του ήρωα, ανήκουν σε διαφορετικά ιδεολογικά

³⁶ Ο Πόλεμος της Αλγερίας προέκυψε από τη σύγκρουση μεταξύ της Γαλλίας και του Αλγερινού κινήματος ανεξαρτησίας. Ήταν κυρίως ανταρτοπόλεμος κατά του Γαλλικού στρατού, και διήρκεσε από το 1954 έως το 1962, καταλήγοντας τελικά στην ανεξαρτησία της Αλγερίας. Ο πόλεμος άρχισε από το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο FLN (Front de Libération Nationale, στα Αραβικά: جبهة التحرير الوطنية: Jabhat al-Taḡrīr al-Waṭani) και συγκλόνισε την Τέταρτη Γαλλική Δημοκρατία, η οποία και κατέρρευσε.

στρατόπεδα, με την οικογένεια της μητέρας του ήρωα(οι Ντελωναί) να υποστηρίζουν την παραμονή της Αλγερίας στην Γαλλία.

«Ο Φιλίπ και η μητέρα μου, είχαν ταχθεί με το μέρος του Μωρίς και η άνοδος του Ντε Γκώλ στην εξουσία τους είχε καθυστερήσει. Χάρη στον μεγάλο εθνικό ηγέτη, η Αλγερία θα παρέμενε Γαλλική.» Σελ.38

Ενώ ο αδερφός του ήρωα Μισέλ, ο Φρανκ, υποστηρίζει ένθερμα την ανεξαρτησία της Αλγερίας, λαμβάνοντας ακόμη και μέρος στον πόλεμο από τη μεριά των ανταρτών της Αλγερίας. Μάλιστα, ο Φρανκ, γνώριζε πριν από όλους, τις πραγματικές βλέψεις του Ντε Γκώλ, ότι θα παραχωρούσε εν τέλει ανεξαρτησία στην Αλγερία³⁷

«Ο πόλεμος δεν θα κρατήσει για πολύ. Ο Ντε Γκώλ θα παραχωρήσει ανεξαρτησία στην Αλγερία.» Σελ. 204

Έτσι με το τέλος του πολέμου, αυτοί που υποστήριζαν την Γαλλική Αλγερία, προδόθηκαν από τον Ντε Γκώλ, συμπεριλαμβανομένου και της οικογένειας Ντελωναί. (Η Γαλλία μας εγκατέλειψε. Σελ. 414).

Επιπρόσθετα, ο Σταλινισμός και οι πρακτικές που συνόδευαν την ιδεολογία του, φαίνονται στον μυθοπλαστικό λόγο του Γκενασιά, καθώς οι ήρωες πρόσφυγες της Λέσχης ως άτομα αλλά και γενικότερα το πώς έχει διαμορφωθεί η ζωή τους, αποτελούν θύματα αυτής της ιδεολογίας. Τα περισσότερα μέλη της «Λέσχης των Αισιόδοξων», προέρχονται από τις Ανατολικές χώρες και κυρίως από τη Σοβιετική Ένωση. Οι άνθρωποι αυτοί, όπως και σκιαγραφούνται στο λογοτεχνικό έργο, έζησαν απάνθρωπα γεγονότα στις πατρίδες τους, μέχρι που παράτησαν τις οικογένειες τους και όλα όσα

³⁷ Ο Μορίς Ατιά, δημοφιλής γάλλος συγγραφέας, μιλάει για τον Μάη του '68 στην εφημερίδα το Βήμα στις 06/04/2011, και αναφερόμενος στον πόλεμο της Αλγερίας είπε ότι: «Δεν έγιναν διαπραγματεύσεις κανενός είδους από την κυβέρνηση της Γαλλίας. Είναι γνωστό ότι ο Ντε Γκώλ δεν ήθελε οι Αλγερινοί να γίνουν Γάλλοι, γιατί πίστευε ότι αν οι Αλγερινοί γίνονταν Γάλλοι, τότε η Γαλλία θα γινόταν αραβική».

αγαπούσαν και έφυγαν, καταδιωκόμενοι από τις αιματηρές πρακτικές³⁸ της ιδεολογίας του Στάλιν. Αναφορικά με αυτές, ο Ίγκορ έχοντας βιώσει την κοινωνική πραγματικότητα που επέβαλλε ο Σταλινισμός στην πατρίδα του, επισημαίνει ότι το να μιλάνε χαμηλόφωνα, έως και ψιθυριστά μέσα στη Λέσχη:

«Ήταν μια συνήθεια που είχαν αποκτήσει από την «άλλη πλευρά του κόσμου», όπου και η παραμικρή κουβέντα μπορούσε να σε στείλει στη φυλακή ή στον τάφο, όπου έπρεπε να φυλάγεσαι από τον καλύτερό σου φίλο, από τον αδερφό σου, από τον ίσκιο σου.» Σελ.91.

v. Γεωγραφικά στοιχεία

- ▶ Ο ποταμός Σηκουάνα, που περνά μέσα από τη πόλη του Παρισιού.
- ▶ Αναφέρονται οδοί και λεωφόροι του Παρισιού, όπως οι οδοί Ουλμ, Βαλέτ, Σουφλώ, Σαιν-Ζακ και η λεωφόρος Ντανφερ-Ροσρώ, κ.ά.

vi. Άλλα στοιχεία

- ▶ Κυκλοφορούν γαλλικές εφημερίδες όπως οι: Le Canard Enchaîné και L' Aurore,
- ▶ Γίνεται λόγος για πρωτοεμφανιζόμενα παιχνίδια της εποχής, όπως: το «Ποδοσφαιράκι» και το ηλεκτρονικό παιχνίδι «Circuit 24».
- ▶ Το φημισμένο σχολείο «Ανρί Κάρτρ» ,που πηγαίνει ο ήρωας της ιστορίας.

³⁸ Οι πρακτικές αυτές ήταν: Υψηλός συγκεντρωτισμός, με τη διαμόρφωση ενός μικρού και κλειστού κέντρου λήψης αποφάσεων. Αδιάκοπη παρακολούθηση της καθημερινής ζωής των πολιτών από μυστικές υπηρεσίες, με στόχο την εύρεση των αντιφρονούντων. Πολιτική καταστολή στο ιδεολογικό πεδίο, με ποινικοποίηση απόψεων αντίθετων από αυτές των κυβερνώντων και εξόντωση (φυσική, πολιτική, επαγγελματική) των αντιπάλων, ή απλών υπόπτων, για παρέκκλιση από τις αρχές του καθεστώτος. Έλλειψη διάκρισης της εκτελεστικής από τη δικαστική εξουσία, με κατασταλτικούς μηχανισμούς και έκτακτα δικαστήρια υπό τον άμεσο έλεγχο της κυβέρνησης. Συγκέντρωση των αντιφρονούντων σε στρατόπεδα εργασίας (γκούλαγκ). Καλλιέργεια προσωπολατρίας προς τον ηγέτη, μέσω ενός εκτεταμένου προπαγανδιστικού μηχανισμού.

A2) ΑΞΟΝΑΣ ΕΚΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Σε αυτό το μέρος της εργασίας θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση με βάση τον άξονα τρόπων εκφοράς του λόγου, ο οποίος εμπεριέχει αφενός τις εξωτερικές συνθήκες εκφοράς υλικές συνθήκες παραγωγής του βιβλίου, όπως κάποια στοιχεία για τον συγγραφέα, τί απήχηση είχε το βιβλίο στο ευρύ κοινό και αφετέρου τις εσωτερικές συνθήκες, όπως την περιγραφή των ηρώων, τον τρόπο αφήγησης του κειμένου και τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

α) Εξωτερικές συνθήκες εκφοράς του λόγου:

Το βιβλίο αυτό με τίτλο «Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων» κυκλοφόρησε στην Ελλάδα το 2011 από τις εκδόσεις «Πόλις» και σε μετάφραση της Φωτεινής Βλαχοπούλου. Είναι του συγγραφέα Ζαν-Μισέλ Γκενασιά, και είναι το δεύτερο στη σειρά λογοτεχνικό του έργο. Ο ίδιος γεννήθηκε στο Αλγέρι το 1950. Σπούδασε νομικά και εργάστηκε ως δικηγόρος. Στο λογοτεχνικό προσκήνιο εμφανίστηκε το 1986, δημοσιεύοντας το "Pour cent millions", ένα νουάρ, για το οποίο μάλιστα τιμήθηκε με το βραβείο αστυνομικού μυθιστορήματος Michel Lebrun. Επίσης έχει γράψει σενάρια για καθημερινές σειρές στην τηλεόραση, όπως τα: *Claire obscure* (1985) για τη σειρά: *Les Cinq Dernières Minutes* (Τα τελευταία πέντε λεπτά), *Pour cent millions* (1990) για τη σειρά: *Haute Tension* (Υψηλή Τάση). Αλλά και το θεατρικό έργο «*Ο επαναστάτης*».

Ωστόσο, ο Γκενασιά, παρέμενε άγνωστος στο ευρύ κοινό για πολλά χρόνια, μέχρι που επανεμφανίστηκε με την έκδοση της «Λέσχης των αθεράπευτα αισιόδοξων» σημειώνοντας έτσι ένα από τα εκδοτικά γεγονότα του 2009. Συγκεκριμένα «Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων»/«*Le Club des incorrigibles optimistes*», απέσπασε ενθουσιώδεις κριτικές και οι πωλήσεις του ξεπέρασαν τα 200.000 αντίτυπα μέχρι το 2009. Επίσης τιμήθηκε τον Νοέμβριο του 2009 με το βραβείο Γκονκούρ που απονέμουν οι μαθητές Λυκείου, και το 2010 με το βραβείο που απονέμουν οι "des lecteurs de Notre Temps" στην Γαλλία.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο συγγραφέας επηρεάστηκε και έγραψε το βιβλίο, με αφορμή τις προσωπικές του εμπειρίες από το Μπιστρό που σύχναζε και έπαιζε ποδοσφαιράκι στα εφηβικά του χρόνια. Σε αυτό το Μπιστρό που σήμερα έχει γίνει ανθοπωλείο, γνώρισε πρόσφυγες από την Ανατολική Ευρώπη αλλά και τον Σαρτρ με τον Ζοζέφ Κεσέλ να παίζουν σκάκι. Αν και πολιτικοί αντίπαλοι, αυτή η σκηνή με το σκάκι έκανε μεγάλη εντύπωση στον Γκενασιά. Και σαράντα χρόνια αργότερα την απαθανάτισε στο πρώτο του μυθιστόρημα, την «λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων». Έκανε 25 χρόνια να το γράψει. «Ήθελε να τα βάλει όλα μέσα, τα παιδικά του χρόνια στην Αλγερία, την εισβολή των ρωσικών τανκς στην Ουγγαρία, τον τύπο που παραποιούσε τις φωτογραφίες κατά τη σταλινική εποχή, την ιστορία της γυναίκας του Οσίπ Μάντελσταμ, που μετά τον θάνατό του σε στρατόπεδο συγκέντρωσης απομνημόνευσε τα ποιήματά του για να μη χαθούν.»³⁹

Οι κριτικές που αποκόμισε ήταν πάρα πολλές και χαρακτηρίζουν αυτό το ογκώδες μυθιστόρημα. Κάποιες απ' αυτές είναι οι παρακάτω:

"Δυνατό, βαθύ, μελαγχολικό αλλά και εύθυμο, ένα μυθιστόρημα εκπληκτικής δεξιοτεχνίας: θα είναι το γεγονός αυτής της εκδοτικής περιόδου."

(Francois Busnel, "L' Express")

"Το σημαντικότερο προτέρημα του βιβλίου: ποτέ δεν ολισθαίνει στον διδακτισμό, διαφυλάσσει τα συναισθήματα, υπερασπίζεται τη μυθιστορηματική δομή. Ωραίο μυθιστόρημα."

(Christine Ferniot, "Telerama")

"Η μεγάλη επιτυχία του Γκενασιά συνίσταται στην επιδέξια σύνθεση, τον αδιάκοπο ρυθμό που γοητεύει τους αναγνώστες, ακόμα και όσους αντιστέκονται στα πολυσέλιδα μυθιστορήματα."

(Josyane Savigneau, "Le Monde")

³⁹ http://diastaseis.blogspot.com/2010/10/blog-post_25.html (ανάκτηση: 20.5.2012).

β) Εσωτερικές συνθήκες εκφοράς του λόγου:

ι. Η Περιγραφή των ηρώων

Οι ήρωες της ιστορίας, αντικατοπτρίζουν μία κοινωνική πραγματικότητα, η οποία εκτός του ότι εμπεριέχει φανταστικά στοιχεία, τις περισσότερες φορές είναι πραγματική. Οι ήρωες είναι φορείς ενός κοινωνικο-πολιτισμικού πλαισίου, που αναπόφευκτα «για τον Μπαχτίν, τα λόγια του εκάστοτε χαρακτήρα της αφήγησης εκφράζουν μία συγκεκριμένη προοπτική του κόσμου και έτσι συνδέονται με έναν ορισμένο τρόπο θέασης της πραγματικότητας.»⁴⁰ Συνεπώς, μέσα από τους ήρωες, μπορούμε ως αναγνώστες να παρατηρήσουμε, ποιά είναι η ιδεολογία του κάθε ήρωα, πώς πράττει έναντι των συνθηκών, αλλά και τί λόγιο παράγονται έμμεσα για την παιδική ηλικία. Τέλος, η σκιαγράφιση των ηρώων(πρωταγωνιστές και δευτερεύοντα πρόσωπα), δείχνει το πώς έχει επιλέξει και ο ίδιος ο συγγραφέας να τοποθετήσει ιδεολογικά τους ήρωες του στο αφήγημα.

Πρωταγωνιστές

Μισέλ Μαρινί

Ο κεντρικός ήρωας του μυθιστορήματος «Η Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων» είναι ο Μισέλ Μαρινί που ουσιαστικά ζει δύο ζωές. Η μία, με την οικογένεια και το σχολείο του, και η άλλη με τους πρόσφυγες (τα μέλη) της Λέσχης. Παρουσιάζεται ως ένας ώριμος και ανήσυχος έφηβος, που ζει την βαρετή καθημερινότητα του σχολείου, την οποία και θεωρεί χάσιμο χρόνου.

«Το σχολείο με άφηνε αδιάφορο..Μου έτρωγε υπερβολικά πολύ χρόνο για το τίποτα» σελ.35.

Επίσης αναφέρει ότι είναι «άσσος» στις αντιγραφές και στα σκονάκια, ενώ φροντίζει να μην πέφτουν στα χέρια των γονιών του, οι ειδοποιήσεις που τους ενημερώνουν για τις κοπάνες του στο σχολείο.

⁴⁰ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ.69.

«Οι γονείς μου δεν είχαν ιδέα. Η επιστολή που τους ενημέρωνε για την τιμωρία δεν έφτανε ποτέ στα χέρια τους» σελ. 318 και «Στα χέρια τους έφταναν μόνο οι ακίνδυνες επιστολές. Ήταν ο μόνος τρόπος να έχω την ησυχία μου» σελ.487.

Όμως αυτό που τον χαρακτηρίζει είναι η αγάπη για την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων. Διαβάζει παντού και πάντα! Όπως λέει και ο ίδιος:

«Εγώ πάλι ήμουν μανιακός αναγνώστης. Το πρωί με το που άναβα το φως, έπιανα το βιβλίο μου και όλη τη μέρα δεν το άφηνα από τα χέρια μου.» σελ.46 και «Διάβαζα ακόμα και όταν περπατούσα... Ο φύλακας άγγελος μου με προστάτευε και με καθοδηγούσε. Δεν είχα κουτουλήσει ποτέ σε κολόνα ούτε με είχε χτυπήσει αυτοκίνητο καθώς διέσχιζα τον δρόμο, χωμένος κυριολεκτικά μέσα στο βιβλίο μου. Περπατούσα λες και είχα ραντάρ κι έφταναν πάντοτε στο σχολείο σώος και αβλαβής.» σελ. 47

Μάλιστα η ανάγνωση βιβλίων είναι μία μορφή αντίστασης για τον ήρωα απέναντι στην ανούσια σχολική πραγματικότητα που τον περιβάλλει.

«Διάβαζα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, με το βιβλίο ακουμπισμένο στα γόνατα. Ήταν ένας τρόπος να νιώθω ότι δε χάνω τον καιρό μου.»σελ.400

Επίσης, έχει έναν μοναδικό φίλο, τον Νικολά, με τον οποίο παίζουν ποδοσφαιράκι. Το ότι έχει όμως μόνο έναν συνομήλικό φίλο δεν τον ενοχλεί, αντίθετα χρησιμοποιεί το ύψος του, για να συναναστρέφεται με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας από τον ίδιο, όπως είναι οι ενήλικοι φίλοι του αδερφού του Φρανκ. Όπως αναφέρει ο ήρωας στην αφήγησή του:

«Κατέβαλλα συστηματικές προσπάθειες για να φαίνομαι μεγαλύτερος από την ηλικία μου. Το κατάφερα χωρίς δυσκολία. Εκμεταλλευόμουν το 1,73 ύψος μου, προκειμένου να περνιέμαι για μαθητής της πρώτης Λυκείου, ενώ έμπαινα στην τρίτη γυμνασίου. Αυτός ήταν ο λόγος που δεν είχα φίλους της ηλικίας μου, εκτός από τον Νικολά. Έκανα παρέα με τους φίλους του Φρανκ, που τους συναντούσα στα μπιστρό της οδού Μωμπέρ, όπου περνούσαν την ώρα τους κουβεντιάζοντας και καταστρώνοντας σχέδια για να αλλάξουν τον κόσμο.» σελ 36

Επομένως το ύψος και κατ' επέκταση το φαινομενικά ενήλικο σώμα του Μισέλ, του επιτρέπει να έρθει σε επαφή με τον κόσμο των ενηλίκων και να

αλληλεπιδράσει με αυτόν πιο εύκολα. Επίσης ο Μισέλ, φαίνεται να είναι ένα άτομο άξιο εμπιστοσύνης, ο οποίος τάσσεται με την πλευρά του δικαίου και κρίνει τις πράξεις των άλλων αντικειμενικά. Είτε αυτός είναι ο αδερφός του είτε απλά ένας φίλος του. Όπως όταν σχολιάζει για την συμπεριφορά του αδερφού του Φρανκ, απέναντι στην κοπέλα του Σεσίλ:

«Εκείνος που δεν έγραφε ποτέ, ένα γαμημένο γράμμα είχε συντάξει όλο και όλο στη ζωή του και θα 'ταν προτιμότερο να πέθαινε την ώρα κα την στιγμή που το έκανε. Θα τον θυμόμασταν με αγάπη. Με τα ψέματα, την καχυποψία και την υποκρισία του, γκρέμισε τις ψευδαισθήσεις μας.... Το ασυγχώρητο ήταν η κοροϊδία.» σελ. 399

Επιπρόσθετα, παρατηρούμε τον Μισέλ να υπομένει την αυταρχική μητέρα του και τον τρόπο ζωής που επιβάλλει, όχι μόνο σε αυτόν αλλά και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Παρ' όλα αυτά έχει αποδεχθεί την εξουσία της μητέρας πάνω του και την αδιάλλακτη φύση της «Στο σπίτι κάνει κουμάντο η μητέρα μου... Ο πατέρας μου δεν είναι αυταρχικός τύπος. Το πάνω χέρι το έχει εκείνη» σελ.109. Αντίθετα η επαφή του με τα μέλη της Λέσχης, τον αποφορτίζουν από τα καθημερινά του προβλήματα, τον κάνουν πιο ώριμο πνευματικά και συναισθηματικά, καθώς οι συζητήσεις που κάνει μαζί τους και αυτά που ακούει απ αυτούς, αποτελούν πολύτιμα διδάγματα για το υπόλοιπο της ζωής του.

Φρανκ Μαρινί

Ο Φρανκ είναι ο μεγάλος αδερφός του Μισέλ και είναι περίπου 20 χρονών. Στο κείμενο, ξεχωρίζει για την επαναστατική του φύση και την θέλησή του να αλλάξει τον κόσμο. Υποστηρίζει ένθερμα την ανεξαρτησία της από την Γαλλία, ενώ τον βλέπουμε να είναι μέλος της Κουμμουνιστικής Νεολαίας και αργότερα να συμμετέχει στον πόλεμο υπέρ της Γαλλικής Αλγερίας. Όπως αναφέρεται και στο κείμενο:

«Ο Φρανκ υποστήριζε την ανεξαρτησία της Αλγερίας. Μέλος της Κουμμουνιστικής Νεολαίας, είχε γίνει δεκτός στο Κόμμα, όπου θεωρούνταν μάλιστα, και ένας από τους σκληροπυρηνικούς.» σελ. 37

Επίσης η ιδεολογία του έρχεται σε σύγκρουση με τα πιστεύω της υπόλοιπης οικογένειας, και κυρίως με της μητέρας του(των Ντελωναί), γεγονός που πολλές φορές οδηγεί σε εντάσεις και διαπληκτισμούς μεταξύ τους. Όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τον παππού του, Φιλίπ Ντελωναί και τον θείο του Μωρίς:

«Ο παππούς Ντελωναί δεν έχανε την ευκαιρία να τον ειρωνεύεται και να του δείχνει την αντιπάθειά του» σελ 37 και «Ανάμεσα στον Φρανκ και τον Μωρίς υπήρχε μεγάλη έχθρα. Και οι δύο παρέμεναν αμετακίνητοι στις θέσεις τους, ενώ το θεωρούσαν ζήτημα τιμής να υπερασπίζονται την άποψή τους, να προκαλούν τον αντίπαλο και να του δείχνουν τη βαθύτατη περιφρόνησή τους. Αποφεύγαμε να τους βάζουμε μαζί» σελ 38

Ο Φρανκ επίσης, είναι καλός αδερφός και εμπιστεύεται τον Μισέλ, ακόμη και όταν λιποτάκτησε από τον στρατό και δεν εμπιστευόταν κανέναν. Όπως εξομολογείται και ο ίδιος ο Φρανκ στον Μισέλ:

«Οι φίλοι μου θέλουν να με δώσουν στους μπάτσους. Είμαι μόνος. Μόνο εσένα έχω και τον μπαμπά» σελ. 339

Τέλος ο Μισέλ είναι για τον Φρανκ ο «φιλαράκος» του, όχι μόνο γιατί τον βοηθά στις δύσκολες στιγμές αλλά και γιατί είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην κοπέλα του Σεσίλ και στον ίδιο.

Σεσίλ

Η Σεσίλ είναι η κοπέλα του Φρανκ και αδερφή του καλύτερου του φίλου, Πιερ. Όπως περιγράφεται από τον Μισέλ, η Σεσίλ είναι μελαχρινή με κοντά μαλλιά και έχει μεγάλα καστανά μάτια. Σπουδάζει φιλολογία και περνάει αρκετές ώρες διαβάζοντας για την διατριβή της. Δεν είναι ιδιαίτερα κοινωνική, ενώ της αρέσει η μοναξιά, που όπως παρατηρεί και ο ήρωας:

«Η μοναξιά δεν την ενοχλούσε □ μάλλον το αντίθετο. Της άρεσε να μένει μέρες κλεισμένη χωρίς να βγαίνει καθόλου έξω.» σελ. 103

Παρ' όλα αυτά ο Μισέλ γίνεται ο καλύτερός της φίλος, κυρίως αφ' ότου έφυγε ο Φρανκ. Κανονίζουν να βγαίνουν και να κάνουν βόλτες στον Κήπο του Λουξεμβούργου, να τρέχουν και να διαβάζουν μαζί. Επιπρόσθετα η Σεσίλ είναι οπαδός του φιλόσοφου και συγγραφέα Καμύ, σε αντίθεση με το αγόρι της τον Φρανκ, που υποστηρίζει τον Σαρτρ. Είναι ριζοσπαστική στις ιδέες της ενώ παρουσιάζεται να έχει επηρεαστεί από την ιδεολογία του Καμύ, για το τί εστί «επαναστατημένος άνθρωπος»⁴¹.

«Άνοιξε το βιβλίο. Διάβασα την πρώτη γραμμή: «Τι είναι ένας επαναστατημένος άνθρωπος; Ένας άνθρωπος που λέει όχι.» σελ. 86

Τέλος, μοιράζεται με τον Μισέλ τις σκέψεις της για τον Φρανκ, του φανερώνει την αγάπη, την ανησυχία αλλά και το παράπονο για το αγόρι που την άφησε χωρίς να της πει το λόγο, ενώ ο Μισέλ με τη σειρά του προσπαθεί να τη στηρίξει.

Ίγκορ Μάρκις- Εμίλιεβιτς

Ο Ίγκορ, αποτελεί ένας από τους ιδρυτές της Λέσχης και είναι πολιτικός πρόσφυγας από τις Κουμμουνιστικές χώρες. Γεννήθηκε στο Λένινγκραντ από εύπορη οικογένεια, και αυτό τον βοήθησε μετέπειτα να γίνει γιατρός(καρδιολόγος). Όπως περιγράφεται, την περίοδο των πολιτικών αναταραχών ο Ίγκορ υπηρέτησε στον Κόκκινο Στρατό ασκώντας την ιατρική του ειδικότητα. Παρ' όλα αυτά, ήρθε και γι' αυτόν η μέρα που θα έφευγε καταδιωκόμενος από την κυβέρνηση, ως ύποπτος κατά του Σταλινικού καθεστώτος. Για καλή του τύχη όμως ο αδερφός του ο Σάσα, τον προειδοποίησε για την επικείμενη δίωξή του, σώζοντας τον από βέβαιο θάνατο. Έτσι εγκατέλειψε την πατρίδα και την οικογένειά του, βρίσκοντας καταφύγιο στην Γαλλία. Γενικά ο Ίγκορ όπως φαίνεται και στην πλοκή, είναι ένας χαρακτήρας που αντιπροσωπεύει την τιμιότητα, την δικαιοσύνη, την υπεράσπιση των ιδεών, την αλληλεγγύη και τον ανθρωπισμό, όσο και αν η έννοια της εμπιστοσύνης γι' αυτόν αποδείχθηκε ρευστή, όπως λέει στον ήρωα: «Υπάρχει μία βασική αρχή επιβίωσης σε αυτό τον κόσμο. Αν είχες ζήσει από την άλλη πλευρά του κόσμου, θα το

⁴¹ Βλέπε σχετικά: Αλμπέρ Καμύ,(1971). *Ο επαναστατημένος άνθρωπος*. εκδ. Μπουκουμάνης.

είχες βάλει καλά στο μυαλό σου: Μην εμπιστεύεσαι ποτέ κανέναν! Μ' ακούς; Η λέξη εμπιστοσύνη είναι θανάσιμη. Έχει σκοτώσει χιλιάδες αφελείς σαν εσένα.» σελ. 350

Σάσα Μάρκις

Ο Σάσα, είναι μια αμφιλεγόμενη φιγούρα στη πλοκή της ιστορίας. Όπως τον περιγράφει ο Μισέλ:

«Ήταν αδύνατος, σχεδόν κοκκαλιάρης, με σκελετωμένο πρόσωπο και γένια τριών ημερών, μαύρα κυματιστά μαλλιά, προτεταμένο μέτωπο, ζυγωματικά που προεξείχαν, βαθουλωτά μάτια με μαύρους κύκλους, λεπτή μύτη, πιγούνι με λακκάκι.» σελ. 429

Η παρουσία του Σάσα στη Λέσχη βλέπουμε να είναι ανεπιθύμητη για τα περισσότερα μέλη της, γεγονός που δημιουργεί στον ήρωα, ένα πέπλο μυστηρίου γύρω από την ταυτότητά του και τη σχέση του με τα μέλη. Καθώς προσπαθεί ο Μισέλ να καταλάβει όλα αυτά, γίνεται φίλος με τον Σάσα και αναπτύσσουν οι δύο τους μία ιδιαίτερη φιλική σχέση. Ο Σάσα ενθαρρύνει τον ήρωα στην τέχνη της φωτογραφίας ενώ προωθεί το ταλέντο του. Επίσης τον συμβουλεύει για το πώς να προσεγγίσει τον πρώτο του έρωτα, την Καμίγ.

Αναφορικά με το παρελθόν του Σάσα, ο ίδιος ήταν ταγματάρχης στην μυστική υπηρεσία ασφαλείας του Λένινγκραντ, όπου ειδικεύονταν στο φωτομοντάζ. Δουλειά του ήταν να διαγράφει από οποιοδήποτε φωτογραφικό υλικό τους εχθρούς του λαού, και εχθροί του λαού τύγχανε να θεωρούνται και τα μέλη της Λέσχης. Ιδίως όταν δίδασκε τους φοιτητές της υπηρεσίας, τόνιζε ότι:

«Όποιος καταδικάζεται πρέπει να εξαφανίζεται από παντού. Δεν πρέπει να μένει το παραμικρό ίχνος που να μαρτυρεί την ύπαρξή του.» σελ. 667

Όπως αναφέρει ο Μισέλ, είχε εγκαταλείψει και ο ίδιος την οικογένεια και την πατρίδα του για να σωθεί από την δίωξη που ασκήθηκε εναντίον του στα χρόνια του Στάλιν. Επίσης, τον βλέπουμε να μετανιώνει για το παρελθόν του και να έχει τύψεις, που όπως αναφέρει και ο ίδιος:

«Αναγνωρίζω τα λάθη μου και έχω περισσότερες τύψεις και από τη λαίδη Μάκβεθ... Εγώ έκανα ότι έκανα ακολουθώντας τις πεποιθήσεις μου. Πρέπει να ήμουν ο μεγαλύτερος μαλάκας, δεν εξηγείται αλλιώς. Διέγραψα τον αδερφό μου! Διέγραψα τους φίλους μου! Διέγραψα αθώους! Ήταν σαν να διέγραφα τον εαυτό μου.» σελ. 690

Τέλος, η έκβαση της ιστορίας με το γράμμα που στέλνει ο Σάσα στον μοναδικό του φίλο Μισέλ, αποκαθιστά εν μέρει την μνήμη του απέναντι στα μέλη της Λέσχης και κυρίως στον αδερφό του Ίγκορ, καθώς αποκαλύπτεται ότι ο Σάσα ήταν ο άνθρωπος που προειδοποίησε τον Ίγκορ να φύγει από το Λένινγκραντ, σώζοντας του έτσι τη ζωή.

Καμίγ

Η Καμίγ είναι μία κοπέλα, που έρχεται απροσδόκητα στη ζωή του ήρωα και γίνεται θα λέγαμε, ο πρώτος του έρωτας. Είναι συνομήλικη με τον Μισέλ, έχει σγουρά καστανά μαλλιά, μεγάλα μάτια και ντύνεται συνήθως με μπλουτζίν και αθλητικά παπούτσια, όπως και ο ίδιος. Όμως το κοινό στοιχείο που τους έφερε πιο κοντά ήταν η μανιώδης τους ενασχόληση με την ανάγνωση βιβλίων. Επίσης, η Καμίγ είναι ένας ιδιαίτερος χαρακτήρας για τη πλοκή. Είναι δυναμική και διαφορετική από τους συνομηλίκους της, που όπως υποστηρίζει:

«Τους μισώ τους συνομηλίκους μου. Είναι κοντόφθαλμοι και στενόμυαλοι. Μόνο με τους γονείς τους ασχολούνται και τα μαθηματάκια τους. Έχει κανείς την εντύπωση ότι είναι έτοιμοι να παρασυρθούν απ' τον άνεμο που φυσάει κάθε φορά.» σελ. 553

Παρ' όλα αυτά, προέρχεται από μία οικογένεια που είναι αυστηρή στις αρχές, κλειστή ενώ οι θρησκευτικές της πεποιθήσεις, οι οποίες είναι και διαφορετικές από αυτές του Μισέλ, στέκονται εμπόδιο στην σχέση τους και τους αναγκάζουν να χωρίσουν. Όπως λέει και η Καμίγ στον ίδιο:

«-Δεν στο είχα πει γιατί δεν φανταζόμουν ότι τα πράγματα θα σοβάρευαν μεταξύ μας... Είμαι Εβραία.

-Και γιατί αυτό είναι κακό νέο;

-Για την οικογένειά μου, είναι.

-Δεν καταλαβαίνω.

-Δεν μπορούμε να 'μαστε μαζί, Μισέλ.

-Επειδή είσαι Εβραία; Εμένα δεν με πειράζει. Οι δικοί μου δεν είναι και πολύ θρησκόληπτοι.

-Οι δικοί μου πάλι, το αντίθετο.

-Δεν ζούμε στον μεσαίωνα.

-Το λες γιατί δεν ξέρεις την οικογένειά μου.» σελ. 607

Πωλ Μαρινί και Ελέν Ντελωναί

Είναι οι γονείς του Μισέλ. Ο Πωλ Μαρινί προέρχεται από μία οικογένεια Ιταλών, που ήρθαν ως οικονομικοί μετανάστες στη Γαλλία. Ο ίδιος, μη θέλοντας να γίνει σιδηροδρομικός, όπως και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειά του, έπιασε δουλειά στην επιχείρηση των Ντελωναί με είδη υγιεινής. Εκεί ερωτεύτηκε την Ελέν, την κόρη του αφεντικού του Φιλίπ. Όμως ο έρωτας τους δεν στάθηκε ικανός να υπερπηδήσει τις αγεφύρωτες ταξικές αλλά και πολιτικές τους αντιθέσεις. Η Ελέν όπως και όλοι οι Ντελωναί, ήταν δεξιοί και Γκωλικοί ενώ η οικογένεια των Μαρινί κομμουνιστές. Ο Μωρίς, παρ' όλα αυτά, αν και δεν το πίστευε, δήλωνε σοσιαλδημοκράτης καθώς προσπαθούσε να διατηρήσει τις ισορροπίες ανάμεσα στις δύο οικογένειες. Όπως λέει ο Μισέλ:

«Ο μπαμπάς ήταν διχασμένος. Αν δήλωνε κομμουνιστής, ο Φιλίπ θα τον πετούσε έξω, το ίδιο λεπτό. Ο πατέρας μου γνώριζε τα όρια... Για εκείνον ήταν πιο σημαντικό να διατηρεί την ανεξαρτησία του απέναντι στην οικογένειά του. Έκανε τα πάντα για να αμβλύνει τις αντιθέσεις με τον πεθερό του και να γίνει αποδεκτός από εκείνον.» σελ 37

Επιπρόσθετα, η μητέρα του, Ελέν, παρουσιάζεται ως μία γυναίκα πολύ δυναμική, με αυτοπεποίθηση, που συνεχώς κάνει σεμινάρια επιχειρηματικότητας ώστε να διευθύνει καλύτερα την επιχείρηση του πατέρα της. Από την άλλη όμως, φαίνεται σε πολλά σημεία να είναι αυστηρή ως γονέας, να επιβάλλει την θέλησή της στους άλλους, όπως για τη σωστή εμφάνιση του Μισέλ στο σχολείο, αλλά και να θεωρεί τον δικό της τρόπο σκέψης ως καλύτερο

αναφορικά με την ανατροφή των παιδιών. Για παράδειγμα, στη σελίδα 237 και 238, η μητέρα του Μισέλ επικρίνει την υποχωρητική στάση του άνδρα της απέναντι στα παιδιά, λέγοντας ότι:

«Δεν λες τίποτα! Δεν κάνεις τίποτα! Δεν αντιδράς. Τους κάνεις όλα τα χατίρια. Ο πατέρας μου δεν θα ανεχόταν στιγμή αυτό το αίσχος. Επιβαλλόταν στο σπίτι του. Τον φοβόμασταν.»(σελ.237) και « - Τουλάχιστον ο Μωρίς ασχολείται με τα παιδιά του. Τα δικά σου είναι παλιόπαιδα. Δε σέβονται τίποτα. Δε σε φοβούνται.

-Στο δικό μου σπίτι, δε σηκώνουμε χέρι στα παιδιά. Όταν κάνουν βλακεία, το συζητάμε, το κουβεντιάζουμε. Ο πατέρας μου έλεγε πάντοτε...» (σελ. 238)

Με λίγα λόγια εκπροσωπεί την εξουσία στο σπίτι, εντείνοντας ακόμη περισσότερο τις διαφορές και δημιουργώντας ένα ασφυκτικό περιβάλλον για τον έφηβο ήρωα. Από την άλλη ο πατέρας του ο Πωλ, φαίνεται να είναι το πιο συγκαταβατικό και υποστηρικτικό μέλος της οικογένειας, αλλά και το πιο έμπιστο πρόσωπο για τον ήρωα. Πάνω σε αυτό, δεδομένου ότι ο ήρωας αποτελεί το alter ego του συγγραφέα, μπορούμε να υποθέσουμε ότι έμμεσα φαίνεται η ιδεολογική προτίμηση του Γκενασιά για την κουλτούρα της λαϊκής τάξης μέσα από την περιγραφή του Πωλ Μαρινί. Ο οποίος φαίνεται να είναι πιο κοντά στα παιδιά του, να στηρίζει τις απόψεις τους και να μην κάνει διακρίσεις(ταξικές, πολιτικές, κλπ), όπως τα μέλη της οικογένειας της μητέρας του, που προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, και φαίνονται να κάνουν αυτού του είδους τις διακρίσεις.

Δευτερεύοντες χαρακτήρες

Λέσχη

Λεονίντ Κριβοτσέιν

Ο Λεονίντ αποτελεί μία εξαίρεση ανάμεσα στ' άλλα μέλη της λέσχης. Δεν είχε γίνει φυγάς για πολιτικούς λόγους ή επειδή κινδύνευε η ζωή του, αλλά επειδή ερωτεύτηκε παράφορα μία γυναίκα, τη Μιλέν. Αν και στη πλοκή ο Λεονίντ είναι ένας πενηντάρης, τα χαρακτηριστικά του προσώπου, όπως το λευκό του δέρμα, η ξανθιά χαιτή του και το αμούστακο πρόσωπό του, κρύβουν

τα χρόνια του και μοιάζει εύκολα με τριάντα χρονών. Παρ' όλα αυτά το σκληρό αλλά ένδοξο παρελθόν του δεν κρύβεται. Ήταν σμήναρχος και πιλότος στην πολεμική αεροπορία της Σοβιετικής Ένωσης. Στα χρόνια αυτά του πολέμου, αγωνίστηκε γενναϊόψυχα, βίωσε τον θάνατο και όλα τα συνεπακόλουθά του. Ως αντάλλαγμα γι' αυτό, ανακηρύχθηκε ήρωας της Σοβιετικής Ένωσης και τιμήθηκε ακόμη και από τον ίδιο τον Στάλιν. Ο Λεονίντ όμως, αν και έφυγε από την ένδοξη χώρα του, δεν άφησε πίσω τις πεποιθήσεις του. Παρέμεινε αμετανόητος Σοβιετικός και σκληροπυρηνικός κουμουνιστής, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τα προδομένα μέλη της λέσχης, που ήταν θύματα αυτής της ιδεολογίας. Όπως αναφέρει ο Μισέλ:

«Ο Λεονίντ ήταν ένας υλιστής στρατιωτικός. Γνήσιο τέκνο της Επανάστασης, ένας κουμουνιστής με ακλόνητη πίστη, που έβρισκε στο ερώτημα αν το Κόμμα έχει δίκιο ή όχι, το ίδιο εξωφρενικό με το αν ένα και ένα κάνουν δύο ή τρία.» σελ. 342 και «Διατηρούσε τις πεποιθήσεις του και τις υπερασπίζονταν με υπερηφάνεια. Όσοι είχαν γλυτώσει στο παρά πέντε και τους είχε συνθλίψει το σύστημα, δεν τον συγχωρούσαν για τον δογματισμό του.» σελ. 407

Πέρα όμως απ αυτά, ο Λεονίντ ξεχωρίζει στη Λέσχη για την ευφυΐα και το πάθος του για το σκάκι. Είχε τη φήμη του ανίκητου παίκτη αλλά και του τρομερού πότη. Τέλος ο Μισέλ, δείχνει ιδιαίτερο σεβασμό στον Λεονίντ και επισημαίνει ότι:

«Ήταν μεγάλη τιμή να ανήκεις στους φίλους του Λεονίντ. Ένωθα υπερήφανος που ήμουν ένας απ' αυτούς.» σελ. 408

Βέρνερ Τόλερ

Ο Βέρνερ είναι ένας Γερμανός πρόσφυγας, γύρω στα σαράντα πέντε, ο οποίος μαζί με τον Ίγκορ έγιναν οι ιδρυτές της λέσχης. Η φιλία τους αρχίζει όταν ο Βέρνερ μεταφέρεται αιμόφυρτος στο νοσοκομείο όπου δουλεύει ως τραυματιοφορέας πλέον, ο Ίγκορ. Εκεί του δίνει τις πρώτες βοήθειες και τον περιθάλπει. Όμως αυτό που τους έφερε πιο κοντά, όσο παράδοξο και να είναι, ήταν η αμνησία που συνόδευε την δύσκολη κατάσταση της υγείας του. Ο Ίγκορ, τον βοήθησε να ξαναβρεί την μνήμη του μέσα από μία παρτίδα σκάκι, και έτσι

θυμήθηκε το όνομά του και την ζωή του πριν και μετά την επίθεση. Ήταν αντιναζιστής και μέλος του δικτύου «Μονπαίε», που ειδικευόταν στη διείσδυση των γερμανικών μυστικών υπηρεσιών. Είχε φύγει από την χώρα του προτού ακόμη ξεσπάσει ο πόλεμος. Εν ολίγοις, απαρνήθηκε την χώρα του ενώ θεωρεί τον εαυτό του άπατρη. Πλέον τον βλέπουμε να δουλεύει ως μηχανικός προβολής σε έναν κινηματογράφο, και δεν είναι λίγες οι φορές που κρατάει θέσεις στον Μισέλ, για να βλέπει δωρεάν ταινίες.

Πάβελ

Ο Πάβελ, μέλος και αυτός της λέσχης, είχε εγκαταλείψει την Τσεχοσλοβακία και ζούσε στη Γαλλία, ως πολιτικός πρόσφυγας. Στην πατρίδα του ήταν στέλεχος του Κουμμουνιστικού Κόμματος, και όταν κατηγορήθηκε ο Σλάνσκι⁴² ως συνωμότης κατά του κράτους, ο Πάβελ γλίτωσε την τελευταία στιγμή και έφυγε από τη χώρα. Σπούδασε νομικά στη Πράγα, αλλά τελικά έγινε συγγραφέας ενός έργου αναφοράς, με τίτλο *«Η Ειρήνη του Μπρεστ-Λιτόφσκ, διπλωματία και επανάσταση»* που όμως κανείς εκδότης στο Παρίσι δεν ήταν πρόθυμος να το εκδώσει. Έτσι για να βγάλει τα προς το ζην, ο Κεσέλ και ο Σαρτρ τον βοηθούσαν με τις γνωριμίες τους, παρέχοντάς του δουλειά ως μεταφραστής σε περιοδικά και εφημερίδες ή κάνοντας άλλες μικροδουλειές. Τέλος, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της ιδιοσυγκρασίας του Πάβελ, ήταν η επιμονή στα πιστεύω του υπέρ του κουμμουνιστικού ιδεώδους. Παρ' ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την χώρα του, και όπως λέει ο ίδιος στη σελίδα 17, «...οι φίλοι μου κρεμάστηκαν και η οικογένειά μου πέρασε τα μύρια όσα για να με απαρνηθεί», αυτός θα παραμείνει κουμμουνιστής μέχρι να πεθάνει. Ενώ τέλος παραδέχεται ότι «Δεν είμαι Τσέχος. Ούτε Γάλλος. Είμαι άπατρης. Ότι χειρότερο, δηλαδή. Δεν υπάρχω.» σελ. 17.

⁴² Από το 1945 έως το 1951 διετέλεσε γενικός γραμματέας του Τσεχοσλοβακικού Κουμμουνιστικού Κόμματος. Αργότερα το 1951 τον συνέλαβαν, μαζί με άλλα μέλη του κόμματος, και τον κατηγόρησαν για τιτοϊσμό. Ο Σλάνσκι τον Δεκέμβριο του 1952 καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε. (http://en.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Sl%C3%A1nsk%C3%BD) (ανάκτηση: 9.8.2012).

Ίμρε και Τίμπορ Μπάλαζ

Και τα δύο αυτά μέλη, προέρχονται από την Ουγγαρία. Ο Τίμπορ, υιός της γνωστής σοπράνο Μάρτας Μπάλαζ, αφού σπούδασε στη δραματική σχολή της Βουδαπέστης εξελίχθηκε σε περιζήτητο ηθοποιό. Ο Ίμρε από την άλλη, ήταν ο μάνατζερ του, με τον οποίο διατηρούσε και ομοφυλοφιλική σχέση. Επίσης ο Τίμπορ ήταν μέλος του κομμουνιστικού κόμματος της Ουγγαρίας. Όταν αργότερα ανέβασε ένα έργο του Μπρεχτ, τον «Γαλιλαίο», αυτό απαγορεύτηκε από το ήδη εγκαθιδρυμένο κομμουνιστικό καθεστώς, επειδή θεωρήθηκε ότι περνάει αντικαθεστωτικά μηνύματα. Αυτή η απόφαση προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις και ο Τίμπορ έγινε στην χώρα του το σύμβολο των καταπατημένων ελευθεριών. Έτσι έκαψε την κάρτα μέλους του Κόμματος δημοσίως και παρότρυνε τους πολίτες να αντισταθούν και να επαναστατήσουν.

«Όπως όλοι πίστευε ότι είχε έρθει το τέλος για το επαίσχυντο καθεστώς, ότι σύντομα θα ήταν και πάλι ελεύθεροι.» σελ. 218

Όταν όμως οι Σοβιετικοί περικύκλωσαν τη Βουδαπέστη και η αντίσταση ήταν καταδικασμένη, ο Τίμπορ και ο Ίμρε έφυγαν κυνηγημένοι από την Ουγγαρία. Αφού μετανάστευσαν στην Αυστρία, και δεν μπορούσαν να βρουν δουλειά, ήρθαν στην Γαλλία αναζητώντας μία καλύτερη τύχη. Το παρελθόν όμως του Τίμπορ ήταν γνωστό και δεν τον ευνοούσε, καθώς οι περισσότεροι Γάλλοι σκηνοθέτες ήταν κομμουνιστές και υποστήριζαν ακράδαντα την Σοβιετική εισβολή στην Ουγγαρία. Έτσι μη μπορώντας ο Τίμπορ να βρει δουλειά, δούλευε ο Ίμρε σε χαμαλοδουλειές, ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν. Στο τέλος, ο Τίμπορ επέστρεψε στην Ουγγαρία, αφήνοντας τους όλους άφωνους και κυρίως τα μέλη της λέσχης, γιατί όπως λέει ο Μισέλ «...είχε βρει το θάρρος να κάνει ότι εκείνοι ονειρεύονταν: Να επιστρέψει στην χώρα του.» σελ. 281

Γρηγόρης Πέτρουλας

Ανάμεσα στα λίγα μέλη που δεν προέρχονται από τη Σοβιετική Ένωση, ήταν ο Γρηγόρης Πέτρουλας. Ήταν κομμουνιστής και είχε εγκαταλείψει για πολιτικούς λόγους την μετεμφυλιακή Ελλάδα, όταν εξτρεμιστές φιλοβασιλικοί τον επικήρυξαν εξαιτίας των πολιτικών του φρονημάτων. Στην Ελλάδα ήταν

καθηγητής Γαλλικής φιλολογίας, αλλά στην Γαλλία βλέπουμε να παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα αρχαίων ελληνικών και λατινικών. Αργότερα προσλαμβάνεται σε ένα παρθεναγωγείο το οποίο διοικούνταν από ιερείς ως καθηγητής αρχαίων. Παρ' όλα αυτά, αν και είχε βρει μία καλή δουλειά που ταίριαζε με τα ενδιαφέροντά του, το γεγονός ότι συναγελάζονταν με ρασοφόρους και θρησκόληπτους, δεν του άρεσε. Ωστόσο υπέκρυπτε την δυσανεξία που ένιωθε, για να βγάλει τα προς το ζην. Τέλος, ο Γρηγόρης σε αντίθεση με τ' άλλα μέλη θα μπορούσε να επιστρέψει στην Ελλάδα μετά την αμνηστία, όμως παρέμεινε στη Γαλλία γιατί ερωτεύτηκε μία γυναίκα, την Πιλάρ.

Βλάντιμιρ Γκορένκο

Ο Βλάντιμιρ, μέλος και αυτός της Λέσχης, ήταν διευθυντής στα διυλιστήρια πετρελαίου της Οδησσού. Όταν έφτασε στη Γαλλία θεωρήθηκε πολιτικός πρόσφυγας και μη μπορώντας να βρει δουλειά, άλλαξε επάγγελμα και έγινε λογιστής σε έναν αλλαντοπώλη. Όπως αναφέρει ο Μισέλ «Η εμπειρία του ως διευθυντή, εξοικειωμένου με το μαγείρεμα των λογαριασμών για την απόκρυψη των κολοσσιαίων ζημιών και τη μετατροπή τους σε επιτυχίες των προλεταρίων, του έδινε το προβάδισμα σε σχέση με τους Γάλλους ομολόγους του» σελ. 465. Ο αλλαντοπώλης τον πλήρωνε σε είδος, με λουκάνικα, λαχανικά και μαγειρεμένο φαγητό, τα οποία ο Βλάντιμιρ τα μοιράζονταν με τα μέλη της Λέσχης.

Τόμας Ζαγκιελόφσκι

Ο Τόμας ήταν ένας Πολωνός δημοσιογράφος της εφημερίδας Trybuna Ludu. Ήταν κουμμουνιστής και είχε γλιτώσει από τύχη την φυλάκιση για προδοσία. Όταν έμαθε ότι η αστυνομία συνέλαβε έναν άλλον αντί για αυτόν, ο Τόμας το έσκασε από τη χώρα μη μπορώντας να πιστέψει την τύχη του. Όταν έφτασε στη Γαλλία έπιασε δουλειά ως πωλητής σε ένα κατάστημα ρούχων. Παρουσιάζεται όμορφος, κομψοντυμένος και ακατανίκητος γόης, μολονότι τα μέλη της Λέσχης δεν τον έχουν δει ποτέ με γυναίκα.

Βίκτορ Ανατόλιεβιτς Βολόντιν

Ο Βίκτορ είναι ένας πενήνταεξάχρονος αυτοαπασχολούμενος ταξιτζής από τη Ρωσία. Είχε υπηρετήσει ως απλός στρατιώτης στο στρατό του τσάρου και ως ανθυπασπιστής στον Λευκό Στρατό. Όμως οι λόγοι μετανάστευσής του στη Γαλλία δεν είναι γνωστοί. Παρουσιάζεται να είναι πολυλογάς, χάρισμα το οποίο εκμεταλλεύονταν για να αποσπά την προσοχή των πελατών και να μεγαλώνει την κούρσα, βγάζοντας έτσι περισσότερα χρήματα. Μάλιστα πρότεινε και στον Ίγκορ να ακολουθήσει την τακτική του, όταν τον πήρε ως οδηγό στο ταξί του. Ο Ίγκορ όμως δεν την ακολούθησε, καθώς ήταν έντιμος σε αντίθεση με τον Βίκτορ. Όπως αναφέρει ο ήρωα, ο Βίκτορ ήταν ένας παμπόνηρος απατεώνας και ψεύτης, που εκμεταλλεύονταν τους άλλους με σκοπό το κέρδος. Πάνω σε αυτό χαρακτηριστικό είναι το σημείο που λέει ο Βίκτορ στον Ίγκορ: «Μη κολλάς σε τέτοιες μικρολεπτομέρειες, Ίγκορ Εμιλιεβίτς. Με ξέρεις, σέβομαι τον θεό και τον λόγο Του. Ο θεός έπλασε τα κορόιδα για να πιάνονται.. κορόιδα.» σελ. 159.

Ζαν Πωλ Σαρτρ και Ζοζέφ Κεσέλ

Οι Ζαν Πωλ Σαρτρ και Ζοζέφ Κεσέλ αποτελούν υπαρκτά πρόσωπα, πέρα από τη μυθοπλαστική αφήγηση. Ο Σαρτρ ήταν Γάλλος φιλόσοφος, λογοτέχνης και κριτικός, και θεωρείται ως ο γνωστότερος εκπρόσωπος του υπαρξισμού. Από την άλλη ο Κεσέλ, ήταν ένας πολύ γνωστός μυθιστοριογράφος. Ο Σαρτρ όπως και ο Κεσέλ ήταν μέλη της λέσχης, όπου συνήθιζαν να παίζουν σκάκι αλλά και να απασχολούνται με το συγγραφικό τους έργο. Επίσης ήταν αρκετά γενναιόδωροι και βοηθούσαν τα μέλη της λέσχης να βρουν δουλειά. Όμως ο Σάρτρ εμφανίζονταν σπάνια στη λέσχη, καθώς όπως αναφέρει ο ήρωας:

«Ένωθε το μίσος που έτρεφαν για εκείνον πολλά μέλη της λέσχης, τα οποία τον κατέκριναν για του κομμουνιστικές του συμπάθειες...» σελ. 94.

Παρ' όλα αυτά, όταν ο Σάρτρ βρίσκεται στη λέσχη και τυγχάνει να γράφει το συγγραφικό του έργο, όλα τα μέλη φαίνονται να παραμερίζουν τις ιδεολογικές τους αντιπαράθεσεις και να σέβονται την προσπάθεια και το έργο αυτού του ανθρώπου. Όπως περιγράφει ο Μισέλ, μάρτυρας όλων αυτών:

« Τον παρατηρούσαμε από μακριά, σχεδόν με δέος, διαισθανόμενοι ότι είχαμε το προνόμιο να είμαστε αυτόπτες μάρτυρες μιας δημιουργικής στιγμής, ενώ ακόμα και όσοι δεν τον χώνευαν έλεγαν με χαμηλή φωνή:

-Ησυχία ο Σάρτρ γράφει.» σελ. 94

Ζυλιέτ

Η Ζυλιέτ είναι η μικρότερη αδερφή του Μισέλ. Παρουσιάζεται αρκετά χαριτωμένη και έχει καλές σχέσεις με τον αδερφό της. Όμως όπως αποκαλύπτει ο ήρωας, είχε μόνο ένα μικρό "ελάττωμα". Έλεγε με τρομακτική ειλικρίνεια ψέματα και σε τέτοιο σημείο που δεν ήξερες πότε έλεγε αλήθεια και πότε ψέματα. Όπως αναφέρει ο Μισέλ:

«Ξεπερνούσε στα ψέματα ακόμα και μένα που ήμουν εξπέρ. Με την έμφυτη αθωότητά της, που έκανε τους άλλους να την έχουν τελείως ανίκανη για πονηριές, γούρλωνε τα μάτια κι έπαιρνε ένα σαστισμένο ύφος, έτοιμη να διαμαρτυρηθεί για την δαιμονική φασαρία. Έδειχνε τόσο αθώα, που κανείς δεν αμφέβαλλε ότι αυτό το αγγελικό πρόσωπο έλεγε την αλήθεια και μόνο την αλήθεια.» σελ. 81-82

Έτσι ο Μισέλ κατέληξε σε μία φρικτή αποκάλυψη για τον ίδιο: Ότι δε μπορούσε πλέον να εμπιστεύεται κανέναν, ούτε καν την αδερφή του.

ii. Ο τρόπος αφήγησης

Η αφηγηματική εκφορά του λόγου αφορά τον τρόπο που επιλέγει ο συγγραφέας να δώσει πνοή στον λόγο του και κατ' επέκταση στην πλοκή της ιστορίας. Ο συγκεκριμένος συγγραφέας προκειμένου να μεταφέρει την ιστορία που κατασκεύασε στους αναγνώστες, δημιουργεί ένα πρόσωπο που το εξουσιοδοτεί να την αφηγηθεί, τον Μισέλ. Το πρόσωπο αυτό, έχει τα δικά του ιδιαίτερα γνωρίσματα (προσωπικότητα, σκέψεις, προβληματισμούς, προκαταλήψεις), τα οποία επηρεάζουν εν μέρει τη θέση και τη σύνδεσή του με το κείμενο. Εκεί συνίστανται τα διαφορετικά είδη που μπορεί να έχει ο

αφηγητής μιας ιστορίας.⁴³ Σύμφωνα με την τυπολογία που προτείνει ο Todorov στην αφηγηματική του θεωρία⁴⁴, μπορεί ο τύπος ενός αφηγητή να είναι παντογνωστικός/τριτοπρόσωπη αφήγηση(όπου το εγώ του αφηγητή να εμφανίζεται σταθερά μέσω του αυτός του ήρωα) ή να είναι αντικειμενικός(όπου το εγώ του αφηγητή να εξαλείφεται από το αυτός του ήρωα) είτε υποκειμενικός/πρωτοπρόσωπη αφήγηση, όπου «ο αφηγητής προσκολλάται σε κάποιον από τους ήρωες και παρακολουθεί τα τεκταινόμενα της πλοκής μέσα από την δική του σκοπιά»⁴⁵. Επομένως σε αυτή την περίπτωση, η αντικειμενικότητα παραχωρεί τη θέση της στην υποκειμενικότητα.

Στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του Γκενασιά «Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων» ο τρόπος αφήγησης είναι υποκειμενικός, όπως άλλωστε και στα περισσότερα έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας. Με αυτόν τον τρόπο αφήγησης, ο συγγραφέας αν και βοηθά τον αναγνώστη να παρακολουθήσει τα πρόσωπα της ιστορίας, τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, του επιτρέπει συνάμα να σκεφτεί κριτικά πάνω στα τεκταινόμενα, καθώς η υποκειμενικότητα αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης. Επίσης, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, ότι ο αναγνώστης όχι μόνο μπορεί να παρατηρήσει τον κόσμο όπως τον βλέπει το επιλεγμένο πρόσωπο της αφήγησης ή αλλιώς το υποκείμενο εκφοράς του λόγου⁴⁶, σύμφωνα με τον Τ. Τοντόροφ, αλλά και πως καταλαβαίνει τον κόσμο ο ίδιος ο συγγραφέας. Επομένως, μέσω του υποκειμενικού τρόπου αφήγησης βλέπουμε τα πάντα από τη σκοπιά του ήρωα Μισέλ, προσδίδοντας κατ' αυτό τον τρόπο αμεσότητα και ζωντάνια στα όσα διαβάζει ο αναγνώστης. Παρ' όλα αυτά, στον συγκεκριμένο μυθοπλαστικό λόγο, ο τρόπος αφήγησης μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια της πλοκής, καθώς παρατηρούμε να εμβολίζεται μέσα σε αυτόν και ένας παντογνωστικού τύπου αφηγητής. Συγκεκριμένα στο κεφάλαιο «Λένινγκραντ 1952» δεν μιλά ο

⁴³ Για το ρόλο του αφηγητή. Μουλλάς Π.(1991). *Παλίμψηστα και μη*. Αθήνα: Στιγμή. Σελ. 129 και Stanzel F.K. (1999). *Η θεωρία της αφήγησης*, μετ. Χρυσσομάλλη. Εκδ. Henrich K. University Studio Press. Σελ.43.

⁴⁴ Todorov T. (1977). *The poetics of Prose*, Νέα Υόρκη; Cornell University Press

⁴⁶ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ.70-71.

⁴⁷ Για τον ρόλο και την παρουσία του αφηγητή, βλ. Todorov T. (1989). *Ποιητική*, μετ. Α. Καστρινάκη. Αθήνα: Γνώση. Σελ. 78-81.

πρωταγωνιστής της ιστορίας Μισέλ, αλλά ο «νοούμενος συγγραφέας»⁴⁷. Αυτή η εναλλαγή του τρόπου αφήγησης είναι μία αναπόφευκτη επιλογή για τον συγγραφέα, καθώς τα γεγονότα που εξιστορούνται είναι εκτός της γνωστικής σφαίρας του ήρωα. Επομένως για να συνεχίσει να είναι το περιεχόμενο της αφήγησης κατανοητό στον αναγνώστη, έπρεπε να μεσολαβήσει αυτή η αναδρομική αφήγηση⁴⁸ από τον συγγραφέα, ώστε να καλύψει το αφηγηματικό κενό της πλοκής, που εξηγεί με τη σειρά του το μεγάλο μυστικό του βιβλίου.

Άλλα σημαντικά στοιχεία που εμπεριέχονται στον κορμό της αφήγησης είναι η ύπαρξη πρόδρομων αφηγήσεων⁴⁹, προΐδεασμών⁵⁰ και εσωτερικών μονολόγων, που όλα αυτά αποτελούν ζωτικά στοιχεία της υποκειμενικής αφήγησης και τα οποία συνθέτουν τον μυθιστορηματικό λόγο του Γκενασιά. Παραδείγματος χάρη, κάποιες πρόδρομες αφηγήσεις βρίσκονται στο δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου «Οκτώβριος 1959 - Δεκέμβριος 1960», όπου ο Μισέλ απευθυνόμενος στους αναγνώστες, που τώρα εισάγονται στην ιστορία και μαθαίνουν για την ύπαρξη της Λέσχης, πληροφορούνται απροσδόκητα και για το κλείσιμο της:

«Έμαθα τυχαία την αλήθεια, δεκαπέντε χρόνια μετά το κλείσιμο της Λέσχης, όταν συνάντησα τον Πάβελ στην κηδεία του Σαρτρ» σελ 94.

Επίσης οι προΐδεασμοί, δε λείπουν από την αφήγηση, όπως τα γεγονότα που περιγραφούν την πρώτη συνάντηση του Λεονίντ με τη Μιλέν. Ο Μισέλ καθώς τα αφηγείται, προΐδεάζει(αρνητικά) τον αναγνώστη για την συνάντηση αυτή και την μετέπειτα πορεία των δύο χαρακτήρων. Γεγονός που προξενεί στον δέκτη της αφήγησης περιέργεια και κατ' επέκταση ενδιαφέρον για τη συνέχεια. Συγκεκριμένα λέει:

⁴⁷ Στο ίδιο. Σελ. 79.

⁴⁸ Είναι η τεχνική κατά την οποία διακόπτεται η κανονική χρονική σειρά των συμβάντων για να εξιστορηθούν γεγονότα του παρελθόντος. Η μετατόπιση αυτή του χρόνου της αφήγησης και η επιστροφή στο αρχικό χρονικό σημείο μπορεί να είναι σύντομη ή εκτεταμένη. <http://siamantoura.blogspot.gr> (ανάκτηση 1/6/2012).

⁴⁹ Η πρόδρομη αφήγηση συντελείται όταν ο αφηγητής κάνει λόγο εκ των προτέρων για γεγονότα που θα γίνουν αργότερα, αναφέρεται δηλαδή σε ένα μελλοντικό σημείο της αφήγησης. <http://siamantoura.blogspot.gr> (ανάκτηση 1/6/2012).

⁵⁰ Είναι η ψυχολογική προετοιμασία του αναγνώστη από τον αφηγητή, για το τι πρόκειται να ακολουθήσει. <http://siamantoura.blogspot.gr> (ανάκτηση 1/6/2012).

«Στα χρόνια που ακολούθησαν και μέχρι τα τελευταία του, θα ξανασκεφτόταν πολλές φορές αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή, όταν η ζωή του ήρθε τα πάνω-κάτω. Θυμόταν την ατελείωτη σιωπή που ακολούθησε έπειτα απ' την τελευταία φράση, τον δισταγμό του, τον φύλακα άγγελό του, που του είχε πει: Σύνελθε Λεονίντ Μιχαήλοβιτς. Θα την πατήσεις άσχημα. Δεν είναι για τα δόντια σου. Θα σε κατασπαράξει. Πήγαινε στο Παρίσι. Φύγε, να σωθείς!» σελ.359

Εν συνεχεία, με τους ποικίλους και συχνούς εσωτερικούς μονολόγους του ήρωα, μας αποκαλύπτονται οι κρυφές σκέψεις, οι αναμνήσεις, οι συνειρμοί και οι προβληματισμοί που διασχίζουν την ψυχή και το νου του, επηρεάζοντας με αυτό τον τρόπο και την οπτική του αναγνώστη. Για να γίνουν τα παραπάνω κατανοητά, ένα δείγμα εσωτερικού μονολόγου είναι το παρακάτω:

«Ποτέ μου δεν κατάλαβα πως είναι δυνατόν να λες κάτι κα να κάνεις το αντίθετο. Να πληγώνεις κάποιον που ορκίζεσαι ότι αγαπάς, να έχεις έναν φίλο και να τον ξεχνάς, να λες ότι έχεις οικογένεια κα να την αγνοείς λες και είναι ξένη, να διακηρύσσεις υψηλές αρχές και να μην τις ακολουθείς, να δηλώνεις ότι πιστεύεις στον θεό, και να συμπεριφέρεσαι σαν να μην υπάρχει, να θεωρείς τον εαυτό του ήρωα και να φέρεσαι σαν κάθαρμο.» σελ. 168

iii. Ο Χρόνος

Πέρα όμως από τον τύπο της αφήγησης και των στοιχείων που τον συνοδεύουν, σημαντικό είναι να δούμε και τον χρόνο μέσα στον οποίο ξετυλίγεται η πλοκή του βιβλίου. Ο χρόνος της αφήγησης και των διαδοχικών πράξεων που συμβαίνουν μέσα σε αυτόν, βοηθά τον αναγνώστη να ακολουθήσει με μία λογική χρονολογική σειρά τα γεγονότα, να συνδέσει την κάθε πράξη με το αποτέλεσμα της αλλά και τα συναισθήματα-αντιδράσεις που προκαλεί η κάθε πράξη στους ήρωες. Όλα αυτά, συνθέτουν την πλοκή και την τελική έκβασή της στα μάτια των αναγνωστών. Στη «Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων» τα γεγονότα εξιστορούνται με τη χρήση παρελθοντικών χρόνων, όπου κυρίαρχος είναι ο Αόριστος. Υπάρχουν αρκετοί διάλογοι σε ευθύ λόγο, και σε χρόνο Ενεστώτα, γεγονός που ξεκουράζει τον αναγνώστη από τη τριτοπρόσωπη ροή της αφήγησης και προσδίδει αμεσότητα και ζωντάνια στα λόγια των ηρώων. Επίσης, σε πολλά σημεία του μυθοπλαστικού λόγου παρατηρούμε να υπάρχει η

τάση να αναβάλλεται η έκβαση της ιστορίας, με την εισαγωγή λοξοδρομήσεων, και καθυστερήσεων. Αυτή είναι η λεγόμενη στρατηγική της αναβολής⁵¹, σύμφωνα με τον P. Ricoeur. Την στρατηγική αυτή την βλέπουμε αισθητά στο σημείο που ο Μισέλ, στο τέλος του κεφαλαίου «Σεπτέμβριος 1963-Ιούνιος 1964» βρίσκει το γράμμα του Σάσα και αρχίζει να το διαβάζει. Όμως η πορεία της αφήγησης, διακόπτει την ανάγνωση του Μισέλ στην πρώτη σειρά του γράμματος και τελειώνει εκεί το κεφάλαιο. Έτσι αναβάλλει την ανάγνωση της επιστολής, δημιουργώντας αγωνία και σασπένς στον αναγνώστη για την συνέχεια. Συγκεκριμένα διαβάζει:

«Μισέλ,

Όταν θα διαβάζεις αυτό το γράμμα, θα έχω βρει επιτέλους τη γαλήνη...» σελ.650

Και συνεχίζει έπειτα την ανάγνωση στο τελευταίο κεφάλαιο «Παρίσι, Ιούλιος 1964» αφού έχει μεσολαβήσει το κεφάλαιο «Λένινγκραντ».

Τέλος, τα παιχνίδια στον χρόνο της αφήγησης αυτού του μυθοπλαστικού λόγου δεν σταματούν εδώ, αλλά παρατηρούμε ότι η αφήγηση από την αρχή του βιβλίου αρχίζει κάπως διαφορετικά απ' αυτό που έχουμε συνηθίσει να διαβάζουμε. Στο πρώτο κεφάλαιο «Απρίλιος 1980» ο ήρωας είναι πιο μεγάλος σε ηλικία(33 χρονών) και περιγράφει την συνάντησή του με τον Πάβελ, στην κηδεία του Σαρτρ. Αναφέρει υπαινικτικά, χωρίς να ξέρει οτιδήποτε ο αναγνώστης για τη Λέσχη, τα ονόματα των μελών και τις σχέσεις μεταξύ τους, ενώ κάνει γνωστή την κηδεία του Σάσα.

«Η τελευταία φορά που ειδωθήκαμε, ήταν εδώ(νεκροταφείο), για τον Σάσα. Πάνε δεκαπέντε χρόνια από τότε.» σελ. 15

Το ποιο αξιοσημείωτο όμως είναι ότι το βιβλίο αν και αρχίζει με μία κηδεία «Σήμερα, κηδεύεται ένας συγγραφέας»σελ.13 τελειώνει με μία άλλη: την κηδεία του Σάσα «Μετά την κηδεία του Σάσα, ο καιρός έφτιαξε και ήρθε το καλοκαίρι»σελ 693, όπου κλείνει «φαινομενικά» ένας κύκλος επεισοδίων. Στην ουσία όμως το πρώτο κεφάλαιο είναι το τέλος της ιστορίας. Γιατί ο αναγνώστης, στο πρώτο

⁵¹ Για την στρατηγική της αναβολής βλ. Ricoeur Paul (1990). *Η αφηγηματική λειτουργία*. μετ. Β. Αθανασόπουλος. Αθήνα: Καρδαμίτσα. Σελ 45-46.

κεφάλαιο αντιλαμβάνεται την έκβαση της ιστορίας και το αν διατηρήθηκαν οι σχέσεις των μελών μεταξύ τους αλλά και με τον ήρωα. Συγκεκριμένα στη συζήτηση που έχει ο Μισέλ με τον Πάβελ, ο Μισέλ του λέει:

«-Μετά τον θάνατο του Σάσα, κράτησα επαφή με τον Ίγκορ και τον Βέρνερ. Βλέπεστε με τους υπόλοιπους;
Βέρνερ: - Μόνο εσένα δεν βλέπουμε πια.» σελ 22

Συμπερασματικά ο Γκενασιά, χρησιμοποίησε δύο διαστάσεις αναφορικά με το χρόνο. Μία χρονολογική και μία μη χρονολογική. Η χρονολογική έγκειται στην συγκρότηση της ιστορίας από επεισόδια σε λογική χρονολογική σειρά, ενώ η μη χρονολογική ή αλλιώς διαμορφωτική διάσταση, συντελείται από διάσπαρτα γεγονότα που η πλοκή στη συνέχεια, θα τα συμπεριλάβει σε σύνολα που έχουν νόημα.⁵² Λαμβάνοντας όλα αυτά υπόψη, ο P. Ricoeur αναφέρει ότι «διαβάζοντας το τέλος στην αρχή και την αρχή στο τέλος, μαθαίνουμε να διαβάζουμε το χρόνο προς τα πίσω, ως την ανακεφαλαίωση των αρχικών συνθηκών μιας πορείας δράσης μέσα στις τελικές της συνέπειες. Με τον τρόπο αυτό η πλοκή δεν εδραιώνει απλώς την ανθρώπινη πράξη «μέσα» στον χρόνο αλλά την εγκαθιστά επίσης μέσα στην μνήμη. Και η μνήμη αντίστροφα, επαναλαμβάνει- ξαναθυμίζει- την πορεία των γεγονότων σύμφωνα με μία σειρά που είναι αντίστοιχη με την επιμήκυνση του χρόνου, ανάμεσα σε μία αρχή και σε ένα τέλος.»⁵³

iv. Η Γλώσσα

Η γλώσσα του κειμένου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εύγλωττη με ένα διακριτικό επιτηδευμένο λογοτεχνικό ύφος, που ταιριάζει απόλυτα με τον ήρωα και την ωριμότητα που επιδεικνύει. Συνυπάρχουν στοιχεία που τονίζουν πότε τον «εφηβικό» νεανικό τρόπο ομιλίας του, που είναι πιο ελεύθερος και συνοδεύεται με καθημερινές εκφράσεις, όπως:

⁵² Για τον αφηγηματικό χρόνο και τις διαστάσεις του βλ. Ricoeur Paul (1990). *Η αφηγηματική λειτουργία*. μετ. Β. Αθανασόπουλος. Αθήνα: Καρδαμίτσα. Σελ. 116-117.

⁵³ Για την αφηγηματική επανάληψη βλ. στο ίδιο. Σελ. 133-134.

«Η αλήθεια είναι ότι δεν μου καιγόταν καρφί για τις ιστορίες, τα πιστεύω τους και τις βρισιές που αντάλλασαν... Η ισχυρογνωμοσύνη τους μου την έδινε στα νεύρα και δεν την καταλάβαινα» σελ. 39»

Ενώ άλλες φορές φανερώνεται μία πιο εκλεπτυσμένη γλώσσα καθώς περιγράφει τα γεγονότα. Με παρομοιώσεις, μεταφορές και σχήματα λόγου, όπως φαίνεται παρακάτω:

«Ήταν μία από εκείνες τις μαύρες μέρες, τις γεμάτες πίκρα, όπου η ζωή αγγίζει τα όρια του παραλόγου και γλιστράει μέσα από τα χέρια μας, σαν άμμος.» σελ. 135

Κατ' αυτό τον τρόπο, ο συγγραφέας δημιουργεί την αίσθηση στον αναγνώστη, ότι του μιλάει ένας έφηβος και όχι ένας ενήλικας, κάνοντας έτσι πιο περιπαικτικό το ύφος της αφήγησης και συνεπώς πιο ενδιαφέρον. Όμως θέλει επίσης έμμεσα με τη γλώσσα που χρησιμοποιεί και εναλλάσσει ο ήρωας του, να δείξει και τη μετάβασή του από την παιδική ηλικία στην ενηλικότητα και κατ' επέκταση στον τρόπο σκέψης και διάρθρωσης του λόγου του. Συνεπαγωγικά ο συγγραφέας θέλει να τονίσει ότι όλα αυτά που συμβαίνουν ανήκουν στην εμπειρία του έφηβου ήρωα, και του δίνει φωνή να μιλήσει γι' αυτά και να εκφράσει τις ιδέες του. Κατ' αυτό τον τρόπο δημιουργεί αληθοφάνεια και ενισχύει τους μηχανισμούς εμπλοκής των αναγνωστών στην ιστορία.

A3) ΑΞΟΝΑΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Στον άξονα αυτόν, θα περιγραφούν οι έννοιες γύρω από τις οποίες δομείται η όλη πλοκή της αφήγησης, αλλά και η σχέση αυτού του μυθοπλαστικού λόγου με άλλους λόγους που υπάρχουν έξω απ' αυτόν.

❖ Ενηλικίωση

Στον μυθοπλαστικό λόγο που εξετάζουμε, η πλοκή αφορά μία πορεία ενηλικίωσης ενός παιδιού, που ζει σε μια εποχή σημαντικών γεγονότων, όπως του Ψυχρού Πολέμου, το τέλος της αποικιοκρατίας, την επανάσταση των νέων και την εμφάνιση του rock and roll, κλπ. Ο ήρωας μέσω του οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος, παρουσιάζεται να συνδιαλέγεται με τον κόσμο των ενηλίκων, να συμμετέχει σε συζητήσεις και να ακούει άγνωστες γι' αυτόν λέξεις(κυρίως πολιτικού περιεχομένου). Όπως περιγράφει χαρακτηριστικά ο Μισέλ στους αναγνώστες:

«Τους παρακολουθούσα να ουρλιάζουν ο ένας στον άλλον, δίχως να τολμώ να παρέμβω, νιώθοντας άβολα που αρπάζονταν με το παραμικρό. Ήμουν ακόμη μικρός για να καταλάβω. Περνούσα ώρες ολόκληρες ακούγοντας τον Πιερ. Συμφωνούσα, γενικά, μαζί του ότι η σαθρή κοινωνία μας έπρεπε να γκρεμιστεί και να ξαναχτιστεί σε υγιείς βάσεις, μολονότι οι περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το γκρέμισμα και ξαναχτίσιμο παρέμεναν ασαφείς. Τον άκουγα με ευχαρίστηση... Όποτε τον διέκοπτα για να του κάνω μια ερώτηση, όπως λόγου χάρη: - Γιατί αυτός ο πόλεμος λέγεται Ψυχρός; Μου απαντούσε απηυδισμένος:- Α, αυτή είναι μεγάλη ιστορία χαζοβιόλη.» σελ. 54

Έτσι, ο συγγραφέας θέλει να περάσει το μήνυμα ότι τα παιδιά δεν είναι αποκομμένα από το ευρύτερο περιβάλλον/κόσμο των ενηλίκων, αλλά συνεχώς αλληλεπιδρούν με αυτόν, σκέφτονται και έχουν απορίες γι' αυτά που συμβαίνουν γύρω τους, με σκοπό να μάθουν. Ανάμεσα λοιπόν στις ζυμώσεις και στους αναβρασμούς της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της χώρας του και όχι μόνο, ο Μισέλ ενηλικιώνεται και ωριμάζει. Για παράδειγμα, ο ίδιος αναφέρει:

«Πόσο σχετικές είναι οι ικανότητες της φαντασίας μας, που τις θεωρούμε απεριόριστες, και πόσο αδύναμο είναι το φαντασιακό μας, που το συγχέουμε

συχνά με τη νόηση. Τα γκουλάγκ, οι γενοκτονίες, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και η ατομική βόμβα δεν έχουν τίποτα το αδιανόητο. Είναι ανθρώπινα έργα βαθιά ριζωμένα μέσα μας, που το μέγεθός τους και μόνο μας συνθλίβει. Δεν τα χωράει ο νους μας, ακυρώνουν την πίστη μας στον άνθρωπο, μας κάνουν να φαντάζουμε σαν τέρατα. Αποτελούν, στην πραγματικότητα, την πιο περίτρηνη απόδειξη της ανικανότητάς μας να πείθουμε. Το έσχατο όριο της δημιουργικής μας ικανότητας.» σελ. 200

Όπως παρατηρούμε, η αλληλεπίδραση του ήρωα με τους πρόσφυγες της Λέσχης, τον κάνουν πιο συνειδητοποιημένο και τον οδηγούν στην ενηλικίωση. Έτσι ο Γκενασιά, επιλέγει να τοποθετήσει τον ήρωα σε μία θέση, όπου μπορεί να συμμετέχει, αλλά και να παρατηρεί τα γεγονότα της εποχής του με ωριμότητα. Εμπλέκεται στον κοινωνικό κόσμο ισότιμα με τους ενήλικες και υπό αυτή την έννοια ο συγγραφέας δεν κάνει διάκριση παιδιού και ενηλίκου. Με άλλα λόγια, η αφήγηση αμφισβητεί την κυρίαρχη αντίληψη για την παιδική ηλικία που θεωρεί το παιδί ως παθητικό, χωρίς δυνατότητα εμπλοκής στο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα που το περιβάλλει.

Αυτές οι ιδέες των κλασικών θεωριών κοινωνικοποίησης, μεταξύ άλλων διαμόρφωσαν την έννοια της παιδικής ηλικίας και συγκεκριμένα τη κοινωνική θέση και εμπειρία του να είναι κανείς παιδί.⁵⁴ Με την εποχή της νεωτερικότητας, τα παιδιά υπάρχουν και νοηματοδοτούνται σε σχέση με τον ενήλικο. Επιπλέον προβάλλονται για την παιδική ηλικία ιδέες, που «υποτίθεται» πως την προσδιορίζουν, όπως η ευάλωτη φύση τους, η ανάγκη για προστασία από τους ενηλίκους, η ανωριμότητα και άλλα γνωρίσματα, που συνάδουν περισσότερο με μία εκ φύσεως ελλειπτική εικόνα του παιδιού. Στη βάση αυτού του λόγου βρίσκεται η ηλικία, δηλαδή η κατάτμηση του κύκλου ζωής σε περιόδους, η οποία αναπόφευκτα υψώνει διαχωριστικά όρια μεταξύ παιδιών και ενηλίκων.⁵⁵

Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας μας δείχνει μέσα από την αφήγηση της ιστορίας την κοινωνική αντιμετώπιση των παιδιών από τους ενηλίκους και τις κυρίαρχες αντιλήψεις τους περί παιδικής ηλικίας. Τις οποίες όμως αμφισβητεί,

⁵⁴ Βλέπε σχετικά: Μακρυγιώτη Δ.(2003). *Εισαγωγή*. Στο Δ. Μακρυγιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*. τοπικά δ'. Αθήνα: Νήσος.

⁵⁵ Στο ίδιο.

μέσα από τις δραστηριότητες, τις συνήθειες, τις συμπεριφορές και τις σκέψεις που έχει ο μικρός ήρωας.

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της αφηγηματικής επικράτειας του βιβλίου, ένας εναλλακτικός λόγος για την παιδική ηλικία κάνει την εμφάνισή του. Παρατηρούμε τον ήρωα να καπνίζει και να πίνει οινοπνευματώδη ποτά, συνήθειες οι οποίες θεωρούνται από τους ενήλικες επιβλαβείς για την υγεία των παιδιών και άρα απαγορευτικές για τα ίδια. Η αντιπαράθεση που αρχικά εγείρει το ποτό ως συνήθεια, ανάμεσα στους ενήλικους και στον ήρωα, είναι στο σημείο όπου ο Μισέλ την ώρα του οικογενειακού δείπνου ήπια κρασί και η θεία του η Λουίζ, κατέκρινε αυτή τη πράξη ως ανάρμοστη για την ηλικία του.

- 'Ηπια πολύ λευκό κρασί, είπε η Λουίζ. Λευκό κρασί στην ηλικία του! Τι άλλο θα δούμε;
- Μωρίς, εσύ του έδωσες το κρασί;
- Είναι μεγάλος τώρα πια. Ένα ποτήρι ήπια.
- Δύο, ήπια.
- Απίστευτο έκανε η Λουίζ. Δεν δίνουν κρασί σε ένα παιδί. Κουκούτσι μυαλό δεν έχεις. σελ. 295

Από τα παραπάνω, εντύπωση προκαλεί ότι το ποτό γίνεται αιτία αντιπαράθεσης δύο λόγων: Πρώτον ότι το ποτό δεν επιτρέπεται στα παιδιά γιατί είναι μία κατεξοχήν ενήλικη στάση. Τίθενται δηλαδή περιορισμοί στην πρόσβαση των αγαθών με κριτήριο την ηλικία. Δεύτερον η σκέψη των ενηλίκων ότι τα παιδιά δεν ευθύνονται για τις πράξεις τους αλλά μόνο οι ενήλικες γι' αυτά. Καθώς αυτοί είναι που έχουν αναλάβει την κοινωνικοποίηση και προστασία τους, σύμφωνα με τις ιδέες της νεωτερικής κοινωνίας. Συνεπώς, δεν λαμβάνεται υπόψη από τους ενήλικες της ιστορίας και η τυχόν εμπλοκή του ίδιου του παιδιού στη δράση του. Με άλλα λόγια αγνοείται από τους μεγάλους η δυνατότητα των παιδιών, να παίρνουν πρωτοβουλίες και να πράττουν αυτόνομα. Θεωρούνται δηλαδή όπως υποστηρίζουν οι Κλασικές θεωρίες Κοινωνικοποίησης, ότι είναι έρμαια της ενήλικης εξουσίας. Όλα αυτά όμως ανατρέπονται στο κείμενο, καθώς ο ήρωας μόνο υποχείριο της ενήλικης

εξουσίας δεν είναι, καθώς αναπτύσσει αντιστάσεις και προβάλλει εναλλακτικές απεικονίσεις της παιδικής ηλικίας.

Όπως είναι γνωστό, η οικογένεια και το σχολείο, αποτελούν τους σημαντικότερους κοινωνικοποιητικούς μηχανισμούς για την κοινωνία, καθώς έτσι ελέγχουν και διαμορφώνουν τους μελλοντικούς ενήλικες. Στον χώρο του σχολείου, ο οποίος είναι μία προέκταση της οικογένειας και του ελέγχου πάνω στα παιδιά, το κάπνισμα απαγορεύεται και τιμωρείται με αποβολές και ειδοποιητικές επιστολές στο σπίτι. Ο ήρωας όμως καπνίζει πάραυτα, προβάλλοντας έτσι έναν εναλλακτικό λόγο για την παιδική ηλικία που παρεκτρέπει απ' αυτό που θεωρείται «φυσιολογικό» και «κανονικό». Τον βλέπουμε να παρεμβαίνει ενεργητικά στην πραγματικότητα με σκοπό να συνεχίζει να κάνει αυτό που επιθυμεί, φροντίζοντας να παίρνει την ειδοποιητική επιστολή πριν πέσει στα χέρια των γονιών του. Συγκεκριμένα ενώ ο Μισέλ περιμένει τον ταχυδρόμο στην πόρτα του σπιτιού του, μας λέει:

«Περίμενα μια τιμωρία από το Ανρί-Κατρ επειδή με είχαν πιάσει να καπνίζω στον χώρο του σχολείου.» σελ. 583.

Παρ' όλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι η αντίδραση του πατέρα του διαφέρει πάνω σε αυτό το θέμα, σε αντίθεση με τους άλλους ενήλικες, και αντιμετωπίζει με ουδετερότητα την επιλογή του υιού του, χωρίς να δίνει προέκταση στο θέμα.

«Με άφησε να πάρω ένα. Το άναψε.

-Καπνίζεις;

-Εδώ και λίγο καιρό...

-Μάλιστα.» σελ. 492

Επιπρόσθετα, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η διάκριση μεταξύ ενηλικότητας και παιδικής ηλικίας υποδηλώνεται έμμεσα, μέσω των παιχνιδιών που ασχολείται ο ήρωας αλλά και οι ενήλικοι της λέσχης. Ωστόσο ανατρέπονται τα ηλικιακά φάσματα και αποδεικνύεται ότι η υπάρχουσα διαφορά μεταξύ

ενηλίκων και παιδιών είναι αυθαίρετη και κοινωνικά οριοθετημένη ⁵⁶, θέση η οποία είναι σύμφωνη με τη Νέα Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας. Συγκεκριμένα ο Μισέλ συνήθιζε να παίζει φανατικά ποδοσφαιράκι με τους συνομηλικούς του, πριν ακόμη γνωρίσει τα μέλη της λέσχης. Το ποδοσφαιράκι θεωρείται ότι είναι ένα γρήγορο παιχνίδι, που απαιτεί καλά αντανακλαστικά, συντονισμό κινήσεων αλλά και τύχη ενώ παίζεται κυρίως από νέα άτομα. Αντίθετα τα μέλη της λέσχης συνηθίζουν να παίζουν σκάκι, ένα παιχνίδι έντονης πνευματικής άσκησης, που όλα γίνονται με το μυαλό και λιγότερο με την κίνηση και την ταχύτητα. Έτσι, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το ποδοσφαιράκι συμβολίζει την παιδική ηλικία και το σκάκι την ενήλικη ζωή, την ωρίμανση της σκέψης και την προνοητικότητα. Παρ' όλα αυτά, όταν τα μέλη της Λέσχης αρχίζουν να παίζουν ποδοσφαιράκι, ο ήρωας τους αποθαρρύνει να παίξουν λέγω της ηλικίας τους, απαντώντας στον Ίγκορ τα παρακάτω:

«-Μάθε μας να παίζουμε, μου ζήτησε ο Ίγκορ.

-Δεν είναι για την ηλικία σας. Πρέπει να ξεκινάς μικρός.

-Αν θες να ξέρεις, χαζοβιόλη, τρέχω πιο γρήγορα από σένα! Είπε ο Λεονίντ» σελ. 528

Αργότερα όμως, όταν αρχίζουν να παίζουν και να έχουν καλές επιδόσεις όπως και οι νεότεροι, συμπεραίνει τελικά ο ήρωας ότι «το ποδοσφαιράκι δεν έχει ηλικία.» σελ. 528. Υπονοώντας έμμεσα ο συγγραφέας, ότι τα γνωρίσματα και οι δυνατότητες που αποδίδονται στην κάθε ηλικία, δεν ισχύουν. Επομένως, σε αυτόν τον μυθοπλαστικό λόγο καταλύονται τα ηλικιακά φάσματα και άρα η διαφορά της παιδικής ηλικίας με την ενηλικότητα, όπως άλλωστε υποστήριξε και η Νέα Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας.

Επιπρόσθετα, ο έφηβος ήρωας επειδή θεωρείται από τους ενήλικες της ιστορίας, ότι ανήκει «αναπτυξιακά» στο ηλικιακό φάσμα της παιδικής ηλικίας, έχει να αντιμετωπίσει τις απαγορεύσεις των γονιών του και κατ' επέκταση τον αποκλεισμό του από την κοινωνία των ενηλίκων. Σύμφωνα με τις Κλασικές

⁵⁶ Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

θεωρίες κοινωνικοποίησης, έως ότου το παιδί αναπτυχθεί (σώμα και πνεύμα), και αποκτήσει πολλές από τις κοινωνικά αποδεκτές στάσεις και αξίες, τότε θα μπορεί να εισαχθεί στον κόσμο των ενηλίκων. Αυτή φυσικά η θέση αμφισβητείται από το αφήγημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ανατροπής είναι το περιστατικό όπου οι γονείς του Μισέλ και κυρίως η μητέρα, του απαγορεύει να πάει στο πάρτι του Πιέρ, του φίλου του Φρανκ, λόγω της μικρής του ηλικίας.

«Διαμαρτυρήθηκα, έτσι, για την τιμή των όπλων. Το βράδυ έκανα μια προσπάθεια. Η μητέρα μου με κοίταξε έντρομη:

-Μισέλ, είσαι μόλις δώδεκα χρονών!»

Δοκίμασα όλα τα κλασικά επιχειρήματα: Θα πήγαινα και θα γύριζα με τον Φρανκ, θα επέστρεφα νωρίς, πριν από τα μεσάνυχτα, πριν από τις έντεκα, πριν από τις δέκα, θα πήγαινα και θα γύριζα αμέσως.(...)

-Σύντομα όταν θα μεγαλώσεις. (...)Μου είπε να κοιμηθώ. Υπάκουσα και έσβησα το φώς». Σελ. 57

Από την παραπάνω στιχομυθία η νυχτερινή έξοδος θεωρείται για τους ενήλικες ανάρμοστη για την ηλικία των παιδιών, η οποία συν τοις άλλοις ελλοχεύει κινδύνους για την σωματική τους ακεραιότητα. Σύμφωνα με τους Hockey και James «Μια συγκεκριμένη ανάγνωση του παιδικού σώματος και νου, πιστοποιεί την ανωριμότητα και το ευάλωτο του παιδιού και νομιμοποιεί από την πλευρά των ενηλίκων την υιοθέτηση πρακτικών παρέμβασης».⁵⁷ «Με αυτές διασφαλίζεται η προστασία των παιδιών αλλά και καθιερώνεται η εξάρτηση και ο αποκλεισμός τους από την κοινωνία των ενηλίκων».⁵⁸ Στο πλαίσιο αυτό δομείται μία ασύμμετρη σχέση εξουσίας ανάμεσα στο παιδί και στον ενήλικο, η οποία όπως υποστηρίζει η Νέα Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας, είναι αυθαίρετη και παραβιάζει τα δικαιώματα και την ελευθερία των παιδιών. Στο πλαίσιο της αφηγηματικής επικράτειας του βιβλίου, παρατηρούμε ότι ο ήρωας διαπραγματεύεται τους όρους συμμετοχής του στον ενήλικο κόσμο, δηλαδή την έξοδο του, ενώ προσπαθεί να αποκτήσει τα δικαιώματα που αυθαίρετα του

⁵⁷ Μακρυνιώτη Δ (επιμ.)(2001). *Παιδική Ηλικία*. Αθήνα: Νήσος. Σελ. 12.

⁵⁸ Στο ίδιο.

αφαιρούνται. Έτσι βλέπουμε να αμφισβητείται ένας από τους μύθους της νεωτερικής κοινωνίας για την παιδική ηλικία, δηλαδή ότι «οι ενήλικες σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών». Παρ' όλα αυτά αν και βλέπουμε να μην έχει ισχύ ο λόγος του ήρωα έναντι των γονιών του, ο ίδιος δεν υποκύπτει αλλά οργανώνει την αντίσταση του. Συγκεκριμένα παρατηρούμε τον Μισέλ να φεύγει τελικά από το σπίτι και να πηγαίνει στο πάρτι παρά τις απαγορεύσεις των γονιών. Έτσι τα παιδιά στο αφήγημα, φαίνονται να μην είναι παθητικά υποκείμενα του λόγου των ενηλίκων, αλλά να προβάλλεται η ιδέα του παιδιού ως δρώντος υποκειμένου που μπορεί να αντισταθεί για να διαμορφώσει την πραγματικότητα προς το συμφέρον του, γεγονός το οποίο φαίνεται έντονα στην περίπτωση του ήρωα της ιστορίας.

Αργότερα όμως όταν επιστρέφει, βλέπουμε την μητέρα του να τον τιμωρεί ασκώντας του σωματική βία. Ο λόγος ήταν, γιατί παραβίασε τα όρια που έθεσε ως ενήλικας πάνω του. Όπως περιγράφει ο Μισέλ, οι συνέπειες αυτής της παραβίασης των ορίων έκανε την μητέρα του έξω φρενών:

«Όρμησε κατά πάνω μου. Έφαγα το ξύλο της ζωής μου(...). Ούρλιαζε και με έδερνε αλύπητα με χέρια και με πόδια.»σελ.61.

Έτσι εδώ φανερώνονται οι θέσεις της Νέας Κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας, ότι η εξουσία των ενηλίκων δεν εκλαμβάνεται απαραίτητα ως δεδομένη από τα παιδιά αλλά ποικίλει. Το σχετικό και ρευστό αυτής της εξουσίας, νοείται σε συνδυασμό με την ασάφεια και τη ρευστότητα των ορίων ανάμεσα στους ενηλίκους και τα παιδιά.⁵⁹ Άρα τονίζεται μέσα από το κείμενο, ότι τα διαχωριστικά όρια μεταξύ παιδιών και ενηλίκων στις νεωτερικές κοινωνίες, γίνονται όλο και πιο θολά, ασαφή και διφορούμενα.

Επίσης, στο κείμενο θίγονται έμμεσα και άλλες μορφές παιδικής ηλικίας, οι οποίες αποκλίνουν από τα κυρίαρχα παιδικά πρότυπα. Με αφορμή το παραπάνω συμβάν του ήρωα, εκτός από το οικογενειακό του περιβάλλον έχει να αντιμετωπίσει και τις επικρίσεις του ευρύτερου κοινωνικού του περιβάλλοντος.

⁵⁹ Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Έχει δηλαδή να αντιμετωπίσει και τους γείτονες, οι οποίοι όπως αναφέρει τον θεωρούν ως ένα παιδί του δρόμου και αλήτη:

«Οι επόμενες εβδομάδες ήταν ανυπόφορες. Αισθανόμουν σαν να είχα πανούκλα και όλοι με έδειχναν με το δάχτυλο. Τόσο η οικογένειά μου όσο και οι γείτονες με κοιτούσαν λες και ήμουν αλήτης.» σελ. 63

Επομένως, ο συγγραφέας ασκεί μία έμμεση κριτική στις αναπαραστάσεις και τα στερεότυπα που πρόβαλλε η νεωτερική κοινωνία αναφορικά με τις εναλλακτικές όψεις που μπορεί να πάρει η παιδική ηλικία, οι οποίες και ορίζουν ποιό παιδί είναι φυσιολογικό και ποιό παρεκκλίνων.

Στη συνέχεια, ο ήρωας παρόλο που βιώνει όλα αυτά, δεν πτοείται με τις τιμωρίες ούτε φαίνεται να παραδέχεται το «λάθος» του. Όπως αναφέρει:

«Παρά τη φασαρία και τις τιμωρίες που με περίμεναν δεν μετάνιωνα λεπτό για την απόδρασή μου.» σελ. 62 και «Αρνιόμουν να παραδεχτώ το λάθος μου. Οι λιγοστές ελευθερίες που είχα κερδίσει μου αφαιρέθηκαν» σελ. 63

Αντίθετα τον βλέπουμε να συνεχίζει, οργανώνοντας και άλλες μορφές αντίστασης εναντίον των γονιών του, όπως να μην τους μιλάει για μέρες και να τους αγνοεί. Κατ' αυτό τον τρόπο ο συγγραφέας θίγει μέσω του ήρωα το παράλογο της ενήλικης εξουσίας, επιτήρησης και ελέγχου πάνω στα παιδιά. παρουσιάζοντας τον επίσης να σκέφτεται κριτικά τις αντιστάσεις του, όπως παρακάτω:

«Πρέπει να αντιστέκεται κανείς, να μην συμβιβάζεται, να μην υποχωρεί, να μη δέχεται μοιρολατρικά την ισχύ των άλλων.

Ήταν ολοφάνερο τι έπρεπε να κάνω. Δε χρειάστηκε να το σκεφτώ πολύ. Θα αντιστεκόμουν με όσα μέσα διέθετα. Δε θα ξαναμιλούσα ποτέ πια.» σελ. 64

Επίσης, άλλο ένα σημείο όπου η παιδική ηλικία αποτελεί πεδίο παρέμβασης από τους ενήλικους και κυρίως όσον αφορά τον ρόλο τους για την κοινωνικοποίηση των παιδιών, είναι στο σημείο όπου η μητέρα του Μισέλ,

βλέποντας ότι δεν συμμορφώνεται με τις προσταγές της(και άρα με τον ενήλικο ορθό λόγο), κρίνει το μέλλον του προτετελεσμένο και θλιβερό:

« - Με τρομάζεις. Αν συνεχίσεις έτσι, θα γίνεις χαμένο κορμί. Θα χαραμίσεις τη ζωή σου. Και τότε θα είναι πια αργά για να σε βοηθήσω.» σελ. 67

Βλέπουμε με άλλα λόγια, την μητέρα να είναι φορέας του νεωτερικού τρόπου σκέψης και δράσης, όπου η παρουσία των παιδιών στο παρόν υποτιμάται, ενώ η προέκτασή τους στο μέλλον να έχει βαρύνουσα σημασία. Αντίθετα ο ήρωας, ο οποίος προβάλλει έναν εναλλακτικό λόγο για την παιδική ηλικία, τα ανατρέπει όλα, δεν συμβιβάζεται με αυτά που του επιβάλλουν να κάνει, ενώ αναπτύσσει αντιστάσεις με κάθε τίμημα.

Επιπρόσθετα, στη «λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων» η παιδική ηλικία, με κύριο εκφραστή της τον ήρωα του βιβλίου, παρουσιάζεται να είναι ένα πεδίο συστηματικής παρέμβασης και ρύθμισης από τους ενήλικες. Παρ' όλα αυτά όμως, τα παιδιά ως δρώντα υποκείμενα, επινοούν στρατηγικές αντίστασης, προκειμένου να διευθετήσουν τους κοινωνικούς περιορισμούς, τον έλεγχο και τις απαγορεύσεις που υφίστανται.⁶⁰ Στον λόγο του Γκενασιά, ο Μισέλ αν και βιώνει αυτές τις απαγορεύσεις ποικιλοτρόπως από τους ενήλικες(οικογένεια και σχολείο), τον βλέπουμε να αναπτύσσει αντιστάσεις σε όποια απαγόρευση και έλεγχος του επιβάλλεται, τονίζοντας έτσι την ενεργητικότητά του και τη δύναμη να αντισταθεί στην εξουσία των ενηλίκων. Αρχικά, στο οικογενειακό του περιβάλλον, πολλές φορές η μητέρα του τον επικρίνει για την ατημέλητη εμφάνιση που συνηθίζει να έχει αλλά και για την μουσική που ακούει, τα οποία σύμφωνα με τα λεγόμενά της παραπέμπουν σε έναν *απολίτιστο και βάρβαρο* άνθρωπο. Για παράδειγμα στη σελίδα 472 η μητέρα του Μισέλ, νευριασμένη του λέει:

«- Μισέλ, έχεις δει το χάλι σου; Σου έχω πει εκατό φορές να μη ξαπλώνεις στο κρεβάτι με τα παπούτσια. Και τι ρούχα είναι αυτά; Πόσον καιρό έχεις ν' αλλάξεις; Δεν θέλω να φοράς βρώμικα πουκάμισα. Τι με κοιτάς έτσι; Να πας να κουρευτείς. Κι όταν σου μιλάω να κλείνεις αυτή τη βάρβαρη μουσική.

⁶⁰ Βλέπε σχετικά για τις αντιστάσεις: Σολομών Ι. Μακρυγιώτη Δ.(1995). *Σχολικές αντιδράσεις και μαθητικές υποκουλτούρες στη Σύγχρονη Εκπαίδευση*. τεύχ. 80, Ιαν. - Φεβρ.

Κοίταξα το ταβάνι και σφύριξα όσο πιο δυνατά μπορούσα.»

Πάνω σε αυτό, παρατηρούμε ότι ο Μισέλ την αγνοεί – αντιστέκεται στην εξουσία του λόγου της περί ευπρέπειας, σφυρίζοντας αδιάφορα ενώ του κάνει κήρυγμα. Επομένως, η σωστή εμφάνιση ανήκει στις επιταγές της ενήλικης ζωής και η εισαγωγή του έφηβου ήρωα σε αυτόν τον κόσμο, την προϋποθέτει. Εν συνεχεία, ο Μισέλ εφόσον δεν «συμμορφώνεται» με τις προσταγές της μητέρας του για την σωστή εμφάνιση, βλέπουμε ότι αυτό το πρόβλημα προεκτείνεται και στο σχολείο.

«Στο σχολείο με περιελάμβανε ο Σέρλοκ:

-Που νομίζετε ότι είστε, Μαρινί; Στο τσίρκο; Ή μήπως ο κύριος περνιέται για ένας από τους Μπιτλς; Σας θυμίζω ότι τα αθλητικά παπούτσια, είναι για την ώρα της γυμναστικής και ότι για να πάρετε το απολυτήριο, θα περάσετε από προφορική εξέταση. Τι καμώματα είναι αυτά;» σελ. 570

Τέλος, η ενηλικότητα έχει τη βάση της και στο σώμα, στο ανάστημα του ενήλικου, που εκ πρώτης όψεως θεωρείται ότι είναι η ειδοποιός διαφορά με την παιδική ηλικία. Με άλλα λόγια, τα φυσικά σημάδια ανατομικής αλλαγής που συνοδεύουν την παιδική ηλικία, τείνουν να γίνουν αντιληπτά ως δείκτες κοινωνικής μετάβασης, και επομένως ένα σωματικά πρόωρα ανεπτυγμένο παιδί, αποκλίνει μεν την «κανονικότητας», αλλά αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την «λαθραία» είσοδο των παιδιών στον κόσμο των ενηλίκων.⁶¹ Έτσι και στο κείμενο ο Μισέλ διακρίνεται για το ύψος του, το οποίο τον κάνει να φαίνεται περισσότερο σαν ενήλικας παρά παιδί. Όσπου όταν πάει στο πρώτο του εφηβικό πάρτι, το ανάστημα που διαθέτει του επιτρέπει να εισαχθεί σχεδόν ισότιμα στον κύκλο των ενηλίκων και να τυγχάνει ίσης μεταχείρισης με τους υπόλοιπους. Όπως περιγράφει ίδιος:

«Ο Πιέρ έβαλε το χέρι του στον ώμο μου και με οδήγησε μέσα, (...), συστήνοντάς με ως τον καλύτερό του φίλο. Μύριζε αλκοόλ και κάπνιζε ένα κουβανέζικο πούρο

⁶¹Βλέπε σχετικά: Μακρυνιώτη Δ. (επιμ.)(2004). *Τα όρια του σώματος. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.

αγορασμένο στη Γενεύη. Φυσούσε τον καπνό στο πρόσωπό μου. Μου πρόσφερε ένα χοντρό πούρο και ένα ποτήρι ουίσκι.» σελ. 59

Συμπερασματικά, στόχος αυτού του άξονα ανάλυσης ήταν να δούμε πως η έννοια της ενηλικίωσης νοηματοδοτείται μέσα απ' αυτό το αφήγημα του Γκενασιά, αναπαράγοντας κατ' αυτό τον τρόπο μία συγκεκριμένη πρόσληψη της πραγματικότητας. Έτσι λοιπόν, το αφήγημα από την αρχή μέχρι το τέλος του, αναφέρεται σε μία πορεία ενηλικίωσης του ήρωα, ο οποίος αν και μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον που το χαρακτηρίζουν ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας, νεωτερικές μορφές διαπαιδαγώγησης και αναπαραστάσεις, από την άλλη όπως υποστηρίζεται και από τον συγγραφέα, φανερώνεται ο ήρωας να αναπτύσσει αντιστάσεις, να εμπλέκεται ενεργά στο κοινωνικό του περιβάλλον και να το διαμορφώνει, υπογραμμίζοντας την ενεργητικότητά, την ωριμότητα και την δυνατότητα να κρίνει και να αποφασίζει μόνο του. Επομένως ο συγγραφέας προβάλλει εναλλακτικούς λόγους για την παιδική ηλικία υποστηρίζοντας τις αρχές της Νέας κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας. Συνεχίζοντας στον επόμενο άξονα, θα προβούμε στην ανάλυση ορισμένων θεματικών που απορρέουν από την έννοια της ενηλικίωσης. Όπως θα είναι συγκεκριμένα η θεματική της πάλης των τάξεων, της πολιτικής ιδεολογίας, του ιμπεριαλισμού, της αγάπης και του έρωτα.

A4) ΑΞΟΝΑΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ

Στον άξονα αυτόν θα περιγραφούν μια σειρά από θεματικές που προκύπτουν από την αφήγηση και υπάρχει γύρω απ' αυτές αντιπαράθεση στη κοινωνία. Ενώ σχετίζονται με τις ευρύτερες έννοιες που αναφέρονται στον άξονα των εννοιών. Με άλλα λόγια ο άξονας των θεματικών αναφέρεται σε ζητήματα γύρω από τα οποία αναπτύσσονται ποικίλες ερμηνείες στην κοινωνία και υπό αυτή την έννοια είναι ο πιο άμεσα ιδεολογικός άξονας μιας ανάλυσης λόγου.

❖ Η πάλη των τάξεων.

Σημαντικό μέρος της αφήγησης καταλαμβάνει η θεματική της πάλης των κοινωνικών τάξεων, η οποία είναι μία θεμελιώδης έννοια της κοινωνιολογίας και

γενικότερα της κοινωνικής θεωρίας. Για την ταξική πάλη ο Μάρξ υποστήριξε ότι «η κοινωνία διαιρείται σε αυτούς που κατέχουν και σε αυτούς που δεν κατέχουν τα μέσα παραγωγής, μια κατάσταση που προκαλεί την πάλη των τάξεων.»⁶² Επίσης η ταξική πάλη συνδέεται με την έννοια της διαστρωμάτωσης, μία κοινωνιολογική έννοια που παραπέμπει στην ιεράρχηση ή την διαβάθμιση των ατόμων και των ομάδων σε στρώματα, και αναφέρεται κυρίως στη δομική ανισότητα, στην κατανομή των επιβραβεύσεων, των προνομίων και των πόρων.⁶³ Συγκεκριμένα για τον Μάρξ, το κλειδί της κοινωνικής διαστρωμάτωσης στις καπιταλιστικές κοινωνίες είναι η διάκριση σε αυτούς που ελέγχουν τα κρίσιμα μέσα παραγωγής, δηλαδή από την καπιταλιστική-αστική τάξη, και σε αυτούς που το μόνο που διαθέτουν είναι η εργατική τους δύναμη, δηλαδή η εργατική τάξη ή το προλεταριάτο. Επομένως σύμφωνα με τον ίδιο, οι δύο αυτές ομάδες και τα συγκρουόμενα συμφέροντά τους, που προκαλούν την πάλη των τάξεων, αποτελούν το θεμέλιο της ταξικής διαστρωμάτωσης στις καπιταλιστικές χώρες.

Στη «Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων», η πάλη των κοινωνικών τάξεων είναι εμφανής κυρίως στις ενδοοικογενειακές σχέσεις του ήρωα, όπου τα μέλη της βρίσκονται σε μία διαρκή σύγκρουση, απόρροια της κοινωνικής και οικονομικής θέσης που κατέχουν από το παρελθόν. Συγκεκριμένα, η οικογένεια της μητέρας του Μισέλ, οι Ντελωναί, προέρχεται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, έχουν αποκτήσει την ταυτότητα και το κύρος της έννοιας του αστού καθώς επίσης έχουν και την δική τους επιχείρηση με είδη υγιεινής. Αυτό τους κατέτασσε αυτόματα στη κοινωνική τάξη των εύπορων, των κεφαλαιούχων, που εκμεταλλεύονταν τον μόχθο των εργατών για να επωφελούνται εν ολίγοις οι ίδιοι. Όπως αναφέρει ο Μισέλ για τον παππού του Φιλίπ, ο οποίος διηύθυνε την επιχείρηση:

«Ποτέ στη ζωή του δεν είχε αγγίξει τσίγκινο σωλήνα ή καυστήρα. Έστρωνε απλώς τους άλλους για δουλειά...» σελ. 33

⁶² Hughes Michael, Kroehler Carolyn J. (2007). *Κοινωνιολογία - οι βασικές έννοιες*. επιμ: Ιωσηφίδης Θεόδωρος. Αθήνα: Κριτική. Σελ 68.

⁶³ Βλέπε για την κοινωνική διαστρωμάτωση στο κεφάλαιο 6 του ίδιου βιβλίου.

Από την άλλη ο πατέρας του, ήταν γόνος εργατικής οικογένειας, όπου τα μέλη της συνήθιζαν να δουλεύουν ως σιδηροδρομικοί υπάλληλοι, ένα επάγγελμα το οποίο θεωρούνταν οικογενειακή τους παράδοση. Επίσης, χαρακτηριστικό τους γνώρισμα ήταν η πολιτική τοποθέτηση της οικογένειας Μαρινί στο Κομμουνιστικό Κόμμα, το οποίο είναι γνωστό πως αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα των εργατών ή αλλιώς του προλεταριάτου έναντι των καπιταλιστών. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την οικογένεια της μητέρας του, οι οποίοι έχουν δεξιά φρονήματα. Επομένως εδώ υπάρχει το δίπολο αριστεράς και δεξιάς, το οποίο διαμορφώνει τις σχέσεις των δύο οικογενειών και την ιδεολογία που επιχειρούν να περάσουν ως κυρίαρχη στους απογόνους τους. Όπως φαίνεται από τα λεγόμενα του ήρωα, η οικογένεια της μητέρας του, τον απέτρεπε να συναναστρέφεται με την οικογένεια του πατέρα του, μη τυχόν και του περάσουν τις ιδέες της αριστεράς.

«(...) ο Φιλίπ και η μητέρα μου δημιούργησαν γύρω μου έναν προστατευτικό κλοιό που με εμπόδιζε να συναγελάζομαι με το σόι του πατέρα μου και να τους ακολουθώ στη γιορτή της Huma⁶⁴.» σελ.39

Όμως πέρα από το γεγονός ότι ανήκουν στην εργατική τάξη και έχουν αριστερές πεποιθήσεις, είναι και οικονομικοί μετανάστες, γεγονός που τους υποβίβαζε ακόμη περισσότερο στα μάτια των Ντελωναί. Τόσο για την κοινωνική τους υπόληψη όσο και για το πλήγμα που δέχονται στην «ανώτερη» κοινωνική τους θέση. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο:

«Τα χρόνια εκείνα μία κόρη αφεντικού δεν επιτρεπόταν να συγχρωτίζεται με έναν εργάτη, πόσο μάλλον με τον γιό ενός ιταλού μετανάστη. Ήταν αδιανόητο. Καθένας έπρεπε να συναναστρέφεται με τους ομοίους του.» σελ. 33

Επομένως, εδώ παρατηρούμε ότι η πάλη των κοινωνικών τάξεων δεν αφορά μόνο τα οικονομικά συμφέροντα τα οποία συγκρούονται σε μία κοινωνία αλλά ενέχει μία πολιτισμική και κοινωνική διάσταση που επηρεάζει με τη σειρά της, τις σχέσεις των ανθρώπων ακόμη και τις πιο προσωπικές. Για παράδειγμα

⁶⁴ Γιορτή πολιτικού και πολιτιστικού περιεχομένου που οργανώνει κάθε χρόνο, το δεύτερο Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου η εφημερίδα L' Humanite, όργανο του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος(Από τις σημειώσεις της μεταφράστριας του βιβλίου(Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων) σελ. 698).

οι μετανάστες, οι οποίοι αποτελούν μέρος της εργατικής τάξης (όπως ήταν και η οικογένεια του πατέρα του Μισέλ) συχνά εμπλέκονται σε αυτή την ταξική πάλη, βιώνοντας έναν διπλό κοινωνικό αποκλεισμό και διάκριση από τις τάξεις που θεωρούνται ανώτερες (πχ από την αστική). Επιπρόσθετα, η θέση κάποιου στην ταξική δομή της κοινωνίας βλέπουμε να υποστηρίζεται από τον παππού του Μισέλ, τον Έντσο Μαρινί, ως δοτή και να καθορίζει τις ιδεολογικές και πολιτικές προτιμήσεις των ατόμων, καθώς σύμφωνα με τα λεγόμενα του:

«Όποιος γεννιόταν εργάτης, ήταν κομμουνιστής. Όποιος γεννιόταν αστός, ήταν δεξιός. Ήταν βασικό να υπάρχει ο διαχωρισμός.(...) Δεν είχες δικαίωμα να αλλάζεις κοινωνική τάξη. Ο κόσμος ήταν απλός: Ήμουν αστός, και αστός θα παρέμενα.» σελ. 39

Έτσι παρατηρούμε πως ο παππούς του ήρωα (ανα)παράγει μια ιδεολογία που στόχο έχει τη διατήρηση της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, και άρα και των προνομίων του, όπως συμβαίνει στο καστικό σύστημα διαστρωμάτωσης.

Στο κείμενο βλέπουμε επίσης ότι, η διαφορετική ταξική τοποθέτηση των ανθρώπων στην κοινωνία δημιουργεί εντάσεις που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων. Στο αφήγημα, αυτή η ταξική σύγκρουση βλέπουμε να επηρεάζει την οικογενειακή γαλήνη και κυρίως τη σχέση των γονιών του ήρωα. Ο πατέρας του Μισέλ όταν αναφέρεται στα αίτια χωρισμού με την μητέρα του, βλέπουμε να παραπέμπει στις διαφορές που είχαν σε επίπεδο ταξικό.

«-Η αλήθεια είναι ότι δεν προερχόμασταν απ' το ίδιο περιβάλλον. Αυτό το χάσμα δεν καλύπτεται. Κάποιοι τα κατάφεραν. Εμείς δεν μπορέσαμε.» σελ. 585

Τέλος, άλλο ένα σημείο που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι η ταυτότητα του μετανάστη, την οποία έχει ο πατέρας του Μισέλ, αποτελεί ακόμη έναν λόγο σύγκρουσης με την μητέρα, πέρα από τη ταξικές τους αντιθέσεις, που εκφράζει επιπλέον και ρατσιστικές αντιλήψεις. Συγκεκριμένα, όταν ο πατέρας του ήρωα τραγουδάει εντός σπιτιού ένα ιταλικό τραγούδι, η μητέρα του αντιδράει λέγοντας:

«Έχει τρελαθεί και φωνάζεις τόσο δυνατά; Θα σε ακούσει όλη η πολυκατοικία.

-Δεν έχουμε πια το δικαίωμα να τραγουδάμε;

-Όχι στα ιταλικά. Δεν έχω καμία όρεξη να με σχολιάζουν οι γείτονες.» σελ. 128

Επομένως, στο κείμενο ο συγγραφέας έμμεσα παίρνει μία θετική στάση απέναντι στον πατέρα του Μισέλ, τον οποίο παρουσιάζει ως έναν άνθρωπο ζεστό, φιλικό, που ο ίδιος δεν κάνει διακρίσεις με οικονομικά και ταξικά κριτήρια, στέκεται στην οικογένεια του και είναι αρκετά συγκαταβατικός. Επίσης, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο συγγραφέας παίρνοντας έμμεσα μια θέση υπέρ του πατέρα, και άρα υπέρ της εργατικής τάξης και των μεταναστών, θέλει να θίξει το ζήτημα κατά της καταπίεσης και της εξατομίκευσης που παράγει ο καπιταλισμός. Αντίθετα, τη μητέρα του ήρωα την παρουσιάζει ως το ακριβώς το αντίθετο. Μάχεται για την εικόνα της προς τα έξω και κάνει ότι περνά από το χέρι της για να διατηρήσει το ανώτερο και πλούσιο κοινωνικό της στάτους και προφίλ. Με την οικογένεια του Μισέλ, ο συγγραφέας με άλλα λόγια, θέλει να παρουσιάσει την πάλη των τάξεων σε μικρογραφία, όπου το χάσμα ανάμεσα στις δύο αντικρουόμενες τάξεις τελικά δεν καλύπτεται.

Αγάπη/έρωτας

Η αγάπη και ο έρωτας είναι από τα θέματα που θίγονται σε αυτό τον λόγο, φανερώνοντας πως αποτελούν κομμάτι της ανθρώπινης φύσης, από τα οποία δύσκολα μπορούμε να ξεφύγουμε. Ωστόσο όπως γνωρίζουμε η αγάπη και ο ρομαντικός έρωτας είναι μια ιστορική, κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή. Τα ιδεώδη αυτά δεν εμφανίζονται σε όλες τις εποχές και κοινωνίες, ή τουλάχιστον με τις ίδιες μορφές και νοηματοδοτήσεις. Ωστόσο, αν και ορίζεται ως μία ιστορική κατασκευή παίζει κεντρικό ρόλο στις σχέσεις των ανθρώπων.

Στον μυθιστορηματικό λόγο του Γκενασιά, ο έρωτας και η αγάπη φαίνονται να είναι πανανθρώπινες αξίες και συναισθήματα, αλλά ωστόσο να επηρεάζονται από τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσονται. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση του Ίγκορ, ο οποίος αναγκάστηκε να φύγει από τη χώρα του λόγω πολιτικών παραγόντων, τον βλέπουμε να αφήνει πίσω του

την οικογένεια και όλα τα πρόσωπα που αγαπάει. Ενώ τον βλέπουμε να ζητάει από τη γυναίκα του να τον ξεχάσει, να τον χωρίσει έως και να τον προδώσει, για να σωθεί η ίδια.

«Αύριο όταν δεν θα με βρουν εδώ, θα έρθουν να με ψάξουν στο σπίτι. Θα πρέπει να διαχωρίσεις τη θέση σου από εμένα και να δείξεις την αποδοκιμασία σου... Μη διστάσεις να με αποκηρύξεις στην κριτική επιτροπή. Αν δεν λάβεις νέα μου, σε τρεις μήνες βάλε μπροστά τη διαδικασία έκδοσης διαζυγίου.(...)»

-Θέλω να μου υποσχεθείς. Φεύγω για να σας σώσω...(…)

Δεν πίστευα ότι θα χωρίζαμε μ' αυτό τον τρόπο. Το μόνο που μπορώ να σου πω ότι δεν έχω αγαπήσει άλλη όπως εσένα. Να το ξέρεις αγάπη μου, είσαι η γυναίκα της ζωής μου. Καμία δεν θα πάρει ποτέ τη θέση σου.... Οι φωνές και τα δάκρυά της του έσκισαν την καρδιά και τον σφράγισαν ανεξίτηλα. Αυτά ακούει τις νύχτες που δεν έχει ύπνο.» σελ. 664-5

Η αγάπη επομένως που τρέφει προς τη σύζυγό του, προκειμένου να τη σώσει, τον οδηγεί σε μια ζωή αποκομμένη από το άτομο που αγαπάει πιο πολύ στη ζωή του. Ο συγγραφέας έτσι, θέλει να τονίσει ότι το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο αναγκάζει τους ανθρώπους να δράσουν με τη λογική και όχι με το συναίσθημα, υποστασιοποιώντας έτσι την αγάπη, ως ένα ιδανικό που επηρεάζει τις κινήσεις αγάπης των ατόμων, η οποία εκδηλώνεται περισσότερο με έργα παρά με λόγια, όση κούραση και πόνο κι αν φέρει συχνά η έμπρακτη εκδήλωσή της.

Σε παρόμοια θέση βρίσκεται και ο Λεονίντ, ο οποίος όπως περιγράφει στον ήρωα, έζησε έναν σφοδρό έρωτα με τη Μιλέν και για χάρη του έρωτά τους, έφυγε από την χώρα και εγκατέλειψε το ένδοξο παρελθόν του για να ζήσει μαζί της. Όπως αναφέρει ο ίδιος:

«Είμαι ο μόνος που διάλεξα την ελευθερία για τον έρωτα μιας γυναίκας. Κανείς δεν με υποχρέωσε να το κάνω.

-Δεν μετανιώνεις;

-Αν είχες γνωρίσει τη Μιλέν, δεν θα έκανες αυτή την ερώτηση. Με συντροφεύει και, καθώς την έχω συνέχεια στο νου μου, κάθε στιγμή είναι στιγμή ευτυχίας.»
σελ. 408

Πέρα όμως απ' αυτό, αν και η σχέση τους τελείωσε, η αγάπη του γι' αυτή τη γυναίκα δεν έσβησε ποτέ. Καθώς όπως τονίζεται στο αφήγημα, η μνήμη κρατά ζοφερές τις στιγμές του έρωτα, οι οποίες δεν ξεχνιούνται εύκολα. Όπως εξομολογείται ο ίδιος στον Μισέλ:

«-Πάνε δέκα χρόνια που έχετε χωρίσει. Δεν μπορεί να ελπίζεις ακόμη.

-Μακάρι να μπορούσα να γυρίσω σελίδα. Δεν αποφασίζεις να αγαπήσεις ή να ξεχάσεις. Είναι μια σκέψη που δε σε εγκαταλείπει ποτέ. Περνάω μαζί της τη μέρα κι όταν ξυπνάω τη νύχτα, πάλι εκείνη σκέφτομαι. Νιώθω τόσο ερωτευμένος σαν την πρώτη μέρα. Μπορεί να βαρεθείς μία γυναίκα, να ποθήσεις μία άλλη. Δεν είναι έρωτας, αλλά πόθος. Γιατί ο αληθινός έρωτας βρίσκεται στο μυαλό. σελ. 41

Έτσι και εδώ, παράγεται ένα καθολικό ιδεώδες για τον έρωτα, που ορίζει τον αληθινό από τον μη αληθινό έρωτα/συναίσθημα, με βάση τη διάρκεια που θα μείνει στη μνήμη των ανθρώπων.

Στη συνέχεια, βλέπουμε και τον έφηβο ήρωα να ερωτεύεται ο οποίος όπως φαίνεται βιώνει για πρώτη φορά όλα αυτά συναισθήματα της αγάπης και του έρωτα. Ο έρωτας του με την Καμίγ, άρχισε εντελώς ξαφνικά, γεγονός που δεν περίμενε να του συμβεί όπως λέει. Αρχικά τον βλέπουμε να μην έχει προσδιορίσει αυτό που νιώθει για την Καμίγ, αν είναι δηλαδή έρωτας ή απλά ενδιαφέρον. Θέλει όμως να την ξανασυναντήσει και γι' αυτό ζητά βοήθεια από τους φίλους του(τα μέλη της λέσχης και τον Σάσα), για να του δώσουν συμβουλές, ως πιο έμπειροι σε αυτά τα θέματα. Ήταν τόσο μεγάλο το ενδιαφέρον να την ξαναβρεί, που όπως περιγράφει και ο ίδιος στους αναγνώστες:

«Βάλθηκα να την αναζητώ. Όπου μπορούσα. Στην έξοδο των σχολείων της περιοχής. Περπάτησα πάνω- κάτω στο μπουλβάρ Σαιν- Μισέλ, στους γύρω δρόμους, γύρισα τα αμέτρητα καφέ, τα μπιστρό, τα καπηλειά και τις μπασερί.

Έψαξα στα μαγαζιά, στα βιβλιοπωλεία, στα δισκάδικα, στους κήπους, στα παγκάκια. Τίποτα. Ενημέρωνα τον Σάσα για τις άκαρπες έρευνές μου.» σελ. 541

Έτσι λοιπόν, βλέπουμε τον Μισέλ να γίνεται πιο ρομαντικός, να φανερώνει δηλαδή κάποια στοιχεία του χαρακτήρα του που πριν δεν φαίνονταν(λόγω της απουσίας του έρωτα στη ζωή του), προκειμένου να την εντυπωσιάσει. Απ' αυτό και όλα τα παραπάνω καταλαβαίνουμε, πως ο συγγραφέας υπό μία έννοια ανάγει τον έρωτα στη φύση του ανθρώπου, όπου κανένα ανθρώπινο ών δεν μπορεί να του ξεφύγει. Έτσι τον υποστασιοποιεί και τον εξιδανικεύει στα μάτια των ανθρώπων. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο πως θεωρείται το καλύτερο συναίσθημα μεταξύ άλλων, όπως και η αγάπη.

Επιπρόσθετα, στο κείμενο υπό ανάλυση περιγράφονται και άλλες σχέσεις αγάπης και έρωτα, οι οποίες αν και στην αρχή ξεκινούν με τις καλύτερες προοπτικές, στο τέλος τείνουν οι άνθρωποι να μην είναι ευτυχισμένοι. Συγκεκριμένα, ο Γρηγόρης Πέτρουλας όταν ήρθε στη Γαλλία γνώρισε την Πιλάρ και την ερωτεύτηκε από την πρώτη στιγμή. Λόγω της αγάπης του, δεν μπόρεσε να την αφήσει και να γυρίσει στην πατρίδα του, και έτσι έμεινε μαζί της στην Γαλλία. Όμως αργότερα η σχέση τους κατέληξε να είναι για τον Γρηγόρη ένα βάρος, που όλο και πιο πολύ τον αλλοτρίωνε ως άνθρωπο και δεν του άφηνε περιθώρια να είναι ο εαυτός του. Οι πολιτικές του πεποιθήσεις παραγκωνίστηκαν ενώ τα άτομα με τα οποία δεν ήθελε ποτέ να έχει σχέσεις, τώρα ήταν συνέχεια κοντά του. Δηλαδή οι παππάδες και οι θρησκόληπτοι. Μία απ' αυτούς έχει γίνει και η Πιλάρ, η οποία όπως αναφέρει ο Μισέλ:

«Από τη μία μέρα στην άλλη, η Πιλάρ μεταμορφώθηκε σε φανατική θεούσα που τον έσερνε μαζί της στη λειτουργία και τους εσπερινούς, δίχως να του ζητάει τη γνώμη του...» σελ. 246

Έτσι ο Γρηγόρης, επειδή δεν ήθελε να την αφήσει «δεχόταν την τριπλή συμφορά που τον είχε βρει σαν χτύπημα της μοίρας», ως απόρροια του έρωτά του για την Πιλάρ. Επομένως ο συγγραφέας, θέλει να δείξει ότι έρωτας μπορεί τελικά να έχει και τα αντίθετα αποτελέσματα και συναισθήματα στους ανθρώπους. Δηλαδή ο έρωτας να έχει γνωρίσματα που προξενούν ή ευτυχία ή/και δυστυχία μαζί. Επίσης, ο έρωτας μπορεί να κάνει κάποιον να ενεργεί με

βάση περισσότερο το συναίσθημα και λιγότερο με τη λογική, και αυτό να έχει ως αποτέλεσμα κάποιος από τους δύο να παραμερίσει τα δικά του πιστεύω και να συμβιβαστεί έως και να χάσει εντελώς την ταυτότητά του μέσα σε μία σχέση. Έτσι ο έρωτας φαίνεται να απασχολεί και να επηρεάζει τον κοινωνικό μας εαυτό και γενικά τη συγκρότηση του εαυτού.

Από την άλλη, ο συγγραφέας θέλει να δείξει μέσα πο τη σχέση του Φράνκ με τη Σεσίλ, ότι η επιμονή στα ιδανικά και τη λογική και λιγότερο στο συναίσθημα, μπορεί να αποβεί μοιραία για μία σχέση που βασίζεται στον έρωτα. Για παράδειγμα τα πολιτικά φρονήματα του Φρανκ και η πίστη του σε έναν αγώνα, φέρνουν σε δεύτερη μοίρα τη σχέση του με τη Σεσίλ. Χαρακτηριστικά ο Φρανκ δικαιολογεί τον εαυτό του στον Μισέλ, λέγοντας:

«Για δοκίμασε να εξηγήσεις σε μια γυναίκα ότι την παρατάς για να πας στρατιώτης. Μπορεί να μείνω χρόνια εκεί. Δεν της είπα τίποτα. Ήταν ανώφελο. Είναι πάνω από τις δυνάμεις μου» σελ. 164 και «Είναι απόφαση ζωής Μισέλ! Δεν έχω άλλη επιλογή.» σελ. 166

Από την άλλη η Σεσίλ, αποκαρδιωμένη απ' αυτή τη σχέση με τον Φρανκ, καταφεύγει στον κήπο του Λουξεμβούργου, όπου εκεί τα αγάλματα του Άκι και της Γαλάτειας, την γεμίζουν με ελπίδα και αισιοδοξία ότι κάποια μέρα θα είναι με το αγόρι της και πάλι μαζί. Όπως περιγράφει τα αγάλματα αυτά η ίδια στον Μισέλ,

«Αυτό το σιντριβάνι είναι ένα άπιαστο όνειρο που έγινε πραγματικότητα με το νερό, την πέτρα και το φως... Κοίτα πως ο Άκισ και η Γαλάτεια, οι χωρισμένοι εραστές, ξανασμίγουν για πάντα. Είναι σημεία αναφοράς για τους ερωτευμένους και τους ποιητές.» σελ. 104

μπορούμε να υποθέσουμε ότι η Σεσίλ παρομοιάζει τη σχέση της με τον Φρανκ, με τη σχέση αυτών των δυο εραστών που τελικά ξανασμίγουν και είναι και πάλι ευτυχισμένοι. Εδώ έμμεσα ο συγγραφέας εξιδανικεύει τον έρωτα και την αγάπη, μέσα απ' αυτή την αναπαράσταση αγάπης του Άκι και της Γαλάτειας, και της προσδίδει θεϊκά χαρακτηριστικά. Ενώ κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα, όπως βλέπουμε στην πορεία της σχέσης της με τον Φρανκ.

Καθώς ο έρωτας της για τον ίδιο, είναι κάτι που την στεναχωρεί και την πληγώνει.

Τέλος στο κείμενο, έρχεται στην επιφάνεια και μία άλλη μορφή αγάπης και έρωτα. Μία ομοφυλόφιλη σχέση μεταξύ του Ίμρε και του Τίμπορ. Η σχέση αυτή φαίνεται να μην έχει καμία διαφορά στο συναίσθημα και στην αγάπη που τρέφει ο ένας για τον άλλον, σε σύγκριση με τις ετεροφυλόφιλες σχέσεις. Ο συγγραφέας δεν αποκρύπτει αυτή τη μορφή αγάπης από την πλοκή του, αντίθετα την φέρνει στην επιφάνεια και καταρρίπτει τα ταμπού που χαρακτηρίζουν αυτού του είδους τις σχέσεις. Συγκεκριμένα ο Τίμπορ βοηθά και στηρίζει τον Ίμρε, όπως ακριβώς θα έκανε και ένα ετεροφυλικό ζευγάρι που αγαπιέται. Ακόμη και όταν ο Ίμρε δούλευε μέρα και νύχτα για να στηρίζει οικονομικά και τους δύο, ή όταν ο Τίμπορ φέρονταν αχάριστα απέναντι στον Ίμρε, ο ίδιος δεν τον άφησε. Έτσι ο συγγραφέας καταστεί φανερό, ότι γνώρισμα της αγάπης είναι μεταξύ άλλων η ανοχή, η εμπιστοσύνη, η συγχώρηση, η υπομονή και η ελπίδα, ενώ η πραγματική αγάπη δε στήνει τείχη ούτε θέτει όρους, και αυτό γίνεται αισθητό στο κείμενο ιδιαίτερα μέσα απ' αυτή τη σχέση. Έτσι γυρίζει πάλι στην θεώρηση ότι ο έρωτας αποτελεί μια ιστορική, κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή, που έχει ορίσει τις σχέσεις των ανθρώπων, την έννοια του/της συζύγου, καθώς εδώ βλέπουμε να ανατρέπεται. Παρόλο, που τον εξιδανικεύει και τον υποστασιοποιεί, όπως είδαμε παραπάνω.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε, ότι ο συγγραφέας προβάλλει τον έρωτα και την αγάπη ως αναπόσπαστα στοιχεία της ανθρώπινης εμπειρίας, που καθορίζουν την ζωή και μπορεί να διαμορφώσει εν τέλει τον χαρακτήρα και τις σχέσεις μας με τους άλλους. Φανερώνει επίσης, ότι ο αληθινός έρωτας δεν σβήνει ποτέ αλλά πάντα θα υπάρχει, ότι και αν έχει συμβεί, ανάγοντας τον στην φύση. Επίσης, όπως βλέπουμε από τα παραπάνω, όλοι οι έρωτες και οι σχέσεις αγάπης των ηρώων έχουν άδοξο τέλος. Αιτία όμως όλων αυτών δεν είναι το συναίσθημα της αγάπης ή του έρωτα που βίωσαν οι ήρωες. Υπάρχουν ατομικές επιλογές και εξωγενείς παράγοντες, που υπαγορεύονται από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ζούμε. Εκεί βρίσκεται και η θέση του συγγραφέα ότι ο έρωτας είναι μία κοινωνική κατασκευή που δεν έχει τη ίδια μορφή με την πάροδο των ετών σε κάθε κοινωνία.

❖ Πολιτική ιδεολογία

Στον μυθιστορηματικό λόγο του Γκενασιά, η ζωή όλων των ηρώων της ιστορίας, έχει καθοριστεί από την πολιτική ταυτότητα και την ιδεολογία⁶⁵ που φέρουν. Συγκεκριμένα πολλοί από τους πρόσφυγες ήταν Σοβιετικοί, άλλοι ήταν Ρουμάνοι, Ούγγροι, Πολωνοί Τσεχοσλοβάκοι, Γιουγκοσλάβοι κλπ. Ανάλογα με την καταγωγή τους και το πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζούσαν, όλοι τα μέλη της λέσχης έχουν διαμορφώσει την πολιτική τους ιδεολογία, όπου άλλοι την ακολουθούν πιστά κι άλλοι την απορρίπτουν ή την δέχονται μερικώς. Όπως μας αναφέρει ο Μισέλ :

«Μία μέρα, ο Ίγκορ μου έδωσε να καταλάβω ποια ήταν η λεπτή διαφορά ανάμεσα στις δύο ασυμφιλίωτες παρατάξεις στις οποίες χωρίζονταν τα μέλη της Λέσχης: τους νοσταλγικούς, που είχαν διαρρήξει κάθε σχέση με τον σοσιαλισμό, κι εκείνους που εξακολουθούσαν να πιστεύουν σ' αυτόν, παραμένοντας εγκλωβισμένοι σε αδιέξοδα διλήμματα(...). Προαιώνιες διαμάχες, παλιές έχθρες των λαών της κεντρικής Ευρώπης, έβγαιναν στην επιφάνεια. Οι Πολωνοί μισούσαν τους Ρώσους κι εκείνοι τους αντιπαθούσαν, οι Βούλγαροι απεχθάνονταν τους Ούγγρους κι εκείνοι τους αγνοούσαν, οι Γερμανοί σιχαίνονταν τους Τσέχους κι εκείνοι περιφρονούσαν τους Ρουμάνους, οι οποίοι δεν έδιναν δεκάρα. Εκεί μέσα όλοι τους ήταν απάτριδες και ίσοι μέσα στην αντιπαλότητά τους.» σελ. 92-93

Επομένως, τα πολιτικά τους φρονήματα καθορίστηκαν από το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζούσαν (από τις χώρες προέλευσης) και κατά συνέπεια αυτό δημιουργούσε συγκρούσεις και έχθρες, χωρίς κάποιον προφανή λόγο.

Κυρίως για τα μέλη της Λέσχης που προέρχονταν από την Σοβιετική Ένωση και έχοντας βιώσει την ακραία μορφή του Κομμουνιστικού ιδεώδους από τον Στάλιν, άλλοι παραμένουν πιστοί σε αυτή την ιδεολογία και την εφαρμογή της και άλλοι είναι απογοητευμένοι από τα διαψευσμένα τους οράματα, που πρόδωσε το ίδιο τους το κράτος. Για παράδειγμα, ο Πάβελ είναι απ' αυτούς που υποστηρίζουν ακόμη την ιδέα του κομμουνισμού, ενώ

⁶⁵ Αν και η έννοια «ιδεολογία» είναι μία αφηρημένη έννοια, θα μπορούσε να οριστεί ως μία συνάθροιση ορισμών και εννοιών που βρίσκονται συχνά σε ανταγωνισμό μεταξύ τους. Βλέπε σχετικά: Plamenatz John (1981). *Ιδεολογία*. Αθήνα: Κάλβος.

δικαιολογεί τα λάθη που οδήγησαν στην αποτυχία του, καθώς συνομιλεί με τον Μισέλ:

«-Πες μου κάτι, Πάβελ. Δεν είσαι κομμουνιστής;

-Είμαι και θα είμαι μέχρι να πεθάνω!

-Μα ο κομμουνισμός απέτυχε. Το σύστημα καταρρέει παντού.

-Ο κομμουνισμός είναι μια ωραία ιδέα, Μισέλ. Η λέξη σύντροφος έχει νόημα. Το πρόβλημα είναι οι άνθρωποι. Ο Ντουμπτσεκ και ο Σβόμποντα θα τα 'χαν καταφέρει, αν τους είχαν δώσει χρόνο.» σελ. 17

Ενώ από την άλλη, ανήκουν αυτοί που δεν ακολουθούν πια τις πολιτικές τους κατευθύνσεις, αφού είναι πλέον πεπεισμένοι ότι το σύστημα και η ιδεολογία στην οποία πίστευαν(όπως ο κομμουνισμός) αποδείχθηκε μία ουτοπία που τους κατέστρεψε τη ζωή, ενώ βλέπουμε να ψάχνουν απαντήσεις για να δικαιολογήσουν τα πεπραγμένα. Πάνω σε αυτό, ο έφηβος ήρωας μας περιγράφει ότι:

«Ορισμένοι δεν υπήρξαν ποτέ κομμουνιστές και για χρόνια είχαν κρατήσει κρυφές τις πεποιθήσεις τους. Άλλοι υπήρξαν κομμουνιστές από την πρώτη στιγμή, όντας βέβαιοι, μέχρι τα τρίςβαθα της ψυχής τους, ότι δρούσαν για το καλό του κόσμου, ώσπου ανακάλυψαν πόσο φρικτό ήταν το σύστημα και ότι είχαν πιαστεί στην δική τους παγίδα.(...) Επιδίδονταν σε ατέρμονες συζητήσεις ή προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν τον εαυτό τους κι έθεταν ερωτήματα που δεν είχαν απάντηση, όπως: «Τι πήγε στραβά;» «Που κάναμε λάθος;» «Ο Τρότσκι είχε άραγε δίκιο;» «Φταίει μόνο ο Στάλιν ή φταίμε κι εμείς;». Αυτό σήμαινε: «Μήπως σοσιαλδημοκρατία θα ήταν η λύση;» σελ. 88-89

Στη συνέχεια, η πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην Ε.Σ.Σ.Δ. ως απόρροια της κομμουνιστικής της ιδεολογίας και πρακτικής, επηρέασε την εικόνα και τη θέση ισχύος της προς τη Δύση. Σε αυτό συνέβαλε, το καθεστώς του Στάλιν με την απομόνωση των Σοβιετικών Κρατών από τη Δύση, και έμμεσα από τον καπιταλισμό. Επομένως, ο Σταλινισμός επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις σχέσεις τις Σοβιετικής Ένωσης με τη Δύση. Για παράδειγμα στο κείμενο που αναλύεται, ο Σάσα ο οποίος δούλευε για τις μυστικές υπηρεσίες του Στάλιν, μας

εξηγεί για τη σημασία του αγώνα έναντι του καπιταλισμού και κατ' επέκταση για το ποιοι θεωρούνταν εχθροί του κράτους. Συγκεκριμένα λέει:

«Αλλάζαμε τον κόσμο και την διεφθαρμένη οργάνωσή του. Θα εξαλείψαμε την εκμετάλλευση και τους εκμεταλλευτές... Να χρησιμοποιούν κάθε μέσο για να αποτρέψουν την πραγμάτωση της Ιστορίας και εμείς να χρησιμοποιούμε τα όπλα μας για να τους αφανίσουμε... Οι καπιταλιστές όλου του κόσμου ενώθηκαν για να μας εξολοθρεύσουν. Έτρεμαν για τον εαυτό τους και το χρήμα τους. Τους συντρίψαμε. Σκοτώσαμε τους αριστοκράτες, τους σπουδαστές των στρατιωτικών σχολών, τους σοσιαλδημοκράτες, τους μενσεβίκους, τους τραπεζίτες, τους βιομήχανους, τους ιδιοκτήτες γης, τους αστούς, τους ιερείς, όσους έμεναν προσκολλημένοι στα προνόμιά τους και αμέτρητους ακόμα αντιπάλους μας... Έπειτα μας ανακοίνωσαν ότι υπάρχουν εχθροί του λαού ανάμεσά μας.» σελ. 686-687

Έτσι τα αποτελέσματα μίας δογματικής πολιτικής ιδεολογίας, όπως φαίνεται και από το παράδειγμα του Στάλιν, μπορούν να αποβούν μοιραία για την ανθρωπότητα και να οδηγήσουν κυβερνήσεις σε αποτρόπαια εγκλήματα, που ξεφεύγουν κατά πολύ από τους κατεξοχήν στόχους της εφαρμογής μιας ιδεολογίας. Όπως ο Μισέλ καταλήγει:

«Υπάρχει άραγε χειρότερο πράγμα από το να κάνεις το κακό, ενώ το μόνο που ήθελες ήταν να κάνεις το καλό;» σελ.14

Επιπρόσθετα το κλειστό και πλήρως ελεγχόμενο πολιτικό και ιδεολογικό σύστημα της Ε.Σ.Σ.Δ. σε αντιδιαστολή με αυτό της Δύσης, έβαζε όρια στην ελευθερία του λόγου και κυρίως σε αυτό που προορίζονταν για το ευρύ κοινό. Για παράδειγμα, όταν εκείνα τα χρόνια ο Ούγγρος ηθοποιός Τίμπορ(πρόσφυγας της λέσχης) ανέβασε το θεατρικό έργο «Γαλιλαίο», αυτό απαγορεύτηκε να ανεβεί για το ευρύ κοινό, λόγω της ιδεολογίας που θεωρήθηκε πως υπέσκαπτε. Όπως μας αναφέρει ο Μισέλ:

«Δεν ήταν το πρώτο έργο του Μπρέχτ που θα ανέβαζε. Ο Ίμρε είχε πάρει άδεια από τις αρχές. Δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας. Ο Μπρέχτ ήταν μαρξιστής συγγραφέας που έχαιρε εκτίμησης. Στην Τρίτη παράσταση το έργο κατέβηκε χωρίς λόγο. Κάτι ανόητες ομοιότητες, κάτι παραλληλισμοί σε θέματα

μισαλλοδοξίας και δογματισμού... Οι φοιτητές έκαναν διαδήλωση εναντίον της λογοκρισίας. Μέσα σε λίγες μέρες ο Τίμπορ, έγινε σύμβολο των καταπατημένων ελευθεριών.» σελ. 216-217

Πέρα όμως απ' όλα αυτά, ο Τίμπορ δραπέτευσε από την Ουγγαρία και πήγε στο Παρίσι να βρει μια καλύτερη τύχη όπου εκεί θα ανέπνεε τον αέρα της ελευθερίας, όπως έλεγε. Βλέπουμε όμως το παρελθόν του να μην είναι με το μέρος του και να αντιμετωπίζεται από τους ευρωπαίους κομμουνιστές ως αποστάτης και προδότης.

«Οι περισσότεροι σκηνοθέτες ήταν μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος, που είχε υποστηρίξει ανεπιφύλακτα τη σοβιετική εισβολή. Σε μια οντισιόν, ένας διάσημος σκηνοθέτης αποκάλυψε «φασιστόμουτρο» τον Τίμπορ και έβαλε να τον πετάξουν έξω από την αίθουσα.» σελ. 226

Επομένως, καταλαβαίνουμε πως μια πολιτική ιδεολογία, όπως ο κομμουνισμός για εκείνα τα χρόνια, δεν είχε σύνορα καθώς αυτοί που έφευγαν από τη Σοβιετική Ένωση θεωρούνταν αντιφρονούντες ύψιστου βαθμού, ακόμη και από τους Δυτικούς κομμουνιστές. Επομένως ήταν έναν φαύλος κύκλος που δεν μπορούσαν να ξεφύγουν πια, λόγω μιας πολιτικής ιδέας που τους καταδίωκε λόγω καταγωγής. Επίσης, εκτός από την αρνητική υπόληψη που είχαν στη Δύση, οι πρόσφυγες από τη Ε.Σ.Σ.Δ έπρεπε να αντιμετωπίσουν και τη γραφειοκρατία, ώστε να πάρουν την ταυτότητα του πολιτικού πρόσφυγα. Όμως αυτό δεν ήταν μία εύκολη υπόθεση καθώς όπως αναφέρει ο Μισέλ:

«Αλίμονο, σε όποιον έπεφτε πάνω σε κάποιον μουχλωτό εχθρό, κρυμμένο στη σκιά του δαιδαλώδους κρατικού μηχανισμού: τον κομμουνιστή υπάλληλο, ο οποίος μισούσε τους προδότες που είχαν εγκαταλείψει την Ε.Σ.Σ.Δ και τις υπόλοιπες χώρες του Ανατολικού μπλοκ, την πατρίδα των ευτυχισμένων εργαζομένων.» σελ. 140

Επιπρόσθετα, βλέπουμε οι πρόσφυγες να ελέγχονται κρυφά και από την αστυνομία λόγω της ύποπτης πολιτικής τους ταυτότητας, η οποία θεωρείται για του δυτικούς απειλή, για πιθανή ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος. Όπως για παράδειγμα περιγράφεται η περίπτωση του επιθεωρητή Λονιόν, ο οποίος έρχεται στη λέσχη για να παρακολουθεί κρυφά τα μέλη της:

«Του έχουν αναθέσει την επιτήρησή σας. Απ' ό,τι φαίνεται είστε ένα τσούρμο τρομοκράτες, απειλή για την ασφάλεια των Δυτικών και για τις γαλλο-σοβιετικές σχέσεις.» σελ. 257

Επίσης, αναφορικά με τις δυσμενείς σχέσεις της Δύσης με την Ε.Σ.Σ.Δ, γεγονός το οποίο είναι απόρροια του Σταλινισμού και της πολιτικής του ιδεολογίας, βλέπουμε τον Βλάντιμιρ να μην μπορεί να βρει δουλειά στο Παρίσι(Δύση), καθώς οι εργοδότες δεν θέλουν άτομα από την Ε.Σ.Σ.Δ, φοβούμενοι μην διαταράξουν τις σχέσεις της Γαλλίας με τη Μόσχα. Όπως αναφέρει ο Πάβελ για τον Βλάντιμιρ:

«Δεν έβρισκε δουλειά. Καμία πετρελαϊκή εταιρεία δεν τον ήθελε. Ούτε καν εκείνοι με τους οποίους συναλλασσόταν» Κανείς δεν κούνησε το δαχτυλάκι του να τον βοηθήσει. Και ξέρεις γιατί; Φοβούνταν τη Μόσχα. Αν τον προσλάμβαναν θα τα έβαζαν μαζί της. Από τη μία αποδοκίμαζαν τους κομμουνιστές και από την άλλη έκαναν δουλειές μαζί τους.» σελ. 19

Επιπλέον, η κόντρα ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις Η.Π.Α. και Ε.Σ.Σ.Δ. οδήγησε στον λεγόμενο «Ψυχρό Πόλεμο», ο οποίος ήταν ένας γεωπολιτικός, ιδεολογικός και οικονομικός αγώνας. Παρά το γεγονός ότι τα δύο αντίπαλα μέρη δεν ήρθαν ποτέ σε σύγκρουση, και οι δύο ανταγωνίζονταν για τον πιο εξελιγμένο πυρηνικό οπλισμό, για τα δίκτυα συμμαχιών τους, την οικονομία, τον πολιτισμό και κυρίως για την κατάκτηση του διαστήματος.⁶⁶

Συγκεκριμένα, στο κείμενο γίνεται μία νύξη στον Ψυχρό Πόλεμο από τα μέλη της λέσχης, όταν οι Ρώσοι με τον Γκαγκάριν πραγματοποίησαν το πρώτο ταξίδι στο διάστημα. Το γεγονός αυτό, πυροδότησε συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη της λέσχης, καθώς όπως διευκρινίζει ο Ίγκορ στον Μισέλ, η λέσχη ήταν χωρισμένη σε:

«αυτούς που απεχθάνονταν την σοσιαλίζουσα ιδεολογία και γλυκοκοίταζαν τις Η.Π.Α. και αυτούς που είχαν διαφύγει από τις Ανατολικές χώρες αλλά είχαν παραμείνει σοσιαλιστές. Για τους τελευταίους είχε εκτραπεί μόνο το σύστημα. Η αρχή παρέμενε αιώνια και το ιδανικό συναρπαστικό.... Εκστασιάζονταν με τις

⁶⁶Βλέπε σχετικά για τον Ψυχρό Πόλεμο: Young John W. (2004). *Η Ευρώπη του ψυχρού πολέμου*. Αθήνα: Πατάκης.

προόδους και τα επιτεύγματα μιας χώρας όπου είχαν καταντήσει παρίες και η οποία θα τους είχε ξεκάνει αν δεν είχαν περάσει στη Δύση.» σελ. 265

Παρ' όλα αυτά αξίζει να αναφερθεί ότι στο κείμενο υπάρχει μία εξαίρεση όπου το δίπολο μεταξύ κομμουνισμού και καπιταλισμού, αντισταθμίζεται (αν και σε πολύ μικρό βαθμό). Βλέπουμε τον Τίμπορ, να γυρίζει στην πατρίδα του και να γίνεται δεκτός από τις κομμουνιστικές Ουγγρικές αρχές, προκαλώντας την περιέργεια των μελών της λέσχης, που αναρωτιούνται πως τα κατάφερε. Όπως περιγράφει ο ήρωας:

«Ο Τίμπορ Μπάλαζ είχε επιστρέψει στη χώρα του. Πρώτη φορά κάποιος που είχε διαφύγει από το κομμουνιστικό καθεστώς επέστρεφε σε αυτό. Επιπλέον, αντί να τον βασανίσει και να τον δικάσει, η Ουγγαρία τον υποδέχθηκε σαν άσωτο υιό, απόδειξη της υπεροχής των λαϊκών δημοκρατιών έναντι των ιμπεριαλιστών.(...) Η επιστροφή του αποδείκνυε περίτρανα ότι η Δύση ήταν άθλια, ότι δεν ήταν παρά ψευδαίσθηση και προπαγάνδα, ότι οι φυγάδες θα επέστρεφαν αργά η γρήγορα, στη χώρα.» σελ. 280

Επίσης, τα μέλη της λέσχης με αφορμή τη διαμάχη της Δύσης με την Ε.Σ.Σ.Δ και κατ' επέκταση του καπιταλισμού με τον κομμουνισμό, γνώριζαν αμέτρητα ανέκδοτα για τον κομμουνισμό, με τα οποία γελούσαν χωρίς να προσβάλλονται. Ένα χαρακτηριστικό ανέκδοτο που έλεγαν τα μέλη μεταξύ τους και το οποίο παραπέμπει στην παρακμή του κομμουνισμού και την, είναι το εξής:

«Ένα ηλιόλουστο πρωινό, ο Στάλιν ξυπνάει, κοιτάει τον ήλιο και του λέει: « Ήλιε, πες μου, ποιος είναι ο πιο ωραίος και ο πιο δυνατός άνδρας στον κόσμο;» Αμέσως, ο ήλιος του απαντά: Εσύ ω Στάλιν, φως της οικουμένης!» Το μεσημέρι, ο Στάλιν ξαναρωτά: «Πες μου ήλιε, ποιος είναι ο πιο υπέροχος, ο πιο ευφυής, ο εξοχότερος άνδρας όλων των εποχών;» Ο Ήλιος επιβεβαιώνει: «Εσύ ω τρισμέγιστε Στάλιν». Προτού δειπνήσει, ο Στάλιν δεν αντέχει να μη ρωτήσει τον ήλιο ποιος είναι ο καλύτερος κομμουνιστής στον κόσμο. Ο Ήλιος του απαντά: «Είσαι άρρωστος Στάλιν, ψυχοπαθής και παράφρονας. Σ' έχω χεσμένο! Τώρα είμαι στην Δύση!» σελ.21

Με άλλα λόγια, το ανέκδοτο καυτηριάζει όχι μόνο την αλαζονεία που χαρακτήριζε τον Στάλιν αλλά υπονοείται επίσης και η υπεροχή του καπιταλιστικού συστήματος, ή υπό μία άλλη έννοια, η δύση ή το τέλος του κομμουνισμού.

Συμπερασματικά, η αφήγηση αυτή με πρωταγωνιστή το μικρό Μισέλ, ασκεί κριτική στο δογματισμό που παράγουν οι πολιτικές ιδεολογίες, είτε δεξιές είτε αριστερές. Ο συγγραφέας προσπαθεί μέσα από τα «μάτια» ενός παιδιού, να σκιαγραφήσει το πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι της εποχής και το οποίο είναι εν μέρει απόρροια των συγκρουόμενων πολιτικών ιδεολογιών της εποχής. Έτσι κρατά μία απόσταση και ασκεί κριτική στο Σταλινισμό, τις διώξεις που τον ακολούθησαν, τη γραφειοκρατία, κλπ. Επιπλέον, αναφέρεται στον Ψυχρό πόλεμο, αλλά και στην καπιταλιστική ιμπεριαλιστική Δύση, μέσα από τα οποία μας δείχνει την αλλοτρίωση, την ταξικότητα, τις ανισότητες και τον ρατσισμό που προκάλεσαν ανάμεσα στα έθνη και τους ανθρώπους. Με άλλα λόγια, κάνει αισθητό το γεγονός ότι οι πολιτικές ιδεολογίες έχουν διαμορφώσει το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζούμε ενώ επηρεάζουν και την πολιτική ταυτότητα που θα πάρει ο καθένας μας. Επιπλέον, ο συγγραφέας όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από το κείμενο, θέλει να περάσει το μήνυμα ότι κάθε ιδεολογία, όταν υιοθετείται χωρίς περιθώρια αμφισβήτησης τείνει να αποκτά μία άλλη έννοια και μορφή, που ενδέχεται να έχει ολέθριες συνέπειες για κοινωνίες και ανθρώπους.

❖ Πόλεμος και αποικιοκρατία/ιμπεριαλισμός.

Η ευρεία και συμβατική έννοια του όρου «ιμπεριαλισμός», είναι καταρχήν η επιβολή της δύναμης ενός κράτους στην επικράτεια κάποιου άλλου.⁶⁷ Αυτό επιχειρείται κατά κανόνα με στρατιωτικά μέσα και με σκοπό την εκμετάλλευση των υποταγμένων πληθυσμών, για την άντληση οικονομικών και πολιτικών πλεονεκτημάτων.⁶⁸ Η «Εποχή του Ιμπεριαλισμού» συνήθως αναφέρεται στην περίοδο του «Νέου Ιμπεριαλισμού» που άρχισε το 1860, όταν κυρίαρχα

⁶⁷ Abercrombie N., Hill S., Turner B. S. (1991). *Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Πατάκη. Σελ 170-171.

⁶⁸ Στο ίδιο.

ευρωπαϊκά κράτη ξεκίνησαν τον αποικισμό άλλων ηπείρων.⁶⁹ Όμως, αν και οι όροι «ιμπεριαλισμός» και «αποικιοκρατία» χρησιμοποιούνται συχνά ως ταυτόσημοι, ωστόσο δεν είναι. Καθώς η αποικιοκρατία, αναφέρεται στην εγκατάσταση κάποιας δύναμης σε μια ξένη περιοχή, όπου οι ντόπιοι διαχωρίζονται από τους ξένους πληθυσμούς με νομοθετικά μέσα.⁷⁰ Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως ειδική ή άμεση μορφή ιμπεριαλισμού.⁷¹ Με άλλα λόγια, «η «νεοαποικιοκρατία» αναφέρεται στην κατάσταση στην οποία, παρ' όλη την τυπική πολιτική ανεξαρτησία, οι πρώην αποικίες εξακολουθούν να είναι υποτελείς και εξαρτημένες από κάποιο μητροπολιτικό κέντρο».⁷²

Στην εποχή που εξελίσσεται η κυρίως πλοκή του κειμένου, δηλαδή από το 1959 έως το 1964, προεδρεύει στη Γαλλία ο Τσαρλς Ντε Γκώλ (1958-1969), σε μία εποχή έντονων πολιτικών αναβρασμών όπου ο Ψυχρός Πόλεμος⁷³ μεταξύ Η.Π.Α. και Ε.Σ.Σ.Δ. μαίνεται και ένας εμφύλιος πόλεμος αρχίζει να ξεσπά στην Αλγερία, με στόχο την ανεξαρτησία της. Σε μία τέτοια εποχή ζει ο ήρωας, ο οποίος βιώνει τα πολιτικά γεγονότα και ακούει γι' αυτά μέσω της αλληλεπίδρασης με το οικογενειακό αλλά και ευρύτερο περιβάλλον του. Όπως αναφέρει ο Μισέλ:

«Ο κόσμος άρχισε να χρησιμοποιεί λέξεις με άγνωστη σημασία για μένα: αποαποικιοποίηση, κατάρρευση της αυτοκρατορίας, πόλεμος της Αλγερίας, Κούβα, Κίνημα των Αδέσμευτων, Ψυχρός Πόλεμος.» σελ. 36

Συγκεκριμένα, η Γαλλία ήταν μία από τις μεγαλύτερες αποικιοκρατικές/ιμπεριαλιστικές αυτοκρατορίες της Δύσης, η οποία είχε ως

⁶⁹ Πηγή: <http://el.wikipedia.org/wiki/Ιμπεριαλισμός> (ανάκτηση 13/9/2012).

⁷⁰ Abercrombie N., Hill S., Turner B. S. (1991). *Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Πατάκη. Σελ 170-171.

⁷¹ Στο ίδιο.

⁷² Abercrombie N., Hill S., Turner B. S. (1991). *Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Πατάκη. Σελ 170-171.

⁷³ Ο Ψυχρός Πόλεμος (1947-1989) ήταν ένας γεωπολιτικός, ιδεολογικός και οικονομικός αγώνας μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ονομαζόταν «Ψυχρός Πόλεμος» γιατί δεν διεξήχθη ποτέ ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ. Ο "πόλεμος" έγινε με τη μορφή αγώνα επικράτησης σε διάφορους τομείς όπως τα συμβατικά και τα πυρηνικά όπλα, τα δίκτυα συμμαχιών, οικονομία και οικονομικούς αποκλεισμούς, προπαγάνδα, κατασκοπεία, πολέμους σε περιφερειακά κράτη, και τον ανταγωνισμό για την κατάκτηση του διαστήματος.

Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Ψυχρός_Πόλεμος (ανάκτηση 13/9/2012).

τμήμα της την Αλγερία ήδη από το 1830. Το 1954 όμως, οι Αλγερινοί άποικοι μέσω της απελευθερωτικής οργάνωσης FLN «Μέτωπο για την Εθνική Απελευθέρωση», προβάλλει το αίτημα της αποτίναξης του γαλλικού αποικιοκρατικού ζυγού και τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης Αλγερίας. Η γαλλική κυβέρνηση ωστόσο, άργησε να ανταποκριθεί μη παραδεχόμενη ότι η κατάσταση στην αποικία της είχε φτάσει εκτός ελέγχου. Η διαμάχη αυτή σε συνδυασμό με την δράση της εθνικιστικής ακροδεξιής οργάνωσης OAS(Οργάνωση Μυστικού Στρατού)⁷⁴, δυναμίτιζε συγχρόνως την πολιτική ζωή της μητρόπολης, η οποία θύμιζε εμφύλιο πόλεμο.

Έτσι ο γαλλικός λαός χωρίζεται σε δυο στρατόπεδα: στους υποστηρικτές για την ανεξαρτησία της αποικίας και σε αυτούς που επέμεναν η Αλγερία να παραμείνει μέρος της γαλλικής επικράτειας. Η οικογένεια του ήρωα φυσικά, έτσι όπως επιλέγει να την τοποθετήσει ο συγγραφέας, θα λέγαμε ότι αποτελεί μία μικρογραφία της τότε γαλλικής κοινωνίας, καθώς το κάθε μέλος παίρνει και μια διαφορετική στάση απέναντι στις ιμπεριαλιστικές κινήσεις του Ντε Γκώλ. Έτσι ο ήρωας βιώνει από πολύ κοντά το πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι της χώρας του, το οποίο βέβαια επηρεάζει αργότερα την πολιτική του συνείδηση. Το γεγονός ότι τα παιδιά συμμετέχουν στην πολιτική συζήτηση και ακούν για τα πολιτικά γεγονότα της εποχής, όπως για τον πόλεμο της Αλγερίας και τις ιμπεριαλιστικές κινήσεις του Ντε Γκώλ κλπ, δείχνει ότι ο συγγραφέας θέλει να δείξει για άλλη μια φορά ότι τα παιδιά βιώνουν τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες εξίσου όπως και οι ενήλικες. Τονίζοντας έτσι ότι τα παιδιά, δεν ανήκουν στο κοινωνικό περιθώριο, όπως υποστηρίζουν οι Κλασσικές θεωρίες κοινωνικοποίησης, αναμένοντας την ενηλικίωσή τους.

Εν συνεχεία στην Αλγερία, οι προσπάθειες του Ντε Γκώλ να καταστείλουν την επανάσταση, έφερε τ' αντίθετα αποτελέσματα προκαλώντας μεγαλύτερες εντάσεις ανάμεσα στους αντάρτες και στο Γαλλικό στρατό, οι οποίες εκφράστηκαν με τρομοκρατικές επιθέσεις σε δημόσια κτίρια, μαζικές εκκαθαρίσεις, κα. Στο κείμενο γίνεται αναφορά σε αυτές τις επιθέσεις, όταν η

⁷⁴ OAS: ήταν μία παράνομη εξτρεμιστική ακροδεξιά οργάνωση που αντιτασσόταν βιαίως στην προοπτική ανεξαρτησίας της Αλγερίας. (Από τις σημειώσεις της μεταφράστριας του βιβλίου: *Η Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*, σελ. 698).

μητέρα του Μισέλ θέλει να περάσουν τις γιορτές τους στο Αλγέρι, κοντά στον αδερφό της που ζούσε στην Αλγερία. Όμως η πολιτική κατάσταση εκεί, κρίνεται απαγορευτική για την παραμονή και την ασφάλειά τους, που όπως αναφέρει ο ήρωας εκτιμώμενος τα γεγονότα:

«Εκεί κάτω, έσκαγαν βόμβες κάθε μέρα και κανείς δεν ήξερε αν τις είχε τοποθετήσει το FLN ή ο OAS»σελ. 281.

Από την άλλη μεγάλα θύματα αυτών των επιθέσεων ήταν οι λεγόμενοι Πιερ Νουάρ⁷⁵, όπως ήταν οι θείοι του Μισέλ από την οικογένεια της μητέρας του. Για τους περισσότερους Πιερ Νουάρ, δεν τους σύμφερε η Αλγερία να γίνει ανεξάρτητη. Την ίδια θέση υποστήριζαν και οι συγγενείς του Μωρίς, οι Ντελωναί της Αλγερίας, οι οποίοι:

«Όσο και αν παραδέχονταν ότι οι «ιθαγενείς» βρίσκονταν σε αδιέξοδο, οι Ντελωναί διακατέχονταν από ένα αβυσαλλαίο μίσος για τους Γάλλους που πρόδιδαν την χώρα και τους συμπατριώτες τους, υποστηρίζοντας την επανάσταση.» σελ. 38

Έτσι ο Γάλλος Πρόεδρος Ντε Γκώλ παρά την αρχική του πρόθεση να διατηρήσει την Αλγερία ως γαλλική αποικία, επιβεβαίωσε τελικά την ανεξαρτητοποίηση της. Οι Πιερ Νουάρ συγγενείς του ήρωα, θύματα της αποικιοκρατίας, ένιωσαν πως εγκαταλείφθηκαν από τη Γαλλία, παρά τις ελπίδες που τους έδινε η κυβέρνηση Ντε Γκώλ. Όπως αναφορικά λέει ο Μωρίς για τον διωγμό τους:

«Κρατήσαμε την πίστη μας, μέχρι τέλους. Ελπίζαμε σε ένα θαύμα. Η Γαλλία μας εγκατέλειψε. Επικρατούσε γενικός πανικός. Ο σώζων εαυτόν σωθήτω. Παίζαμε ξύλο για να ανέβουμε στα καράβια. Δεν πήραμε τίποτα μαζί μας. Χάσαμε τα πάντα. Μας τα πήραν όλα, εξηγούσε συντετριμμένος ο Μωρίς.» σελ. 414

⁷⁵ Σύμφωνα με το Oxford English Dictionary, ο όρος πιε-νουάρ αναφέρεται σε άνθρωπο ευρωπαϊκής, κυρίως γαλλικής, καταγωγής που ζούσε στη γαλλική Αλγερία και που εκπατρίστηκε μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αλγερίας το 1962.(Βλέπε σχετικά: <http://el.wikipedia.org/wiki/Πιε-νουάρ>) (ανάκτηση 10/9/2012).

Επιπρόσθετα, πέρα από τη Γαλλία και τις ιμπεριαλιστικές της επιδιώξεις, στο κείμενο παρουσιάζονται μέσα από τις ζωές των ηρώων και άλλα γεγονότα, που συνέβησαν κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο(1939-1945). Όπως είναι γνωστό, οι μεγάλες δυνάμεις οι οποίες είχαν κατά βάση ιμπεριαλιστικά και οικονομικά κίνητρα, ήταν η Η.Π.Α, η Ε.Σ.Σ.Δ., η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, η Ολλανδία. Όπως αναφέρει ο Λένιν, στο έργο του *«Ιμπεριαλισμός, το Ανώτατο Στάδιο του Καπιταλισμού»⁷⁶* ο καπιταλισμός στις αρχές του εικοστού αιώνα πέρασε σε ένα νέο στάδιο τον «ιμπεριαλισμό», αποσκοπώντας στην εύρεση νέων αγορών και πόρων.

Ο Λεονίντ, πρόσφυγας από την Ε.Σ.Σ.Δ. και μέλος της Λέσχης ήταν σε πολλές από τις μάχες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τον οποίο βλέπουμε να περιγράφει τις ζοφερές και αιματηρές στιγμές που έζησε στον νεαρό Μισέλ. Χαρακτηριστικά ο Λεονίντ αναφέρει για τη μάχη του Στάλινγκραντ, όπου η σοβιετική αντίσταση νίκησε τα στρατεύματα του Χίτλερ:

« Ο Ζούκοφ πάνω στο λευκό άλογο του και ο Ροκόφσκι πάνω στο μαύρο άλογο του, με τα λάβαρα και τις σημαίες των ηττημένων στρατευμάτων του Ράιχ ριγμένα, όπως και όπως στα πόδια του νικητή που στεκόταν στο μαυσωλείο του Λένιν.» σελ. 330

Όπως βλέπουμε, το γεγονός ότι καταθέτουν τα διαπιστευτήρια της νίκης στο μαυσωλείο του Λένιν, μπορούμε να υποθέσουμε ότι η Ε.Σ.Σ.Δ. ήθελε να δείξει με αυτό τον τρόπο, ότι αντιστάθηκε ηρωικά και νίκησε την ναζιστική Γερμανία, η οποία θεωρούνταν υπόδειγμα του καπιταλιστικού συστήματος και της εξάπλωσης του κυρίως στην Ε.Σ.Σ.Δ. Επίσης, ο Λεονίντ σε αυτό τον πόλεμο πήρε το δεύτερο χρυσό αστέρι του Ήρωα της Σοβιετικής Ένωσης, από τον ίδιο τον Στάλιν.

Συμπερασματικά, ο συγγραφέας τοποθετεί τους ήρωες του να μιλάνε για τη ζωή τους και έμμεσα να σκιαγραφείται το πολιτικό πλαίσιο, θίγοντας τα ιμπεριαλιστικά κίνητρα των κρατών όπου διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν το σήμερα. Επίσης, συνθέτοντας τα κομμάτια της ιστορίας που παραπέμπουν στον

⁷⁶ Βλέπε: Καρτιέ Ρ. (1964). *Ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου*. Αθήνα: Πάπυρος.

ιμπεριαλισμό, ο συγγραφέας δίνει μία προέκταση στην πολιτική ιδεολογία και κυρίως στην θέληση των καπιταλιστικών κρατών να καταρρίψουν τον σοσιαλισμό και τα κομμουνιστικά κινήματα. Και στην Ε.Σ.Σ.Δ αλλά και στην Αλγερία, χώρες που στην προκειμένη περίπτωση αφορούν τους ήρωες της πλοκής, η αποικιοκρατία επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί όχι μόνο για τον εθνικό επεκτατισμό των μεγάλων δυνάμεων, που αυτό συνεπώς θα είχε και οικονομικά οφέλη, αλλά και για λόγους καπιταλιστικού επεκτατισμού.

Β' ΜΕΡΟΣ

«Γενιά X-net»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αρχικά η πλοκή της ιστορίας εκτυλίσσεται στο Σαν Φρανσίσκο των Η.Π.Α., με κύριο πρωταγωνιστή ένα αγόρι 17χρονών, τον Μάρκους Γιάλοου. Παρουσιάζεται πολύ καλός γνώστης της τεχνολογίας και αρκετά έξυπνος στο πώς να την χρησιμοποιεί. Ο ήρωας όμως, έπειτα από ένα τρομοκρατικό χτύπημα στην πόλη του Σαν Φρανσίσκο, συλλαμβάνεται μαζί με τους φίλους του, και φυλακίζονται στο Τρέζουρ Άιλαντ, έναν τόπο φυλακών έξω από το Σαν Φρανσίσκο. Εκεί τους βασανίζουν μέχρι να ομολογήσουν ό,τι ξέρουν για την τρομοκρατική επίθεση, καθώς θεωρούνται ύποπτοι. Αυτό εντείνεται όταν ο Μάρκους δεν δίνει τα προσωπικά του ηλεκτρονικά στοιχεία στην ανακρίτρια Κάρυ Τζόνστοουν, καθώς ο ίδιος θεωρεί ότι καταπατούνται κατ' αυτόν τον τρόπο τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Αλλά ενδίδει φοβούμενος τις επιπτώσεις και τους αφήνουν τελικά ελεύθερους, αλλά υπό επιτήρηση, εκτός όμως από τον Ντάρρυλ. Όταν όμως επιστρέφει στην πόλη, παρατηρεί μια ραγδαία αύξηση συστημάτων ελέγχου, σε όλους τους δημόσιους αλλά και ιδιωτικούς χώρους. Και όλα αυτά στο όνομα μιας δήθεν «ασφάλειας» των πολιτών κατά της τρομοκρατίας. Έτσι μέσα από τη χρήση του διαδικτύου, ο Μάρκους καταστρώνει σχέδια δράσης εναντίον του Κράτους, μαζί με τους φίλους του, Βαν, Ζόλου, Άντζυ, και συγκεκριμένα εναντίον του υπουργείου εθνικής ασφάλειας, δημιουργώντας αόρατα δίκτυα και ένα blog μέσω του λογισμικού X-net, το οποίο αποκαλεί «Ανοιχτή Εξέγερση». Με αυτό το blog επιδιώκουν να έρθουν σε επαφή με πολλούς άλλους νέους και έτσι να φανερώσουν στον κόσμο, την ασύστολη χρήση των συστημάτων ελέγχου που επιβάλλει το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφαλείας και που παραβιάζουν τα συνταγματικά τους δικαιώματα. Τελικά, καταφέρνει ο ήρωας Μάρκους, με τη βοήθεια κυρίως των φίλων του αλλά και των γονιών του, να αφυπνίσουν τους πολίτες, για τον απάνθρωπο έλεγχο που υφίστανται χωρίς να το ξέρουν, ξεσκεπάζοντας έτσι τις παράνομες ενέργειες του Υπουργείου.

B1) ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στον άξονα αντικειμένων, όπως αναφερθήκαμε και στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας, περιγράφονται όλα εκείνα τα στοιχεία του λογοτεχνικού κειμένου που υπάρχουν και στην πραγματικότητα, έξω δηλαδή από την μυθοπλαστική αφήγηση. Τα συγκεκριμένα πραγματολογικά δεδομένα, μπορούν να μας καταστήσουν φανερή την επιλεκτική σχέση της αφήγησης με την υλική, κοινωνικό-πολιτισμική πραγματικότητα, και να προσδιορίσουν το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία. Κατά αυτόν τον τρόπο προσδίδεται αληθοφάνεια στο περιεχόμενο του βιβλίου και είναι πιο εύκολη η ταύτιση και εμπλοκή των αναγνωστών, σε αυτά που συμβαίνουν.

i. Αναφορικός Χρόνος

Ο χρόνος της πλοκής, δεν αναφέρεται ρητά, αλλά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ιστορία εκτυλίσσεται στον 21^ο αιώνα καθώς υπάρχουν πολλά αναπτυγμένα τεχνολογικά μέσα, τα οποία χρησιμοποιούνται ελεύθερα από τους απλούς πολίτες, όπως κινητά με λειτουργίες ανίχνευσης σήματος GPS. Ο Μάρκος αναφορικά με αυτό το σημείο αναφέρει:

«Έπιασα το ασύρματο σήμα με το κινητό μου περίπου 3 τετράγωνα.» σελ. 37.

Επίσης, από την ημερομηνία γέννησης του διευθυντή Μπένσον, του λυκείου που πήγαινε ο Μάρκος, δηλαδή «15 Αυγούστου 1962», σελ. 11, καταλαβαίνουμε ότι σίγουρα για να είναι διευθυντής θα είναι μεγάλος, δηλαδή πάνω από 40 χρονών, γεγονός που τοποθετεί την ιστορία μας στον 21^ο αιώνα. Τέλος, άλλο ένα στοιχείο είναι η αναφορά στον πόλεμο του Ιράκ, γεγονός που έχει σημαδέψει τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, όπου ο Μάρκος αναφέρει ότι βοηθάει την καθηγήτριά του να επικοινωνήσει με τον αδερφό της στο Ιράκ. Συγκεκριμένα ο ήρωας αναφέρει:

«..., ειδικά από τη στιγμή που τη βοηθάω με το ηλεκτρονικό της ταχυδρομείο για να επικοινωνεί με τον αδερφό της που βρίσκεται στην στρατιωτική βάση στο Ιράκ.» σελ.10.

ii. Αναφορικός Χώρος

Στη Γενιά X-net ο αναφορικός χώρος της ιστορίας, είναι η επαρχία Μίσιον, στο Σαν Φραντσίσκο των Η.Π.Α. αλλά και οι φυλακές που κρατούνταν ο ήρωας και οι φίλοι του, οι οποίες βρίσκονται στο Τρέζουρ Άιλαντ ή αλλιώς στο Γκουαντάναμο, απέναντι από το Σαν Φραντσίσκο.

«Φυσικά και το μέρος κράτησής μου ήταν το Τρέζουρ-Άιλαντ. Ποιο άλλο μέρος ήταν μόνο δέκα λεπτά απόσταση με καράβι από το Σαν Φραντσίσκο;» σελ. 315

iii. Πολιτισμικά Γεγονότα

Εν συνεχεία στα κοινωνικό-πολιτισμικά στοιχεία του κειμένου μπορούμε να διακρίνουμε έναν μεσοαστικό τρόπο ζωής των παιδιών και των ενηλίκων της ιστορίας, ο οποίος μπορεί να φανεί αρχικά από τις καταναλωτικές τους συνήθειες. Για παράδειγμα το ότι παραγγέλνουν πολύ συχνά έτοιμο φαγητό όπως πίτσες, ινδικά φαγητά κτλ, είναι μία συνήθεια ενός μεσοαστού πολίτη. Μάλιστα ο ήρωας της ιστορίας, ο Μάρκους, όπως αναφέρει και στο κείμενο, χαίρεται που ζει στο Σαν Φραντσίσκο διότι είναι ο παράδεισος των delivery: «Ευτυχώς που το Σαν Φραντσίσκο είναι ο παράδεισος του delivery.» σελ 94.

Επιπρόσθετα ένα άλλο στοιχείο είναι η γενική εικόνα και αρχιτεκτονική των σπιτιών που υπάρχουν στο γειτονικό περιβάλλον του ήρωα, τα οποία σαφώς ταιριάζουν σε έναν μεσοαστικό τρόπο ζωής. Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή που δίνει ο Μάρκους για την γειτονιά του...

«Όλοι οι δρόμοι κατοικούνταν και βλέπεις παλιά Βικτωριανά σπίτια που τα αποκαλούν «μακιγιαρισμένες κυρίες» λόγω των περίτεχνων σχεδίων με τα οποία είναι βαμμένα, και επιπλέον όλα έχουν μπροστινούς κήπους και καλό-κουρεμένο γκαζόν.» σελ. 90

Δύο ακόμη στοιχεία είναι η ύπαρξη Ηλεκτρονικού Υπολογιστή στα σπίτια αλλά και η κατοχή αυτοκινήτων από τους γονείς, τα οποία δείχνουν μία οικονομική δυνατότητα που αντανακλά εν μέρει τον μεσοαστικό τρόπο ζωής των ηρώων.

Στα πολιτισμικά στοιχεία αυτού του μυθοπλαστικού λόγου, μπορεί να συμπεριληφθεί επίσης ότι υπάρχει ο θεσμός του υποχρεωτικού σχολείου όπως ορίζεται στις δυτικές κοινωνίες, καθώς παρατηρούμε τον Μάρκους και τους υπόλοιπους συνομήλικους φίλους του να φοιτούν στο Λύκειο, το οποίο είναι υποχρεωτικό σύμφωνα με την Αμερικανική νομοθεσία, μέχρι το 18 έτος της ηλικίας. Επίσης ενδιαφέροντα πολιτισμικά στοιχεία αποτελούν τα μαθήματα που διδάσκονται στο Λύκειο του ήρωα, όπως μαθήματα για την Δημοκρατία και τα Αστικά Δικαιώματα.

Τέλος, η κυρίαρχη θέση που κατέχει η τεχνολογία στην προσωπική και στην δημόσια σφαίρα των ηρώων της ιστορίας, αλλά και των υπόλοιπων πολιτών, αντανακλά την κουλτούρα της σύγχρονης ψηφιακής εποχής. Συγκεκριμένα η τεχνολογία αποτελεί όχι μόνο το μέσο με το οποίο οι νέοι επικοινωνούν, διασκεδάζουν και αντιστέκονται στον παράλογο κόσμο των ενηλίκων, αλλά χρησιμοποιείται και από το Κράτος ως μέσω επιτήρησης και ελέγχου για την υποτιθέμενη ασφάλεια των πολιτών. Όπως για παράδειγμα, με τις κάμερες που έχουν βάλει στους δρόμους, τους ηλεκτρονικούς ελέγχους που υφίστανται οι πολίτες, κλπ. Επίσης συστήματα ελέγχου υπάρχουν και στον χώρο του σχολείου, (όπως αισθητήρες ανίχνευσης βηματισμού και ειδικές κάμερες), τα οποία ελέγχουν και επιτηρούν τους μαθητές. Για παράδειγμα ο Μάρκους που έχει καταφέρει επιτυχώς να αντισταθεί σε αυτά, αναφέρει στη σελίδα 10, ότι:

«Ο μεγάλος με κατσαδιάζει διαρκώς, απλά και μόνο επειδή σπάω τα τείχη προστασίας των ηλεκτρονικών συστημάτων του σχολείου για πλάκα, ξεγελάω το λογισμικό που μας ταυτοποιεί και μας αναγνωρίζει από τον τρόπο του βαδίσματος.»

Όμως για τους ενήλικους του σχολείου, όπως για τον διευθυντή κύριο Μπένσον, η παραβίαση αυτών των συστημάτων δεν θεωρείται κάτι απλό, αλλά

μία εγκληματική πράξη. Που όπως αναφέρει και ο ίδιος, ξεκαθαρίζοντας την άποψη του στον Μάρκουσ:

«Το πρόβλημα, κύριε Γιάλοου είναι ότι έχετε εμπλακεί σε εγκληματική συννομωσία υπονόμησης του σχολικού συστήματος ασφαλείας και έχετε προμηθεύσει τους συμμαθητές σας με παράνομα εργαλεία, που παρακάμπτουν την ηλεκτρονική μας ασφάλεια.» σελ. 13

iv. Ιστορικά Στοιχεία

Στα ιστορικά στοιχεία της “Γενιάς X-Net”, τα οποία με τη σειρά τους προσδίδουν αληθοφάνεια στα όσα περιγράφονται και τοποθετούν τον αναγνώστη σε ένα χρονικό πλαίσιο, συμπεριλαμβάνεται η αναφορά του ήρωα στον πόλεμο του Ιράκ και συγκεκριμένα στη σελίδα 10 ο ήρωας λέει:

«...Ειδικά από τη στιγμή που τη βοηθάω με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της για να επικοινωνεί με τον αδερφό της που βρίσκεται στην στρατιωτική βάση στο Ιράκ.»

Επίσης ιστορικό στοιχείο αποτελεί και η πλέον δολοφονία του προέδρου των Η.Π.Α Τζον Κένεντυ, στοιχείο το οποίο συνάγεται από την εικόνα που ο ήρωας περιγράφει κάποιους ροκάδες να φοράνε μπλουζάκια με το λογότυπο “Dead Kennedys”, (γνωστού ροκ συγκροτήματος). Συγκεκριμένα στη σελίδα 90 ο ήρωας περιγράφει:

«Επίσης trendy και μελαγχολικά emo, σπουδαστές της Σχολής Καλών Τεχνών, έως και κάποιους γερασμένους πανκ ροκάδες της παλιάς σχολής που ξεχειλίζουν κάτω από τα “Dead Kennedys” μπλουζάκια τους.»

v. Γεωγραφικά στοιχεία

- ▶ Η Golden Gate: η οποία συνιστά μία γέφυρα ‘σύμβολο’ της Καλιφόρνια.
- ▶ Η Bay Bridge: η οποία ενώνει το Σαν Φρανσίσκο και είναι η γέφυρα που ανατινάχτηκε στη πλοκή της ιστορίας.

- ▶ Γίνεται αναφορά στο «Τρέζουρ Άιλαντ», το οποίο είναι τόπος φυλακών απέναντι από τον Σαν Φρανσίσκο.
- ▶ Όπως επίσης και σε διάφορους λόφους και περιοχές, δρόμους και συνοικίες του Σαν Φρανσίσκο, όπως οι λόφοι Goat Hills & Portrait, Chinatown, Market Street κ.τ.λ.

vi. Άλλα στοιχεία

Οι ήρωες διαβάζουν εφημερίδες, όπως οι Σαν Φρανσίσκο Κρόνικλ (Chronicle) και Γκάρντιαν (Guardian). Επίσης υπάρχουν στο εμπόριο και στο διαδίκτυο λογισμικά, όπως τα Paranoid, Linux, X-BOX, Universal, αλλά και τα ARG παιχνίδια. Τέλος γίνεται λόγος και για το κίνημα των Γίπης και Χίπις.

B2) ΑΞΟΝΑΣ ΕΚΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Σε αυτό το μέρος της εργασίας, θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση με βάση τον άξονα τρόπων εκφοράς του λόγου, ο οποίος εμπεριέχει αφενός τις εξωτερικές συνθήκες εκφοράς υλικές συνθήκες παραγωγής του βιβλίου, όπως κάποια στοιχεία για τον συγγραφέα, τί απήχηση είχε το βιβλίο στο ευρύ κοινό και αφετέρου τις εσωτερικές συνθήκες, όπως τον τρόπο αφήγησης του κειμένου, τη γλώσσα που χρησιμοποιείται και την περιγραφή των ηρώων.

α) Εξωτερικές συνθήκες εκφοράς:

Η «Γενιά X-net» κυκλοφόρησε στην ελληνική γλώσσα τον Σεπτέμβριο του 2009 από τις εκδόσεις «Πατάκη», ενώ ένα χρόνο πριν, το 2008, έκανε την πρώτη του εμφάνιση στην Αμερική από τις εκδόσεις «Ton Doherty Associates» με το όνομα «Little Brother». Το βιβλίο αυτό το έγραψε ένας άνθρωπος που συνεχίζει να επηρεάζει πολύ κόσμο μέχρι και σήμερα με τα έργα του. Ο συγγραφέας του βιβλίου είναι ο Κόρυ Ντοκτορόου, γεννημένος στο Τορόντο του Καναδά. Είναι αρχισυντάκτης του blog Boing Boing και έχει διατελέσει διευθυντής του Electronic Frontier Foundation. Διατηρεί μόνιμες στήλες στα περιοδικά Make, Information Week, Guardian online και Locus και είναι συχνά ομιλητής για τα πνευματικά δικαιώματα.

Έχει κερδίσει τρεις φορές το βραβείο Locus, μια φορά το βραβείο Campbell και έχει προταθεί για τα βραβεία Hugo και Nebula. Βρίσκεται στη λίστα του περιοδικού Forbes ανάμεσα στους είκοσι πέντε ανθρώπους του διαδικτύου με τη μεγαλύτερη επιρροή, ενώ το World Economic Forum τον συμπεριέλαβε στους Νέους Παγκόσμιους Ηγέτες.

Το πρώτο του μυθιστόρημα δημοσιεύτηκε το 2003, και ήταν το πρώτο που κυκλοφόρησε έντυπα και ταυτόχρονα και σε ηλεκτρονική μορφή με μια ειδική άδεια (Creative Common licenses) που επέτρεπε στους αναγνώστες του να το διαβάζουν ή/και να το διακινούν χωρίς να πληρώνουν δικαιώματα, αρκεί να μην το χρησιμοποιούν για κέρδος. Από τότε έχει εκδώσει μια συλλογή διηγημάτων και ένα μυθιστόρημα. Το βιβλίο «Γενιά X-net» υπάρχει στην

αγγλική γλώσσα, ολόκληρο δωρεάν, ως «*Little Brother*», που είναι και ο τίτλος του, στη διεύθυνση <http://craphound.com/>.

Συνοπτικά η εργογραφία του είναι η εξής :

- * (2000) *The Complete Idiot's Guide to Publishing Science Fiction*
- * (2003) *Down and Out in the Magic Kingdom*
- * (2003) *Truncat 2003*
- * (2008) *Little Brother*

Στα ελληνικά κυκλοφορούν : (2009) *Γενιά X-net*, εκδόσεις Πατάκη.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι ο συγγραφέας επηρεάστηκε και έγραψε τη «*Γενιά X-net*» με αφορμή την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, μεταφέροντας στο κείμενό του όλο το κλίμα του φόβου που δημιούργησε η τότε κυβέρνηση Μπους στους αμερικανούς πολίτες, στο όνομα της δήθεν καταπολέμησης των τρομοκρατών. Όπως εξηγεί και ο ίδιος ο Κόρυ Ντοκτορόου σε μία συνέντευξή του:

«Αν πιστεύεις ότι υπάρχει πρόβλημα εθνικής ασφάλειας στις ΗΠΑ, ότι ο υπόλοιπος κόσμος είναι γεμάτος κινδύνους και πρέπει να σκοτώνεις άμαχο πληθυσμό σε ξένες χώρες, τότε δεν είναι και τόσο σημαντικό να αποκτήσεις συνείδηση του τι συμβαίνει γύρω σου».

Επομένως συμπεραίνουμε ότι είναι ένα πολύ σημαντικό βιβλίο, του οποίου εμπνευστής είναι ένας συγγραφέας διεθνούς φήμης και κύρους. Χαρακτηριστικές είναι οι κριτικές που αποκόμισε:

«Το "Γενιά X-net" είναι ένα εξαιρετικό μυθιστόρημα με τολμηρή επιχειρηματολογία: Η γενιά του χάκινγκ και των παιχνιδιών μπορεί να αποδειχθεί η μεγαλύτερη ελπίδα της χώρας μας για το μέλλον». (Jane McGonical, σχεδιαστής του παιχνιδιού εναλλακτικής-πραγματικότητας "*I Love Bees*").

«Ένα μυθιστόρημα που θα σας κρατήσει σε μεγάλη αγωνία, μια οξύτατη κριτική στα αστικά δικαιώματα στην εποχή του διαδικτύου. Το "Γενιά X-net" είναι ένα θαυμάσιο ανάγνωσμα και διεκδικεί ισάξια μια θέση ανάμεσα στα κλασσικά

μυθιστορήματα επιστημονικής φαντασίας σαν το 1984 και το Φαρενάιτ 451»The New York Times, Σεπτέμβριος 2008.

β) Εσωτερικές συνθήκες εκφοράς:

ι. Η Περιγραφή των ηρώων

Πρωταγωνιστές

Μάρκος Γιάλοου

Ο ήρωας του κειμένου είναι ο Μάρκος, ο οποίος αν και 17 χρονών εμφανίζεται πολύ ώριμος και αποφασισμένος να ταχθεί ενάντια στην παράνομη και υπερβολική χρήση των ηλεκτρονικών συστημάτων ασφαλείας και ελέγχου του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας που εφαρμόζει κατά κόρον στους πολίτες του Σαν Φρανσίσκο μετά από την έκρηξη της γέφυρας Μπέι. Το μόνο στοιχείο που μας δίνεται από την εξωτερική του εμφάνιση είναι το ύψος του 1.77. Όμως το κυρίαρχο προσόν του Μάρκος είναι η ευφυΐα και οι γνώσεις του πάνω στους υπολογιστές και το διαδίκτυο, γεγονός που φανερώνεται σε όλο το κείμενο. Φαίνεται επίσης να είναι υπέρμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να υποστηρίζει την ενεργητική δράση των ατόμων σε ότι τους θίγει και καθορίζει την ζωή τους, όπως υποστηρίζει ο ίδιος:

«Χρησιμοποιώ το X-net , επειδή το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας έχει μετατρέψει την πόλη σε αστυνομικό τμήμα στο οποίο είμαστε όλοι ύποπτοι τρομοκράτες.» σελ 293

Επιπρόσθετα τον παρατηρούμε να δημιουργεί ένα δικό του χώρο κυριαρχίας(το X-net) και να ασκεί επιρροή με αυτό, ξεσηκώνοντας τους νέους υποστηρικτές του. Όμως αν και παρουσιάζεται αποφασιστικός και δυναμικός, βλέπουμε στιγμές που φοβάται και κλαίει όπως στη σελ 197

«Έχω αρχίσει να φοβάμαι και δεν έχω σταματήσει ούτε λεπτό από την ώρα των βομβαρδισμών.»

Εν συνεχεία, αγαπάει και μισεί παραμένοντας σταθερός στα πιστεύω και στον αγώνα που κάνει ενάντια στον παράλογο κόσμο των ενηλίκων.

Επιπρόσθετα, βλέπουμε σε όλο το κείμενο να τον χαρακτηρίζουν κοινωνικο-πολιτικές ευαισθησίες, καθώς μάχεται όχι μόνο για την προσωπική του θέση αλλά για την ζωή και των υπόλοιπων συμπολιτών του. Τέλος φαίνεται ανεξαρτητοποιημένος από τους γονείς του και να μη χρειάζεται την καθοδήγηση ή τη βοήθεια τους. Γενικά θα λέγαμε ότι ανταπεξέρχεται μόνος του στις δυσκολίες και κρατάει την ιδιωτικότητά του μακριά από τους ενηλίκους, το οποίο εξηγεί με τη σειρά του το γεγονός ότι οι γονείς έμαθαν στο τέλος, τί του συνέβη πραγματικά.

Βανέσα

Η Βανέσα είναι συνομήλικη με τον Μάρκους και πολύ καλή του φίλη, μιας και γνωρίζονται χρόνια. Η Βαν κατάγεται από την Κορέα και είναι πιο κοντή από τον Μάρκους. Είναι και η ίδια αρκετά καλή γνώστης της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και διαδικτύου, ενώ φαίνεται σε πολλά σημεία, πολύ μαχητική και να κερδίζει ότι πραγματικά θέλει. Όπως αναφέρει ο Μισέλ, καθώς περιγράφει τον χαρακτήρα της:

«Μετά από μένα, ήταν σαφώς ήταν σαφώς η πιο σκληροπυρηνική παίχτρια της ομάδας μας. Έπαιρνε τη νίκη πολύ πολύ σοβαρά.» Σελ 36

Επίσης είναι έξυπνη και λογική, ενώ συνήθως δεν ρισκάρει να κάνει πράγματα που ξεπερνούν τις δυνατότητες της. Αυτό φαίνεται στο σημείο όπου παραιτείται της προσπάθειας και αποθαρρύνει τον Μάρκους να συνεχίσει τον αγώνα κατά του «Κράτους». Έτσι αν και σε ένα μεγάλο τμήμα του βιβλίου η παρουσία της δεν είναι αισθητή, στο τέλος ξαναεμφανίζεται και εκδηλώνει αναπάντεχα τον έρωτα της για τον Μάρκους.

Ο Ντάρρυλ Γκλόβερ

Είναι ο κολλητός του Μάρκους, τον οποίο γνωρίζει από τότε που πήγαιναν μαζί στο νηπιαγωγείο. Ο Ντάρρυλ είναι λιγάκι παχουλός αλλά φροντίζει να κρύβει πετυχημένα τα παραπάνω του κιλά, με το στυλ ντυσίματος που υιοθετεί το οποίο είναι παρόμοιο με των παικτών του μπάσκετ. Όπως τον περιγράφει ο Μάρκους έχει ροζ δέρμα και είναι ο πιο ψήλος της παρέας. Επίσης έχει και ο ίδιος πολύ καλές τεχνολογικές γνώσεις και είναι έξυπνος. Όμως σε ένα

πολύ μεγάλο μέρος του κειμένου ο Ντάρρυλ μένει εκτός δράσης, διότι είναι φυλακισμένος στο «Τρέζουρ Άιλαντ». Από την άλλη όμως εξαιτίας ακριβώς αυτής της μυστηριώδους εξαφάνισής του, ωθεί τον Μάρκου να ξεκινήσει τον πόλεμο εναντίον του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας των Η.Π.Α, για να τον ελευθερώσει και να αποκαλύψει τελικώς την άδικη και αντισυνταγματική φυλάκισή του. Τέλος, ο Ντάρρυλ παρουσιάζεται σφόδρα ερωτευμένος με την Βαν, η οποία όμως δεν το έχει καταλάβει. Στο τέλος αποφυλακίζεται από το «Τρέζουρ Άιλαντ», λύνοντας το μυστήριο που κάλυπτε τα ίχνη του, έπειτα από την μυστηριώδη εξαφάνισή που ξεκίνησε από την αρχή.

Ζόλου Τόρρεζ

Ο Ζόλου είναι ο τέταρτος της παρέας και φίλος του ήρωα Μάρκου. Το πλήρες όνομά του είναι Χοσέ-Λουίς Τόρρεζ. Είναι μάλλον Μεξικανός, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από το όνομά του αλλά και από τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά, καθώς είναι μελαμψός σε αντίθεση με τον αμερικανό φίλο του, Μάρκου. Όπως λέει ο ίδιος ο Ζόλου στον ήρωα:

«Δε μου αρέσει που το λέω αλλά εσύ είσαι λευκός και εγώ δεν είμαι.» σελ 199.

Επιπρόσθετα είναι πολύ καλός και αυτός με την τεχνολογία, ενώ ειδικεύεται πάνω σε θέματα προγραμματισμού των υπολογιστών. Αναφορικά με την δράση του στη πλοκή η βοήθειά του στον αγώνα του Μάρκου ήταν άκρως απαραίτητη και καθοριστική, κυρίως στο πρώτο μέρος του αγώνα του Μάρκου εναντίον του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας. Καθώς ο Ζόλου ήταν αυτός που μεσολάβησε για να προγραμματιστεί ένας υπολογιστής, που θα τον χρησιμοποιούσαν για να φτιάξουν τους κωδικούς για το X-net. Όμως βλέπουμε αργότερα τον Ζόλου, να αποσύρετε από το πλευρό του Μάρκου, αιτιολογώντας την απόφασή του όπως και η Βαν, ότι δηλαδή: Η νίκη απέναντι στη κυβέρνηση είναι εκ προοιμίου αμφίβολη και δεύτερον ότι λόγω του χρώματός του καθίσταται εύκολος στόχος για τους αστυνομικούς να τον θεωρήσουν ύποπτο. Γεγονός που τον βάζει σε μεγαλύτερο κίνδυνο, και επιχειρηματολογεί δίνοντας ένα αληθινό παράδειγμα διάκρισης λόγω του χρώματός του:

«Όταν οι αστυνομικοί σταματούσαν κάποιον στον δρόμο και ζητούσαν να δουν ταυτότητα, τις περισσότερες φορές αυτός ο κάποιος δεν ήταν λευκός.» σελ 199

Άντζυ Καρβέλλυ

Η Άντζυ είναι το κορίτσι του Μάρκου, με τον οποίο γνωρίστηκαν όταν συγκεντρώθηκαν να ανταλλάξουν κωδικούς για το X-net, στα Λουτρά Σύτρο. Παρουσιάζεται ως ένα κορίτσι(μάλλον συνομήλικη με τον Μάρκου) με σταρένια επιδερμίδα και μαύρα μαλλιά. Φοράει μαύρα μεγάλα αντρικά γυαλιά, ενώ αν και δεν θεωρείται αρκετά ελκυστική, κατάφερε να κερδίσει τον Μάρκου με την εξυπνάδα της και τον αυθορμητισμό της. Επίσης είναι σταθερή στα πιστεύω της, γεγονός που ταιριάζει απόλυτα με τον χαρακτήρα του Μάρκου. Γνωρίζει και αυτή πολύ καλά το πώς δουλεύουν οι υπολογιστές και τα συστήματά του, ενώ στηρίζει τον ήρωα και τον βοηθά να επιλύει αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν κάθε φορά. Για παράδειγμα, όταν ο ήρωας δεν ήξερε πώς να δώσει συνέντευξη στους δημοσιογράφους χωρίς να τον δουν, η Άντζυ τον βγάζει από το αδιέξοδο προτείνοντάς του:

«Δώσε τη συνέντευξη μέσω αυτού του διαδικτυακού παιχνιδιού με τους πειρατές...» σελ. 286.

Γενικά θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι είναι το πιο έμπιστο πρόσωπο του ήρωα σε όλο το κείμενο.

Κάρι Τζόνστοουν

Είναι η ανακρίτρια των φυλακών, που περιγράφεται πολλές φορές από τον Μάρκου ως «η γυναίκα με το κοντό κούρεμα». Είναι διορισμένη από την Κυβέρνηση των Η.Π.Α. και συγκεκριμένα ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας. Ανακρίνει τους ήρωες της ιστορίας, με ιδιαίτερη έμφαση στον Μάρκου. Πάνω σε αυτό, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αυτή είναι που κινεί τα νήματα μέσα στις φυλακές και διατάζει τους υπόλοιπους, κρίνοντας έτσι την τύχη του ήρωα και των φίλων του. Επίσης είναι αρκετά αδίστακτη και δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την άθλια κατάσταση και εικόνα του Μάρκου στη φυλακή. Αντίθετα απειλεί και φοβερίζει τον ήρωα, κάνοντας του ψυχολογικό πόλεμο μέχρι να της αποκαλύψει αυτά που θέλει. Συγκεκριμένα τον φοβερίζει και τον απειλεί λέγοντάς του:

«Γιατί υπάρχουν μαύρες τρύπες μέσα στις οποίες μπορεί να εξαφανιστούν οι εχθροί, τρύπες μέσα στις οποίες απλά εξαφανίζεσαι. Για πάντα.» σελ 59.

Και

«Σε ακινητοποιούμε με λουριά, όπως έχουμε κάνει τώρα και ρίχνουμε νερό στο κεφάλι σου, το οποίο περνάει στη μύτη σου και στο στόμα σου. Δε μπορείς να καταστείλεις το συναίσθημα του πνιγμού.» σελ 429

Ζέμπ

Ο Ζέμπ παρουσιάζεται ως ένας άνθρωπος που είναι άστεγος, ατημέλητος, με μακριά μαλλιά και αραιή εφηβική γενειάδα. Ήταν φυλακισμένος και αυτός στο «Τρέζουρ Άιλαντ», ο οποίος είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τον Ντάρρυλ μέσα στη φυλακή και εν τέλει να μεταφέρει το γράμμα στον Μάρκουσ, με την είδηση ότι ο φίλος του είναι ζωντανός. Είναι καλόψυχος και συμβουλευτικός. Επίσης συμπεραίνουμε ότι ο Ζέμπ είναι ένας χαρακτήρας στην ιστορία, που οδηγεί σε αλλαγές και βοηθά στη συνέχεια της πλοκής των γεγονότων. Καθώς όχι μόνο δίνει στον Μάρκουσ το γράμμα που τον πληροφορεί για την ύπαρξη του Ντάρρυλ, αλλά και ότι το γράμμα αυτό, είναι η αφορμή να μιλήσει στους γονείς του, οι οποίοι κινητοποιούν το υπόλοιπο μέρος της ιστορίας.

Μπάρμπαρα Στράτφορντ

Είναι η δημοσιογράφος της εφημερίδας Γκάρντιαν, που μεσολαβεί για να φέρει στο φώς τα γεγονότα που συνέβησαν στους ήρωες μας στο «Τρέζουρ Άιλαντ». Είναι αρκετά φιλική, συμπαθητική, εχέμυθη και άξια εμπιστοσύνης. Περιγράφεται να είναι μια ψιλόλιγνη γυναίκα, με διαπεραστικά μάτια και ρυτίδες γέλιου. Δημιουργεί μια αίσθηση ασφάλειας στους ήρωες και στη διαχείριση της υπόθεσης, όπως επίσης και στους αναγνώστες. Είναι “επαγγελματίας” στο επάγγελμά της, και γεννά ελπίδες σωτηρίας για τον ήρωα και την παρέα του.

Μάσα

Η Μάσα είναι το κορίτσι που φυγαδεύει τον Μάρκουσ, έτσι ώστε να μην τον πιάσουν οι αστυνομικοί. Παρ’ όλα αυτά το σχέδιο της δεν πετυχαίνει. Παρουσιάζεται γενικά αρκετά αυταρχική και επιτακτική, ενώ μιλάει άσχημα και υπεροπτικά στον Μάρκουσ. Όπως στη σελίδα 392

«Προς το μεταφορικό μας μέσο» είπε. «Σκάσε κι άσε με να συγκεντρωθώ.»

Οι γονείς

Ντριού Γιάλοου

Είναι ο μπαμπάς του Μάρκου. Η κύρια δουλειά του είναι σύμβουλος επιχειρήσεων. Παρουσιάζεται στο μεγαλύτερο κομμάτι της ιστορίας να υπερασπίζεται και να είναι με το μέρος της αστυνομίας, απόλυτα πεπεισμένος ότι κάνει σωστά τη δουλειά της, προστατεύοντας τους πολίτες από κακοποιούς και τρομοκράτες. Όπως περιγράφει ο Μάρκος για την τακτική του πατέρα του:

«Τον είχε τρελάνει σε τέτοιο βαθμό, που έκανε οτιδήποτε ζήτηγε το υπουργείο. Στεκόταν στην ουρά σαν πρόβατο και τους άφηνε να τον ελέγχουν, να τον καθοδηγούν.» σελ 315

Είναι αυστηρός γονιός αλλά συζητά με τον Μάρκος τις απόψεις του, όπως βλέπουμε στο παρακάτω απόσπασμα: «Άκου γιέ μου, θα πρέπει να συμβιβαστείς με την ιδέα ότι ζούμε σε διαφορετικό κόσμο τώρα πια.» σελ. 270 Αργότερα όμως, τάσσεται εναντίον της αστυνομίας και του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας, ενισχύοντας και αυτός τον αγώνα του Μάρκου.

Λίλιαν Γιάλοου

Είναι η μητέρα του Μάρκου, η οποία είναι ιδιαίτερα προστατευτική και συμπονετική απέναντι στον υιό της. Έχει μεγαλώσει στη Μεγάλη Βρετανία, ενώ ασχολείται τις περισσότερες ώρες της ημέρας με τα οικιακά. Δουλεύει εξ' αποστάσεως στο σπίτι της για το Βρετανικό Προξενείο του Σαν Φρανσίσκο, βοηθώντας βρετανούς τουρίστες που επισκέπτονται την πόλη. Πολλές φορές φαίνεται να παίζει τον ρόλο «διαιτητή» ανάμεσα στον άντρα της και στον Μάρκος, όπως φαίνεται και παρακάτω και τον δικαιολογεί:

«Το ξέρεις ότι ο συγκεκριμένος διευθυντής έχει πρόβλημα με τον Μάρκος, εδώ και χρόνια» είπε η μαμά.» σελ 269

Δευτερεύοντα πρόσωπα

Ρόν Γκλόβερ

Ο Ρόν Γκλόβερ είναι ο πατέρας του Ντάρρυλ, ο οποίος και έχει χωρίσει με τη μητέρα του. Το επάγγελμα του ήταν στρατιωτικός ενώ τώρα είναι απόστρατος. Παρ' όλα αυτά η στρατιωτική του νοοτροπία και πειθαρχία είχαν γίνει κομμάτι του εαυτού του, τα οποία και εφαρμόζε ως μορφές διαπαιδαγώγησης στον Ντάρρυλ. Όμως μετά την εξαφάνιση του υιού του, ο Ρον έπεσε σε κατάθλιψη πιστεύοντας ότι ο Ντάρρυλ τελικά σκοτώθηκε ή χάθηκε στα συντρίμια της τρομοκρατικής επίθεσης.

Φρεντ Μπένσον

Είναι ο διευθυντής του σχολείου Τσάβες, που φοιτά ο Μάρκος και ο Ντάρρυλ. Είναι ένα άνδρας που διακρίνεται για το ύψος του (2.4 μέτρα), καθώς ήταν στο παρελθόν μπασκετμπολίστας. Όπως παρουσιάζεται στη πλοκή είναι ένθερμος υποστηρικτής των συστημάτων ασφαλείας που εφαρμόζεται στο σχολείο του. Γι αυτό το λόγο, πολλές φορές αποκαλείται από τον Μάρκος, ως ο Μεγάλος Αδερφός(The Big Brother), γιατί αρέσκεται να παρακολουθεί από τις κάμερες την κάθε κίνηση των μαθητών. Επίσης τακτική του είναι να φωνάζει για να επιβληθεί, η οποία όμως έχει χάσει την αποτελεσματικότητά της πάνω στους μαθητές και κυρίως πάνω στον Μάρκος, που όπως περιγραφεί:

«Πάντα δείχνει έτοιμος να σου δώσει μια και του αρέσει πραγματικά να υψώνει τον τόνο της φωνής του για να δίνει μια δραματική χροιά σε ότι λέει, πράγματα που κάνει πια τόσο συχνά, ώστε έχουν χάσει την αποτελεσματικότητά τους.»
σελ. 11

Τσαρλς Γουόκερ

Ο Τσαρλς είναι συμμαθητής του Μάρκος στο Λύκειο Τσάβες. Είναι αρκετά μεγαλόσωμος για την ηλικία του ενώ είναι και λίγο οξύθυμος. Όμως εκτός από αυτά τα χαρακτηριστικά που τον διακρίνουν, έχει και άλλα όχι όμως και τόσο κολακευτικά. Συνηθίζει αλλά του αρέσει κιόλας, να πηγαίνει στους καθηγητές και να μαρτυράει οποιαδήποτε παράβαση έχει πέσει στην αντίληψη

του. Και φυσικό επόμενο ήταν, να είναι ο αγαπημένος μαθητής του διευθυντή Μπένσον. Όμως πέρα από το να «καρφώνει» τους υπόλοιπους συμμαθητές του, ο Τσαρλς, είχε πολλές φορές προξενήσει προβλήματα και στον Μάρκουσ, όπως όταν αποφάσιζε με την παρέα του(τον Ντάρρυλ) να κάνουν κοπάνα από το σχολείο για να παίξουν το διαδραστικό παιχνίδι. Έτσι έπρεπε όχι μόνο να ξεφύγουν από τα συστήματα ασφαλείας του σχολείου αλλά και από τον Τσαρλς, ο οποίος ήταν μία προέκταση της ενήλικου τρόπου ελέγχου και επιτήρησης.

ii. Ο τρόπος αφήγησης

Στη “Γενιά X-net” ο τρόπος αφήγησης είναι υποκειμενικός, καθώς βλέπουμε τα πάντα από τη σκοπιά του μικρού ήρωα Μάρκουσ. Αυτός ο τρόπος αφήγησης χαρίζει αμεσότητα και ζωντάνια στα όσα διαδραματίζονται και συνεπώς διευκολύνει τους αναγνώστες να παρακολουθήσουν πιο ευχάριστα την πλοκή. Επίσης, άλλο ένα χαρακτηριστικό αυτού του μυθοπλαστικού λόγου είναι ότι οι αναγνώστες από την πρώτη στιγμή νιώθουν να τους μιλάει ο ήρωας και να τους εμπιστεύεται ενδόμυχες σκέψεις ή ακόμα και να τους κάνει ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα στη σελίδα 20 «Δε νομίζω να χρειάζεται να πούμε κάτι παραπάνω, εντάξει;». Ή άλλες φορές να τους εξηγεί τον τρόπο σκέψης του και να τους συμβουλεύει:

«Το θέμα είναι πως δε διαγράφω τίποτα. Και γιατί να το κάμω; Η αποθήκευση δε κοστίζει τίποτα και ποτέ δεν ξέρεις πότε θα θελήσεις να ξαναρίξεις μια ματιά-ιδιαίτερα στα ανόητα πράγματά σου.» σελ.67

Επιπρόσθετα, ο τρόπος που κυλά η πλοκή του έργου βασίζεται κυρίως στην περιγραφή των γεγονότων και στη δράση των ηρώων. Ο συγγραφέας, βάζει τον Μάρκουσ να επεξηγεί τεχνικούς όρους σχετικούς με την τεχνολογία των υπολογιστών και του διαδικτύου, έτσι ώστε να αποφεύγονται ασάφειες και παρερμηνείες στο μυαλό του αναγνώστη.

iii. Ο Χρόνος

Αν και τα γεγονότα της πλοκής του βιβλίου, εξελίσσονται σε χρόνο Αόριστο, ο συγγραφέας καταφέρνει να χαρίσει στον λόγο του αμεσότητα και ζωντάνια, που παρασέρνει τον αναγνώστη και τον κάνει να ταυτιστεί με τον ήρωα.

iv. Η Γλώσσα

Η γλώσσα είναι απλή, καθημερινή. Με πολλές λέξεις οι οποίες είναι συμβατές με την κουλτούρα και τον τρόπο ομιλίας των εφήβων, μακριά από το επιτηδευμένο λογοτεχνικό ύφος που συναντάμε συνήθως και διαβάζουμε. Με άλλα λόγια, δίνει φωνή σε ένα παιδί 17 χρονών να μιλήσει για τις περιπέτειες τις δικές του αλλά και των φίλων του! Επιπρόσθετα, θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι απευθύνεται σε εφήβους αλλά στην ουσία είναι και για ενηλίκους, οι οποίοι ποτέ δεν είναι αργά να ξεσηκωθούν και να συνειδητοποιήσουν την παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, που παραβιάζονται μέσω της τεχνολογίας. Επίσης υπάρχουν πολλοί διάλογοι, ενώ το χιουμοριστικό ύφος των ηρώων και κυρίως του Μάρκου δεν λείπει, καθώς αυτό εκφράζεται πολλές φορές μέσα από μεταφορές και παρομοιώσεις. Όπως στη σελίδα 53 και 64 ο ήρωας αναφέρει:

«Ήταν σα να φορούσε τη σούπερ ζώνη του Μπάτμαν» και «Η λέξη «όχι» ήταν στα χείλη μου σαν ρέψιμο που προσπαθούσε να βγει έξω αλλά δε μπορούσε».

B3) ΑΞΟΝΑΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο μέρος της ανάλυσης, στον άξονα αυτόν, θα περιγραφούν οι έννοιες γύρω από τις οποίες δομείται η όλη πλοκή της αφήγησης, αλλά και η σχέση αυτού του μυθοπλαστικού λόγου με άλλους λόγους που υπάρχουν έξω απ' αυτόν. Όπως λόγου χάρη στη «Γενιά X-net» οι έννοιες που θα μας απασχολήσουν είναι, η παιδική ηλικία και η σχέση της με την τεχνολογία, η έννοια της ελευθερίας, και η έννοια γενικά της παιδικής ηλικίας, στην οποία μας ενδιαφέρει να δούμε πως υπεισέρχονται άλλοι λόγοι για αυτή, όπως λόγου χάρη λόγοι της Νέας Κοινωνιολογίας της παιδικής ηλικίας που προβάλλουν και κατ' επέκταση εναλλακτικούς λόγους για αυτή.

❖ Παιδική ηλικία και τεχνολογία.

Αρχικά η έννοια της τεχνολογίας, φαίνεται να έχει κυρίαρχο ρόλο στην πλοκή της ιστορίας, καθώς η χρήση της από τα παιδιά-ήρωες, είναι καταλυτική στην επίτευξη των σκοπών τους. Παρατηρούμε ότι τη χρησιμοποιούν, σχεδόν σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας τους, όπως το να κανονίσουν πότε θα βρεθούν για παιχνίδι έως και στην οργάνωση μαζικών συγκεντρώσεων. Τα παιδιά παρουσιάζονται πολύ εξοικειωμένα με την τεχνολογία (ηλεκτρονικός υπολογιστής και διαδίκτυο) και ξέρουν πώς να τη χρησιμοποιήσουν, πότε και γιατί. Η τεχνολογία επίσης είναι το μέσο που τα παιδιά δημιουργούν τους δικούς τους χώρους κυριαρχίας(X-net) αλλά και συντονίζουν, διαπραγματεύονται και υποκινούν τον αγώνα εναντίον του Κράτους. Επιπρόσθετα παρατηρείται η τεχνολογία να είναι για τα παιδιά, το μόνο έμπιστο και ασφαλές μέσο επικοινωνίας, το οποίο τους χαρίζει τη δυνατότητα να ελέγχουν τις κινήσεις αυτών και των άλλων. Συγκεκριμένα ο Μάρκος αναφέρει ότι η τεχνολογία:

Με έκανε να νιώθω ότι είχα τον έλεγχο. Η τεχνολογία μου δούλεψε για μένα, με εξυπηρετούσε, με προστάτευε. Δε με κατασκόπευε. Γι αυτό λάτρευα την τεχνολογία. Να την χρησιμοποιείς σωστά, σου δίνει δύναμη και το δικαίωμα να έχεις προσωπική ζωή.» σελ 106

Έτσι η τεχνολογία αποτελεί για τα παιδιά έναν μανδύα, κάτω από τον οποίο κρύβονται και μπορούν να αλλάζουν στην ουσία την πραγματική τους

υπόσταση στο χώρο και στον χρόνο. Επίσης η χρήση της τεχνολογίας δεν χρησιμοποιείται μόνο από τα παιδιά, αλλά και από το Κράτος. Συγκεκριμένα συνιστά ένα αποτελεσματικό μέσο για τον έλεγχο των πολιτών, για την επιτήρηση και για την καταστολή όποιας παράνομης πράξης, που θίγει το νομικό και πολιτικό δίκαιο της κοινωνίας. Πάνω σε αυτό, χαρακτηριστικά ο Μάρκουσ σχολιάζει την κατάσταση στους δρόμους του Σαν Φρανσίσκο, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα:

«Είδα πως είχαν εγκαταστήσει καινούριους αισθητήρες ανίχνευσης και κάμερες σε πολλά σήματα κυκλοφορίας.» σελίδα 108

Τέλος η χρήση της τεχνολογίας εντοπίζεται και στον σχολικό χώρο, ως μέσο επιτήρησης και ελέγχου των μαθητών. Για παράδειγμα στη σελίδα 263 ο ήρωας ενώ κατευθύνεται προς το γραφείο του διευθυντή, περιγράφει τον ηλεκτρονικό ενδοσχολικό έλεγχο που υπάρχει:

«Οι κάμερες με βιντεοσκοπούσαν καθώς πήγαινα. Ο βηματισμός μου καταγραφόταν. Τα R.F.I.D. στη μαθητική μου ταυτότητα μεταδίδανε την ταυτότητά μου στους αισθητήρες των διαδρόμων. Ήταν σαν να ήμουν φυλακή».

Παρ' όλα αυτά, τα παιδιά αναπτύσσουν μορφές αντίστασης, έτσι ώστε να διαμορφώσουν την δική τους κοινωνική πραγματικότητα.⁷⁷ Ως δρώντα υποκείμενα, επινοούν στρατηγικές αντίστασης προκειμένου να διευθετήσουν τους κοινωνικούς περιορισμούς που υφίστανται τόσο για τον έλεγχο όσο και για την επιτήρηση και τις απαγορεύσεις των ενηλίκων.⁷⁸ Στο κείμενο, οι περισσότερες αντιστάσεις των παιδιών γίνονται κυρίως μέσω του υπολογιστή, ο οποίος είναι γι' αυτά ένας χώρος ελευθερίας κινήσεων (όπως το δίκτυο X-net) αλλά και μία διέξοδο από την πραγματικότητα της τάξης και του σχολικού περιβάλλοντος. Όπως λέει ο Μάρκουσ:

⁷⁷ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Αγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας"* στο λόγο. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

⁷⁸ Πεχτελίδης Γ. (2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

«Ενεργοποίησα το IMRanapoid, τη μυστική υπηρεσία παράδοσης και παραλαβής μηνυμάτων που χρησιμοποιούσα όταν ήθελα να συνομιλήσω εμπιστευτικά την ώρα του μαθήματος. Ο Ντάρρυλ ήταν ήδη συνδεδεμένος.» σελ. 16

Επιπλέον, βλέπουμε οι ήρωες να αντιστέκονται στα συστήματα βηματισμού και παρακολούθησης του σχολείου, με το να βάζουν χαλίκια μέσα στα παπούτσια, για να μην ταυτοποιείται ο βηματισμός τους. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Μάρκους:

«Αυτός είναι και ο λόγος που προτιμώ να είμαι εφευρετικός και να μην ακολουθώ συγκεκριμένο μοτίβο στις «επιθέσεις » μου ενάντια στις κάμερες ταυτοποίησης βηματισμού: βάζω από μια χούφτα χαλίκια σε κάθε μου παπούτσι.» σελ 21

Ωστόσο οι αντιστάσεις τους, αν και γίνονται αντιληπτές από τους ενήλικες του σχολείου, όπως από τον διευθυντή κύριο Μπένσον, δεν φαίνεται να αποθαρρύνει τον ήρωα και τους φίλους του να συνεχίσουν. Αντίθετα ο Μάρκους το σχολιάζει με ένα πιο περιπαιχτικό ύφος:

«Ο μεγάλος με κατσαδιάζει διαρκώς, απλά και μόνο επειδή σπάω τα τείχη προστασίας των ηλεκτρονικών συστημάτων του σχολείου για πλάκα, ξεγελάω το λογισμικό που μας ταυτοποιεί και μας αναγνωρίζει από τον τρόπο του βαδίσματος» σελ 10.

Επιπρόσθετα, με τα παιχνίδια που παίζουν μέσω του υπολογιστή και της ευρύτερης τεχνολογίας, διαμορφώνουν την δική τους νεανική υποκουλτούρα, η οποία φυσικά δεν είναι προσβάσιμη ή και γνωστή για το πώς λειτουργεί, στους ενήλικους. Για παράδειγμα στη σελίδα 24 ο Μάρκους, αναφέρει:

«Το Firefox και το TOR με μετέτρεπαν σε αόρατο άνθρωπο, που ακόμα και το κατασκοπευτικό συμβούλιο του Εντ δε θα μπορούσε να εντοπίσει, και έτσι μπορούσα να ελέγχω την σελίδα του Χαρατζούκου Φαν Μάντνες ανενόχλητος.»

Επομένως εδώ παρατηρούμε, ότι οι τεχνογνωσία των παιδιών τους δίνει το προβάδισμα έναντι των ενηλίκων, ώστε να μπορούν όχι μόνο να αναπτύσσουν γρήγορα αντιστάσεις αλλά και να εισβάλλουν στον ψηφιακό, μα συνάμα

μυστικό, κόσμο των ενηλίκων. Έτσι τα όρια μεταξύ ενηλίκων και παιδιών χαλαρώνουν καθώς αφαιρείται το μέχρι πρότινος αδιαμφισβήτητο δικαίωμα των ενηλίκων να ελέγχουν τη γνώση, την πρόσβαση και μεταβίβαση σε αυτή.⁷⁹

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η χρήση της τεχνολογίας ενυπάρχει στην ιδιωτική αλλά και στη δημόσια σφαίρα των ηρώων, προσφέροντας στην πρώτη περίπτωση πολλά οφέλη που προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και στην δεύτερη που τα καταλύουν(μέσω του κρατικού ελέγχου, του ενδοσχολικού κλπ). Υπό αυτή την έννοια ο συγγραφέας δεν υποστασιοποιεί την τεχνολογία, δεν τις αποδίδει εκ προοιμίου αρνητικά ή θετικά εγγενή γνωρίσματα. Παραμένει ουδέτερος και τονίζει ότι το παν είναι η σωστή χρήση της. Η τεχνολογία συνεπώς, χρησιμοποιείται διττά από τους ενήλικες και τα παιδιά, είτε ως εργαλείο άσκησης ελέγχου και επιτήρησης είτε ως μέσο αντίστασης και ψυχαγωγίας. Επομένως, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι γίνεται μία έμμεση κριτική στους «τεχνοφοβικούς» και «τεχνοφιλικούς λόγους»⁸⁰.

❖ Ελευθερία

Το λογοτεχνικό κείμενο του Ντοκτορού, τονίζει ποικιλοτρόπως την θέληση της νέας γενιάς να αντισταθεί και να εκφράσει ανοιχτά τις απόψεις της σε ότι την εμποδίζει να ζήσει ελεύθερα. Η αφήγηση με άλλα λόγια, αντλεί στοιχεία από έναν δημοκρατικό λόγο προκειμένου να ασκήσει κριτική στα καθεστώτα ανελευθερίας. Η ιστορία παραπέμπει στο τρομοκρατικό χτύπημα της εντεκάτης Σεπτεμβρίου του 2001 στις Η.Π.Α και την πολιτική της κυβέρνησης Μπους, που στο όνομα της ασφάλειας των πολιτών και της προστασίας της δημοκρατίας, πήρε μέτρα που περιόρισαν την ελευθερία των πολιτών. Αυτό που το καθιστά πρωτότυπο, είναι ότι πρωταγωνιστές της

⁷⁹ Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

⁸⁰ Οι 'τεχνοφοβικοί' λόγοι, αντιμετωπίζουν αρνητικά την τεχνολογία και τα επιτεύγματά της στην κοινωνία. Θεωρούν ότι η τεχνολογία αποτελεί κίνδυνο για τον πολιτισμό, τις σχέσεις των ανθρώπων και για την παιδική ηλικία. Βλέπε σχετικά: N. Postman(1982) "*The Disappearance of Childhood*". Αντίθετα οι 'τεχνοφιλικόι' λόγοι, υποστηρίζουν ένθερμα τα θετικά γνωρίσματα της τεχνολογίας και τη βλέπουν ως μέσο για τη βελτίωση της ζωής και την καταπολέμηση των κοινωνικών προβλημάτων.

αντίστασης είναι παιδιά/έφηβοι. Αυτοί είναι που αντιλαμβάνονται, ότι η εξουσία έχει αρχίσει να γίνεται όλο και πιο αυταρχική και ολοκληρωτική. Όσο νιώθουν να τους ελέγχουν(σχολείο και κοινωνία), τόσο πιο πολύ αντιστέκονται, με αντάλλαγμα την ελευθερία τους. Για παράδειγμα στη σελίδα 205 ο Μάρκος τονίζει στους φίλους του, ότι το X-net:

«Είναι το τελευταίο ανοιχτό δίκτυο επικοινωνίας στην Αμερική. Είναι ο τελευταίος τρόπος να επικοινωνούμε χωρίς να μας κατασκοπεύει το υπουργείο» και στη σελ.206«Γι αυτό η ζωή μου από εδώ και στο εξής θα είναι μία μάχη εναντίον του υπουργείου. Σε κάθε μου ανάσα. Κάθε μέρα. Μέχρι να είμαστε πάλι ελεύθεροι».

Επομένως τα παιδιά, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα, βλέπουν τη ζωή τους αλλά και των άλλων πολιτών, να αλλάζει. Χάνουν την ελευθερία τους, το δικαίωμα να μιλάνε και να δρουν όπως θέλουν, ελέγχονται διαρκώς στους δρόμους αλλά και στο σχολείο. Όπως περιγράφει και ο ήρωας, στη σελίδα 301, μετά την έκρηξη:

«...δεν ήταν εύκολο να τριγυρνάς στην πόλη. Μέσα σε μία εβδομάδα μου είχαν κάνει, κατά μέσο όρο, σωματικό έλεγχο τέσσερις φορές την ημέρα. Αστυνομικοί έλεγχαν την ταυτότητά μου και με ανέκριναν για τους λόγους που τριγύρναγα στους δρόμους».

Αυτή η ανάγκη για αλλαγή και ανατροπή των πραγμάτων, φτάνει σε τέτοιο βαθμό τον ήρωα Μάρκος και τους συνομηλίκους του, να ξεκινήσουν έναν αγώνα εναντίον του Κράτους με δημοκρατικό προσωπείο αλλά αυταρχικές και κατασταλτικές πρακτικές, συσπειρώνοντας και άλλους νέους μαζί τους. Επομένως, ο συγγραφέας μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι συνδέει πετυχημένα

και το κίνημα του πολιτικού ακτιβισμού⁸¹ με τη νέα γενιά, γεγονός που δείχνει, συν όλα τα υπόλοιπα, ότι το βιβλίο αυτό έρχεται να αμφισβητήσει τους κυρίαρχους λόγους για την παιδική ηλικία που θέλουν τα παιδιά ανώριμα, χωρίς

⁸¹ Ο όρος «θετικός πολιτικός ακτιβισμός» σημαίνει ότι κάποιος είναι ενεργός μαζί με τους πολίτες, μαζί με την κοινωνία και συμμετέχει σε επίκαιρες παρεμβάσεις όπως μεταξύ άλλων δράσεις που αφορούν την κοινωνία, το περιβάλλον, κλπ.

Πηγή: (<http://www.forumgreece.gr/ethelontismos.html>). (ανάκτηση: 21/6/2011)

δυνατότητα ρεαλιστικής κρίσης και ικανότητα να παρεμβαίνουν στα πολιτικά πράγματα.

❖ Παιδική ηλικία

Η παιδική ηλικία αποτελεί μία κομβική έννοια του βιβλίου, η οποία έρχεται να αντιστρέψει τις θεωρίες εκείνες που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά είναι παθητικοί δρώντες του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, αλλά και υποχείρια του ελέγχου και της επιτήρησης των ενηλίκων. Αντίθετα, τα παιδιά δεν ανήκουν εκ προοιμίου στο κοινωνικό περιθώριο, αναμένοντας την ενηλικίωσή τους. Τα παιδιά συμμετέχουν στην οργανωμένη κοινωνία και αλληλεπιδρούν δυναμικά. Παράλληλα υφίστανται τις συνέπειες των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών μεταβολών και λαμβάνουν αποφάσεις για αυτόνομη δράση.⁸² Επομένως η υπάρχουσα διαφορά ανάμεσα στα δύο ηλικιακά στάτους παιδί και ενήλικος, είναι αυθαίρετη και χωρίς συνοχή⁸³, γεγονός που αποδεικνύεται στο κείμενο αυτό του Ντόκτοροου.

Αρχικά ο συγγραφέας θέλει να παρουσιάσει όλα τα παιδιά και κυρίως τους βασικούς χαρακτήρες, ανεξάρτητα από τους γονείς τους και τα οποία δεν έχουν ανάγκη την προστασία των ενηλίκων. Αντίθετα φαίνονται να προτιμούν τη μη εμπλοκή τους στις αποφάσεις και στις κινήσεις που θα κάνουν, καθώς δεν τους εμπιστεύονται. Όπως λέει ο ήρωας και η Άντζυ στη σελ. 88 και 207:

«Αλλά με το που αναμειχθούν οι γονείς μας σε όλο αυτό, τότε θα είναι το τέλος για εμάς. Αν το κάνουμε με τον δικό μας τρόπο, οι άνθρωποι θα ενδιαφερθούν» και

«Δεν ξέρω πώς να μάθω να εμπιστεύομαι τους ηλικιωμένους. Τους γονείς μας. Τους ενήλικες... Ποιος νομίζεται ότι τους άφησε να εισβάλουν στην πόλη μας;. Ποιος εξέλεξε αυτούς τους κλόουν. Ποιος ψήφισε για να τοποθετηθούν κάμερες στις τάξεις μας και να μας ακολουθούν παντού... Δεν το έκανε κάποιος δεκαεξάχρονος.»

Παρόλα αυτά δεν μπορούμε να αποσιωπήσουμε το γεγονός ότι τελικά οι γονείς εμπλέκονται στην ιστορία των παιδιών και τα βοηθάνε, αντιστρέφοντας έτσι εν

⁸² Βλέπε σχετικά με την παιδική ηλικία: Μακρυνιώτη Δ. (επιμ.)(2001). *Παιδική Ηλικία*. Αθήνα: Νήσος.

⁸³ Βλέπε: James, A. Jenks, C. & Prout, A.(1998). *Theorizing Childhood*. Oxford: Polity Press.

μέρει την αρνητική οπτική των νεαρών ηρώων έναντι των ενηλίκων. Επίσης σε πολλά σημεία του κειμένου, παρατηρούμε να αμφισβητείται από τα ίδια τα παιδιά, η ιδέα του ευάλωτου και καθοδηγούμενου παιδιού, τα οποία νιώθουν ότι οι ενήλικες (όπως οι γονείς τους) τους αντιμετωπίζουν σαν να χρειάζονται την αμέριστη καθοδήγησή τους. Αυτό φαίνεται στο κείμενο, μέσα από τα λεγόμενα του Μάρκου για τις συμβουλές του πατέρα του, στη σελίδα 270:

«Άκου γιέ μου» είπε. Το να με αποκαλεί γιέ μου ήταν κάτι που το έκανε τον τελευταίο καιρό. Αισθανόμουν σα να είχε σταματήσει να με βλέπει ως άτομο, αλλά σαν καμιά εκκολαπτόμενη κάμπια που χρειαζόταν καθοδήγηση μέχρι να βγει από το κουκούλι της εφηβείας της. Το μισούσα αυτό».

Αυτό δείχνει με άλλα λόγια, ότι η κοινωνικοποίηση, που φυσικά δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσω του σχολείου αλλά και μέσω της οικογένειας, οδηγεί στη θεώρηση ότι το παιδί αποκτά αξία μόνον ως μελλοντικός ενήλικος, ενώ η παιδική/ εφηβική ηλικία θεωρείται περίοδος ακόμα εκμάθησης.⁸⁴ Ενώ η μεταφορική γλώσσα και η χρήση παρομοιώσεων, όπως αυτή της κάμπιας, «θεωρούνται γλωσσικά τεκμήρια που διασφαλίζουν τη διατήρηση των κοινωνικών ορίων ανάμεσα στις ηλικιακές κατηγορίες προδίδοντας τη θέση και τις προσδοκίες των ομάδων, όπως λόγου χάρη της παιδικής ηλικίας, στην κοινωνία.⁸⁵

Επίσης αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι ο Μάρκος αλλά και οι υπόλοιποι συνομήλικοι φίλοι του, παρουσιάζονται να πίνουν καφέ, ενώ ο Μάρκος φανερώνεται να έχει και μια μορφή εξάρτησης με αυτόν όπως οι ενήλικες. Χαρακτηριστικά αναφέρει απεγνωσμένα ότι:

«Ένωθα τα μηνίγγια μου να χτυπάνε από την αφυδάτωση και την έλλειψη καφεΐνης.» σελ 56

Ενώ φανερώνονται και περιστατικά που συνομήλικοι του Μάρκου αλλά εν μέρει και ο ίδιος, παρουσιάζονται να καπνίζουν αλλά και να κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών.

⁸⁴ Μακρυγιάννη Δ.(2003). *Σημείωμα επιμελήτριας*. Στο Δ. Μακρυγιάννη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας, τοπικά δ'.* Αθήνα: Νήσος. Σελ. 14.

⁸⁵ Στο ίδιο. Σελ. 13.

«Σε όλα τα πάρτι που έχω πάει από τα 14 μου, υπήρχε πάντα και μπίρα και μαριχουάνα και έκσταση, αλλά προσωπικά σιχαίνομαι το κάπνισμα(αν και ενδίδω σε λίγο ψημένο χασίσι που και που» σελ. 196 και σελ 197 «η αλήθεια είναι πως μου αρέσει να είμαι μεθυσμένος, απλά δε μου αρέσει το χανγκόβερ της επόμενης μέρας.» σελ 197

Έτσι, πολλές από τις συνήθειες που θεωρούνται ότι είναι γνώρισμα του ενήλικου τρόπου ζωής και καλοπέρασης, φαίνονται εδώ να ανατρέπονται. Προκαλώντας έτσι ρήγματα στα στερεότυπα που θέλουν τα παιδιά να απέχουν απ' αυτές και να μην θεωρούνται μέρος της ζωής τους.

Τέλος, ένα άλλο σημείο που φαίνεται ο διαχωρισμός της παιδικής ηλικίας από την ενηλικότητα αλλά και τα γνωρίσματα, που θεωρούνται ότι έχουν, σε αντίθεση με τους ενήλικους(ανώριμα, άγρια κλπ) είναι στο σημείο που η Άντζυ λέει:

«Έχουν ξεχάσει τι σημαίνει να είσαι στην ηλικία μας. Τι σημαίνει να σε υποψιάζονται διαρκώς. Πόσες φορές δεν σας έχει τύχει να μπαίνετε στο λεωφορείο και σας κοιτάνε λες και είστε ένας απίστευτος σιχαμερός τύπος που τρώει σκυλάκια για πρωινό;» σελ 207

Επομένως συμπεραίνουμε ότι οι αντιλήψεις αυτές για το παιδί, αντανakλούν μία συγκριμένη ενήλικη δομή, η οποία παρουσιάζεται ως πλήρης, ορθολογική, ώριμη και κοινωνικά αποδεκτή, σε αντίθεση με τον κόσμο της παιδικής ηλικίας, ο οποίος παρομοιάζεται με τον κόσμο των πρωτόγονων και απολίτιστων ανθρώπων.⁸⁶ Τα παιδιά με άλλα λόγια, στα μάτια πολλών ενηλίκων παρομοιάζονται με τους άγριους ανθρώπους, τους κανίβαλους, τους απολίτιστους και γι' αυτό τα υποπεύονται για οτιδήποτε παράνομο ή με ενέργειες που διαταράσσουν την τάξη. Σύμφωνα μάλιστα με τον Πάρσονς, έναν από τους κύριους εκφραστές του δομολειτουργισμού, ο οποίος συμμαρρίζεται την παραπάνω άποψη, αναφέρει: «Η παιδική ηλικία είναι το πρόβλημα των βαρβάρων. Δεν διαφέρει δηλαδή από μία ορδή ξένων και μη προσαρμοσμένων ατόμων που εισχωρούν στον κόσμο των ενηλίκων αλλά που πρέπει να

⁸⁶ Πεχτελίδης Γ. - Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας"* στο λόγο. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ.137.

εξημερωθούν πριν γίνουν αποδεκτοί.»⁸⁷ Σε όλα όμως αυτά, ο συγγραφέας τα ασκεί κριτική, αποδεικνύοντας ότι δεν ισχύουν αυτές οι ενηλικοκεντρικές απόψεις, ενώ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο πως τα ίδια τα παιδιά βλέπουν και αξιολογούν τον περίγυρό τους.

B4) ΑΞΟΝΑΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ

Ο άξονας των θεματικών αναφέρεται σε ζητήματα γύρω από τα οποία αναπτύσσονται ποικίλες ερμηνείες στην κοινωνία και υπό αυτή την έννοια είναι ο πιο άμεσα ιδεολογικός άξονας. Με άλλα λόγια, αναφέρεται στις ιδεολογικές συνιστώσες του λόγου, μέσα από τις οποίες μπορούμε να δούμε και πως τοποθετείται το αφήγημα απέναντι σε κάποια ζητήματα που αφορούν την παιδική ηλικία. Έτσι στη «Γένια X-net» οι θεματικές έννοιες είναι οι ακόλουθες:

❖ Κοινωνικός έλεγχος και δικαιώματα:

Όλη η πλοκή του κειμένου, συνδιαλέγεται συνεχώς γύρω από την έννοια του κοινωνικού ελέγχου και πως αυτή επηρεάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Γενικά παρατηρούμε ότι ο συγγραφέας προβληματίζει τον αναγνώστη για τον κοινωνικό έλεγχο που υπάρχει στη σημερινή εποχή, καθώς τονίζεται η ανελευθερία και η παραβίαση της προσωπικής του ζωής, όπως μέσω των συστημάτων ελέγχου των πολιτών. Ο ήρωας εκφράζει τη δυσαρέσκειά του, λέγοντας ότι:

«Να μας εντοπίζουν όπου και να πάμε, ότι και να κάνουμε στην πόλη μας; Να μας στερούν την ελευθερία μας;» σελ 295

Επιπρόσθετα γίνεται αντιληπτή από τον αναγνώστη η αυταπάτη της ασφάλειας που έχει θεσπίσει το Κράτος, για την δήθεν προστασία του πολίτη, η οποία όμως όχι μόνο δεν προστατεύει αλλά χρησιμοποιείται για τον έλεγχο των πολιτών και την προξένηση φόβου και τρόμου σε αυτούς. Ο Μάρκος πολλές

⁸⁷ Πεχτελίδης Γ.(2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

φορές θίγει αυτό το ζήτημα στο κείμενο, καθώς κρίνει ότι τα συστήματα ελέγχου, τελικά εξυπηρετούν άλλους σκοπούς. Όπως αναφέρει:

«Όλες αυτές οι ανοησίες που έχουν κάνει, τίποτα απ' όλα αυτά δεν θα μπορούσε να αποτρέψει έναν νέο βομβαρδισμό της γέφυρας.» και «Αν η δουλειά του Υπουργείου είναι να μας κρατά ασφαλείς, μέχρι στιγμής έχει αποτύχει.» σελ 295

Τέλος παρατηρούμε ότι όλη η πλοκή βασίζεται σε ένα βασικό δίπολο του νόμου και της παρανομίας. Όπως καταλαβαίνουμε μέσα από τα γεγονότα της ιστορίας, η τεχνολογία ως εργαλείου επιβολής του νόμου, τελικά οδηγείται σε αντιφάσεις ως προς την χρήση της. Εκεί που ο έλεγχος του κράτους στη δημόσια σφαίρα των πολιτών, θεωρείται πως προασπίζει τα δικαιώματά τους, ταυτόχρονα παρανομεί εις βάρος όλων αυτών που υποτίθεται πως προστατεύει. Τέλος, ο συγγραφέας θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι απευθυνόμενος σε πολίτες του σύγχρονου κόσμου, που βιώνουν την τεχνολογική πρόοδο στην καθημερινή τους ζωή, έχει ως στόχο να δώσει τροφή για σκέψη αναφορικά με τον όλο και αυξανόμενο ηλεκτρονικό έλεγχο που εφαρμόζεται ή και θα εφαρμοστεί στους ανθρώπους με το πρόσχημα της ασφάλειας.

❖ Κοινωνικός έλεγχος και Σχολείο:

Το σχολείο και γενικά η εκπαίδευση, σύμφωνα με τις Κλασικές θεωρίες κοινωνικοποίησης, είναι ένας από τους πιο σημαντικούς κοινωνικοποιητικούς μηχανισμούς, μετά την οικογένεια. Τα παιδιά, που τείνουν να θεωρούνται μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ως ατελώς κοινωνικοποιημένα όντα τα οποία στερούνται λογικής και κρίσης, χρειάζονται την εκπαίδευση για να εισέλθουν αργότερα στον κόσμο των ενηλίκων. Η εκπαίδευση, που καθαρός της στόχος είναι η κοινωνικοποίηση, θα μάθει στα παιδιά αξίες, πρότυπα και ρόλους. Από την άλλη, η έννοια της κοινωνικοποίησης από μόνη της, υπονοεί ότι τα παιδιά είναι «επικίνδυνα» για το κοινωνικό σύνολο, επειδή ακριβώς, δεν έχουν κοινωνικοποιηθεί, όπως άλλωστε υποστηρίζει η Νέα Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας. Επομένως τα παιδιά μέσω του κοινωνικού ελέγχου, και κυρίως αυτού που εφαρμόζεται στο σχολείο, θεωρείται από τις νεωτεριστικές

κοινωνίες πως θα πειθαρχήσουν, θα ρυθμιστούν, αλλά και θα τιμωρηθούν αν είναι αναγκαίο, προκειμένου να συμμορφωθούν στις κοινωνικές επιταγές των ενηλίκων.⁸⁸

Γι' αυτό ο κοινωνικός έλεγχος στο χώρο της εκπαίδευσης, ο οποίος είναι ο κατεξοχήν χώρος που προσδιορίζει την παιδική ηλικία, είναι έντονα αισθητός στη πλοκή με τοποθετημένες κάμερες ανίχνευσης και βηματισμού, συναγερμούς και έλεγχο όλων των ηλεκτρονικών συστημάτων που χρησιμοποιούν τα παιδιά(σχολικοί υπολογιστές). Έτσι, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο θεσμός του κοινωνικού ελέγχου στο σχολείο εφαρμόζεται δεσποτικά πάνω στους μαθητές, εξυπηρετώντας τους σκοπούς της κοινωνικοποίησης.

Όμως οι μαθητές παρατηρούμε ότι έχουν αναπτύξει μορφές αντίστασης, έτσι ώστε να διαμορφώσουν την σχολική τους πραγματικότητα και να νιώσουν ελεύθεροι. Οι αντιστάσεις των παιδιών γίνονται κυρίως μέσω του υπολογιστή, ο οποίος είναι γι' αυτά από τη μία ένας χώρος ελευθερίας κινήσεων(όπως το δίκτυο X-net) και από την άλλη ένα μέσο για να ξεφεύγουν από την πραγματικότητα της τάξης και του σχολικού περιβάλλοντος, που όπως αναφέρει ο Μάρκουσ:

« Το Firefox και το TOR με μετέτρεπαν σε αόρατο άνθρωπο, που ακόμα και το κατασκοπευτικό συμβούλιο του Εντ δε θα μπορούσε να εντοπίσει, και έτσι μπορούσα να ελέγχω την σελίδα του Χαρατζούκου Φαν Μάντνες ανενόχλητος.» σελ.24

Επίσης οι αντιστάσεις των παιδιών παρατηρούμε πως γίνονται και χωρίς τον υπολογιστή. Οι ήρωες έχουν εφεύρει τρόπους που τους βοηθάνε να ξεγελάνε τα συστήματα παρακολούθησης του σχολείου, όπως με το να βάζουν χαλίκια στα παπούτσια και να μη γίνονται αντιληπτοί από τα συστήματα βηματισμού.

«Αυτός είναι και ο λόγος που προτιμώ να είμαι εφευρετικός και να μην ακολουθώ συγκεκριμένο μοτίβο στις «επιθέσεις» μου ενάντια στις κάμερες

⁸⁸ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγρ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας"* στο λόγο. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ. 202.

ταυτοποίησης βηματισμού: βάζω από μια χούφτα χαλίκια σε κάθε μου παπούτσι.» σελ 21

Επομένως, ο συστηματικός ηλεκτρονικός έλεγχος του σχολείου πάνω στους μαθητές της πλοκής, όπως βλέπουμε έχει χάσει την αποτελεσματικότητά του καθώς μπορούν τα παιδιά και αναπτύσσουν αντιστάσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας πραγματοποιήσει την παραπάνω ανάλυση λόγου, σύμφωνα με την αρχαιολογική μέθοδο του Foucault, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα αφηγήματα αυτά, παράγουν έναν αρκετά προοδευτικό λόγο που είναι σύμφωνο με τις θέσεις της Νέας Κοινωνιολογίας της Παιδικής Ηλικίας. Έτσι, αμφισβητούν ποικίλα στερεότυπα και κυρίαρχους λόγους γι' αυτή, και κατ' επέκταση τις παγιωμένες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στους ενήλικους και τα παιδιά.

Συγκεκριμένα, και στη «*Λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*» και στη «*Γενιά X-net*» τα παιδιά εμφανίζονται ως δρώντα υποκείμενα, σύνθετα, κριτικά, με κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες. Βλέπουμε μια νέα γενιά, με κύριους αντιπροσώπους τον Μισέλ και τον Μάρκου, να δημιουργούν δικούς τους χώρους κυριαρχίας μέσα και έξω από το σχολείο αλλά και αντιστάσεις. Τα παιδιά αυτά, αν και παρουσιάζουν διαφορές στον τρόπο που τις αναπτύσσουν, δηλ. βλέπουμε τον Μάρκου να χρησιμοποιεί τη τεχνολογία ως μέσο αντίστασης, ενώ τον Μισέλ να χρησιμοποιεί πιο «παραδοσιακούς» και συνηθέστερους τρόπους, αντιστέκονται ενάντια στην ενήλικη εξουσία για να διαμορφώσουν την πραγματικότητα δημιουργώντας δικούς τους χώρους κυριαρχίας. Επίσης, μέσα από την ανάλυση αυτών των δύο αφηγημάτων, και με αφετηρία τη σκέψη ότι οι μυθοπλαστικοί λόγοι μπορούν να προβάλλουν αναπαραστάσεις για την κοινωνική πραγματικότητα και για τις επιμέρους διαστάσεις της⁸⁹, είδαμε την ύπαρξη εναλλακτικών λόγων γύρω από την έννοια και τη φύση της παιδικής ηλικίας.

Συγκεκριμένα, τονίστηκε και στα δύο κείμενα, το παρόν των παιδιών και πως αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα που τα περιβάλλει, αποδεικνύοντας ότι τα παιδιά μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στη διαμόρφωση του κοινωνικού και πολιτισμικού τους περιβάλλοντος. Με άλλα λόγια, και οι δύο ήρωες εμπλέκονται στην πολιτική και κοινωνική ζωή ισότιμα με τους ενήλικες, θέλουν να μάθουν γι' αυτά που συμβαίνουν γύρω τους, κρίνουν, αξιολογούν τις κινήσεις των άλλων αλλά και τις δικές τους, ενώ τους βλέπουμε να υπερασπίζονται τα

⁸⁹ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Αγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας" στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ. 199.

δικαιώματά τους με οποιοδήποτε κόστος. Ακόμη, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τη Γενιά X-net, η θέληση των παιδιών να αλλάξουν τον κόσμο γύρω τους, τα φέρνει σε μία τέτοια θέση ώστε να αντισταθούν ακόμη και ενάντια στην κυβέρνηση της χώρας τους. Έτσι με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο, οι συγγραφείς αυτών των μυθοπλαστικών λόγων, έδωσαν φωνή στα παιδιά να εκφράσουν την δική τους οπτική για τον κόσμο. Γεγονός το οποίο μας δίνει την αφορμή, να αναθεωρήσουμε την έννοια της παιδικής ηλικίας και τον κυρίαρχο λόγο γι' αυτή, όπως προβάλλεται από την νεωτερικότητα, η οποία εκλαμβάνει την έννοια της παιδικής ηλικίας ως ενιαία, απaráλλαχτη και αμετάβλητη. Αντίθετα, μέσα απ' αυτά τα αφηγήματα αναδεικνύονται, όπως είδαμε και στην ανάλυση, εναλλακτικοί λόγοι για την παιδική ηλικία που ανατρέπουν τα κυρίαρχα δυτικά νεωτεριστικά πρότυπα. Επιπλέον, οι εναλλακτικές αυτές απεικονίσεις θέτουν υπό αμφισβήτηση και τους κυρίαρχους δυτικούς μύθους για την παιδική ηλικία, όπως ότι τα παιδιά «είναι από τη φύση τους είτε αθώα και αγνά είτε άγρια και επικίνδυνα», ότι «η παιδική ηλικία είναι η χρυσή εποχή του ανθρώπου» ή ότι «οι ενήλικες σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών». Με άλλα λόγια, τίγονται ζητήματα που ανατρέπουν τα διαχωριστικά όρια μεταξύ αυτών των δύο ηλικιακών στάτους και των σχέσεων εξουσίας που αυτά παράγουν, όπως επίσης θέτονται υπό αμφισβήτηση και οι πρακτικές ελέγχου, περιορισμού και επιτήρησης πάνω στα παιδιά από τους ενήλικες.

Συνεπώς, η ανάλυση λόγου μας άνοιξε τον δρόμο για να μπορέσουμε να φέρουμε στην επιφάνεια τα καθεστώτα αλήθειας, που επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης και δράσης των υποκειμένων, αναφορικά με την παιδική ηλικία. Ωστόσο, όπως υποστηρίζει ο Alan Prout (2005, όπ. ανάφ. στο *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας"*, 2012) και θα συμφωνήσουμε πάνω σε αυτό είναι ότι: Στην προσπάθεια κατανόησης της παιδικής ηλικίας είναι ανάγκη να διατηρήσουμε ανοιχτό το ερώτημα «τί είναι παιδική ηλικία», διαφορετικά διατρέχουμε τον κίνδυνο να υποστασιοποιήσουμε μία ιστορικά και κοινωνικά καθορισμένη μορφή παιδικής ηλικίας και ως εκ τούτου να θεωρήσουμε ότι η πλειονότητα των παιδιών του κόσμου δεν έχει παιδική ηλικία.⁹⁰ Όπως όμως διαπιστώσαμε μέσα απ' αυτή την ανάλυση, η παιδική ηλικία δεν μπορεί να

⁹⁰ Στο ίδιο. Σελ. 251.

οριστεί μονοσήμαντα, αλλά ο ορισμός της χαρακτηρίζεται από αντιφάσεις και ασάφειες.⁹¹

⁹¹ Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της “παιδικής ηλικίας” στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο. Σελ. 251.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abercrombie N., Hill S., Turner B. S. (1991). *Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Πατάκη.
- Foucault Michel (1987). *Η αρχαιολογία της γνώσης*. μτφ: Κ. Παπαγιώργης, Αθήνα: Εξάντας.
- Hughes Michael, Kroehler Carolyn J. (2007). *Κοινωνιολογία – οι βασικές έννοιες*. επιμ: Ιωσηφίδης Θεόδωρος. Αθήνα: Κριτική.
- Phillips L. & Jorgensen M. (2009). *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Μέθοδος*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Plamenatz John (1981). *Ιδεολογία*. Αθήνα: Κάλβος.
- Qvortrup J. (2003). *Παιδική ηλικία και κοινωνικές μακροδομές*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας, τοπικά δ'*. Αθήνα: Νήσος.
- Ricoeur Paul (1990). *Η αφηγηματική λειτουργία*, μετ. Β. Αθανασόπουλος. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Stanzel F.K. (1999). *Η θεωρία της αφήγησης*, μτφ. Χρυσσομάλλη. Εκδ. Henrich K. University Studio Press.
- Todorov T. (1989). *Ποιητική*. μετ. Α. Καστρινάκη. Αθήνα: Γνώση.
- Γκενασιά Μ. (2011). *Η λέσχη των αθεράπευτα αισιόδοξων*. Αθήνα: Πόλις. (πρώτη έκδοση στα γαλλικά, 2009).
- Δοξιάδης Κ. (2008). *Ανάλυση λόγου. Κοινωνικο-φιλοσοφική θεμελίωση*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Καρτιέ Ρ. (1964). *Ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου*. Αθήνα: Πάπυρος.
- Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Εισαγωγή*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας, τοπικά δ'*. Αθήνα: Νήσος.
- Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Ζητήματα διαχείρισης της παιδικής ηλικίας*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας, τοπικά δ'*. Αθήνα: Νήσος.
- Μακρυνιώτη Δ. (2003). *Σημείωμα επιμελήτριας*. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας, τοπικά δ'*. Αθήνα: Νήσος.
- Μακρυνιώτη Δ. (επιμ.)(2001). *Παιδική Ηλικία*. Αθήνα: Νήσος.
- Μακρυνιώτη Δ. (επιμ.)(2004). *Τα όρια του σώματος. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.

Μουλλάς Π. (1991). *Παλίμψηστα και μη*. Αθήνα: Στιγμή.

Ντόκτοροου Κ. (2008). *Γενιά X-net*. Αθήνα: Πατάκη (πρώτη έκδοση στα αγγλικά, 2008).

Πεχτελίδης Γ. – Κοσμά Υ. (2012). *Άγ(ρ)ια Παιδιά. Οριοθετήσεις της "παιδικής ηλικίας" στο λόγο*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Πεχτελίδης Γ. (2009) Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας, Υποκειμενικότητα και εξουσία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Πεχτελίδης Γ. (2009). Φάκελος σημειώσεων του μαθήματος: *Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Μητσός Μ. (2010). *Ο τελευταίος των αισιόδοξων*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

(http://diastaseis.blogspot.com/2010/10/blog-post_25.html) (ανάκτηση: 20.5.2012)

Πολιτικός Ακτιβισμός. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

(<http://www.forumgreece.gr/ethelontismos.html>) (ανάκτηση: 21/6/2011)

Ιμπεριαλισμός. (Updated 10/6/2012) Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

(<http://el.wikipedia.org/wiki/Ιμπεριαλισμός>) (ανάκτηση 13/9/2012)

Ψυχρός Πόλεμος. (Updated 13/9/2012) Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

(http://el.wikipedia.org/wiki/Ψυχρός_Πόλεμος) (ανάκτηση 13/9/2012)

Πιε-νουάρ. (Updated 17/7/2012) Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

(<http://el.wikipedia.org/wiki/Πιε-νουάρ>) (ανάκτηση 10/9/2012)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000112191